

VERSEGHY FERENCZ

KÖLTEMÉNYEI.

ÖSSZESZEDTE

TOLDY FERENCZ.

257

PEST, 1865.

HECKENAST GUSZTÁV TULAJDONA.

250606

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Pest, 1865. Nyomatott Heckenast Gusztávnál.

ELŐSZÓ.

Íme újjá-születésünk korának egyik legnevezetesebb költője, kinek, kora, dalait és dallamait széltiben zengedezte, nem tudva, nem kérdezve nevét; míg viszont azok, kik nevét tudták, azt készakarva agyon hallgatták. T. i. vidám életörömekeket, szerelmet énekelni meg, a szerelem és házasság bajai felett múlatozni, s nem egy komoly erkölcsbíró marczone szemöldeivel, hanem a kedv és nedély csapongásaival: az paphoz illetlennek tartatott; s így Verseghy, nehogy a gyenge idegüeket megbotránkoztassa, majd mindig elhallgatta nevét. De a gyenge idegüek így is megbotránkoztak, s anathema nehezedett a szegény költőre, ki, mind hiába, praedestinálva levén az éneklésre, dalokat írt, dallamokat szerzett, azokat zongorája vagy hárfája mellett énekelte; s énekelte a táborban mint hadipap, a börtönben mint státusfogoly, budaváraljai kis

házában mint — nevezetlen, s mégis üldözött — „magyar hárfás“! Ehez járult azon idegenség, melylyel ellene, mint nyelvészetünk megvesztegetője ellen, az irodalom viseltetett, s mely miatt valódi, különösen költői, érdemei iránt is, kebelét hidegen elzárta, úgy, hogy valamint ott a papért, úgy itt a nyelvészért, a költőnek kellett lakolnia *).

Valóban, történeti igazságot szolgáltatunk, ha Verseghy Ferencz költeményeit összegyűjtve, végre valahára atyjok neve alatt közrebocsátjuk, s ekép a nemzet öntudatába visszaiktatjuk; míg másfelül költészetünkkel teszünk jót, ha azt a sok életrevalót, szépet, vidámat, zengelmest és tartalmast új életre támasztjuk. Az eredetiség dolgát Verseghy és kortársai — mint a németek Hagedorn idejében — nem igen szigorúan vették volt: ott francia, itt német motivumokra akadunk széltyiben; s ahol emlékezetünk nem istápol is, hajlandók vagyunk ilyeket feltenni: de Verseghy nem *fordított*, még ahol eredetieire

---

*) Annyira igazak Sággy Sándor panaszos szavai: „Általában e közhasznú munkák akárkinek is literatúrai érdemet és nagy hírt szerezhettek volna, ha másnak, s nem a pesti nyelvbajnokkal ¹⁾ öszvekapott Verseghynek tollából származtanak volna; ő, ellenségeinek előítélete szerint, mint némely megátkozott föld, nem teremhetett már egyebet töviseknél és bojtortjánoknál!“ Verseghy Ferencz Maradv. és Élete, 182. l.

1) Révaival.

hivatkozik is: hanem oly szabadon, annyira a maga módja szerint alakít, s annyi könnyűséggel, vidorsággal, oly korában páratlan nyelvtalommal: miszerint hajlandók leszünk hinni, hogy ki így tud *írni*, bizony feltalálásában sem leendett hiány, ha azt feladatává tüzi ki, ha Músáját ez irányban disciplinálja és szoktatja.

Mert valóban nem közönséges erőt tanúsított Verseghy a nyelv körül; s akinek tetszenék mindazon szókat, képes kifejezéseket, phrasisokat, jelzőket, miket ő merészelt, első, költői nyelvünkbe behozni, s mik azóta költői közbirtokká váltak, összeírni: tényszerű bizonyítékait hordaná össze Verseghy nagy hatásának költői nyelvünk kiképzésére.

Másfelül Verseghy érdeme a dallamos elem kifejtésében, még a Kazinczyé mellett is, biztosítva van. Tessék csak dalainak évszámaira figyelmezní. S mondám: ezek az ő lebegő, és szökdelő, és zengedező dalai nem csak olvastattak, hanem énekeltettek is. Egész élete végeig munkás volt ő abban, hogy világi, később egyházi téren is, zenei ismereteket és ügyességet terjeszsen, verset és zenét barátilag egyeztessen. Komolyan készült a kath. énekkönyv-reformhoz. Horváth Ádám is, Csokonai is, Himfy is, Vitkovics is, éneklő költők voltak: de egyik sem komponált, nem írt át, nem componáltatott annyit

mint ő, ki a generálbassust, a zeneszerzészeti elméletet mint bármely exprofesso-művész úgy bírta. De sőt az volt ő: dallamszerző és előadó, zeneművész és énekes.

E valódi, költői és zenei, adományai mellett nem hiányzik Verseghynél némi nyerseség, mely azonban nagyon tűrhető, mert reál irányával jár; nem hiányzik gyakran a prózaiság sem, mely nélkül a fejletlen ízlés koraiban csak igen kevés író van: de őtt. van grammatikai pedantismusa, mely előtt még finom füle is hátrált: s ez bántóbb. Az ő szolnokias hajlításai, különösen tompa hangzójú ragozásai (*gondokot, gömbököt, pontoson, búl, búl stb.*) bizony bántók; s ha meghagytam, csak azt tettem, amivel az író egyéniségének tartoztam*). Az ilyeken a mai finomabb érzékünk úgy segít, hogy azokat a magunk módja szerint olvassuk.

Kiadásom nem teljes, az lenni nem is akarhatott. Hogy Verseghy regényeit ne is említsem, nem csak furcsa eposzát, Rikótit, mely maga egy kötet, s terjedékenysége miatt unalmassá leszen,

---

*) Az ingadozás is az íróé, melyet a figyelmesb olvasó észrevehet; t. i. nem csak különféle koraiban írt ő különbözőleg, különösen fogsága előtt még *tólozott*, azontúl állandóan *túlozott*. Néhányszor a helyes *míg* (mi-ig) áll a kétértelmű *még* helyett: itt állandóan *míg*-et írtam, épen a tisztább értelem végett. A hibás ragozáshoz nem nyúltam. Az Verseghy jelleméhez tartozik.

de nem kevés kisebb darabjait is (a M. Músából, az Aglájából, s különállókat, vallásos énekeit stb.) mellőztem : a javát akarván csak adni, s mind-azt mi vagy a költő jellemzésére szolgálhata, vagy tartalmilag, vagy a korra vonatkozva, érdekekkel bírhat.

Úgy hiszem, a Verseghy körei világosb áttekinthetését a költemények berendezése által lényegesen megkönnyítettem. Az érzemény és szeszély, a tanszerű elem és gúny, az elbeszélő forma — mindenik a maga csoportjában mintegy bátrabban érvényeskedik, semmint a régi olla-potridaféle vegyítés szerint. S így hamarabb is észreveendjük, hogy anthológiáink nem egy szakra nélkülözik a jó mintadarabokat : amilyeket itt bőven találnak, s még soká talán csak is itt fognak találni.

Én pedig e kis szolgálattal, melyet Verseghynek teszek, egyszersmind engesztelő áldozatot hozok a rég Elköltözött szellemének. 1822. november 20. jelent meg tőlem „Révai Élete“, melyben ifjúi hévvel bántottam a — már haldoklót. Meghatva követtem koporsóját december 17. örök nyughelyére, belső barátin, a két Sághyn kívül, az összes írói karból, Bajzával, csak én. Később, s vajmi későn nyújtom neki eme nyilvános elégtételt : de nyújtom mégis, és jelességei őszinte méltánylása mellett. T. i. Verseghy a nyelvészet

terén kártékonyan hatott : ezt ma oly erősen hiszem, sőt mélyebben látom be, mint ezelőtt negyven s több évvel : de a történelmin sok jót, a szépirodalmin sok élvezhetőt, a költészetben nem kevés maradandót adott. E kiadással im régi jogaiba, mintegy utólag, vissza kívánám öt iktatni.

Pest, nov. 27. 1864.

TOLDY FERENCZ.

TARTALOM.

	Lap
ELŐSZÓ	III
VERSEGHY ÉLETE	1
VERSEGHY KÖLTEMÉNYEI.	9

ELSŐ KÖNYV: DALOK ÉS ÓDÁK.

¹ Ajánlás	11
² Thyrsis és Chloe	12
³ Lilla	13
Thyrsis sírja felett	14
A nefelejtsvirág	14
A szabadság	15
Thyrsis és Laura	15
Thyrsis üzenetje	16
⁴ A boriszák	16
A régiség	16
A magyar kisasszonyokhoz (Ramlers Blumenlese, I, 1. III, 1.)	16
A rózsához (o. IV, 20.)	19
Chlöris a fülemiléhez (o. I, 7.)	20
Az esküvő szerelmes (o. I, 10.)	20
Az álomban vett csók. Egy névtelen szerző ut.	21
Laura Thyrsishez. Kleist ut.	21
Az egyenetlen harc (Raml. II, 10.)	22
A szenderedő Thyrsisre (o. I, 13.)	22

¹ Megjelent az Aglájában 1806.

² Megjel. a M. Muzeum 1788. I. köt. 188. l. hangjegyekkel.

³ Ez a költemény, s az öt következő, először 1791 jelent meg a „Rövid Érték. a Muzsikáról“ mellett hangjegyekkel.

⁴ Ez a darab, s a következő tizenöt, a „Költeményes Enyelgések“ből véte-tett, melyek Verseghynek „Mi a Poézis“ című munkája mellett 1793 jelentek meg.

	Lap
A szemérmes leány (o. I, 1. 8.)	22
Dámon és Dóris (o. I, 14.)	23
A hidegvérű leányka (o. I, 32.)	24
Phyllisnek panaszai (o. VI, 7.)	24
A vén lányok. Uz ut.	26
A barátság	27
⁵ Az Irigységhez.	28
Dórishoz	29
A tél	30
A válogató	31
Búcsúzás a Músáktól	32
A szerető boldogsága	33
Dámon és Rozílis	34
A korosabb szépség	35
A zsémbes öreghez	36
Egy álom.	37
A középserűség	38
Klárrikához	39
A házasság	39
A haldokló leány	42
Julis a tánczban	44
Czidli	46
Laurához	46
A rossz szívű bölcsek.	47
Barátnémhoz	49
Klárihoz	50
Thyrsis sírja felett.	51
Örsike	51
Az Igazsághoz	54
A nefelejts	55
Ámor a borban.	56
Klárrikához	57
Phyllis	58
Horátiushoz	61
Búcsúzás	62
Glycerához	63
Örsikéhez	64
Sz. Antal barátomhoz	65
Krisztinka	66
⁶ Egy kemény szívű széphez	67
Bacchus dicsérete (borozó ének)	68

⁵ Az innen egész a 66—67. lapig álló „Krisztinkáig“ valamennyi darab az Aglájából vétetett.

⁶ Ezen s a követc. három darab „A Magyar Hárfásnak Énekei“(1807) közöl vétetett.

A haldokló legény	72
Az elhagyott leány	75
⁷ Az Úrnak felmutatása után	76
⁸ Újesztendő napján	76
⁹ Az istennek felsége és jósága, CIIL. zsolt. szerint	78
¹⁰ Bucsúzás	82

MÁSODIK KÖNYV : ELEGYES KÖLTEMÉNYEK.

¹¹ A magyar Hazának anyai szózatja az ország napjára készülő magyarokhoz 1790.	84
Emlékeztető Oszlop azoknak a hazafiaknak tiszteletére, akik az ország előtt júniusnak 11. és 12. napj. 1790 a hazanyelvnek bevétele mellett szólottanak	91
Egy jó szívbőlkölt szatira avvagy feddő költemény a m. literaturáról 1791	92
¹² A Teremtésről. Költemény VI énekb. Első ének. 1791	100
Ajánló levél Horátiusnak az Elysiumi mezőkön mulató lelkéhez 1793	114
¹³ Kutyám dicsírete 1793	115
¹⁴ A szerelmes tudós. Daphne történetének parodiája	117
Vénus és Amor	118
Az újítókhoz	121
Nagy Sándor paripája	123
A barátság	129
Az athénabéliek	130
Az oroszlyány	131
A vízkórságos	134
A kan macska	135
A veréb és gerlicze	137
A téjáruló menyecske	141
Vizdomfi és Frankvári	143
¹⁵ A házasság istene (Ramlers Blum. I, 24)	147
Az igaz bölcs	147
Apoilóhoz	147
Egy szerelmetlenre	148
Laurához	148

⁷ Egyh. Értek. 1820. I. 163. l.

⁸ Egyh. Értek. 1820. II. 181. l.

⁹ Egyh. Értek. 1820. III. 89. l.

¹⁰ Költői Maradv. 130. l.

¹¹ Ezen s a követk. két darab eredeti külön kiadásaiából adattak.

¹² A M. Muz. II. köt. 20. sk. l. 1792.

¹³ E darab a „Költ. Enyelgések“ből adatik 1793.

¹⁴ A költemények innen a 149. lapig mind az Aglájából vannak véve, kivén a 15-tel jelettet.

	Lap
Boriskára	148
Az ártatlan felelet	149
Egy közmondás	149
¹⁶ A magyar Músának hálados öröme Herculesnek amaz öntött képzetén, melyet fels. urunk József, Magyar- országnak nádorispánja, a pesti nemzeti könyvtár- háznak ajándékozott. 1806.	149
¹⁷ A képzelőerőnek nagy művei az emberben. Delille ut.	158
¹⁸ A baktai paraszt	164
¹⁹ A teremtésnek képe	168

HARMADIK KÖNYV : KÖLTŐI ELBESZÉLLÉSEK.

²⁰ Szentesiné	172
Györgyiné	181
Örömfő Tamás	200

¹⁶ Az eredeti, külön, kiadásból 1807.¹⁷ Egyh. Érték. 1824, III. 79. l.¹⁸ Aglája.¹⁹ Auróra 1823.²⁰ A három költői elbeszéllés az Aglájában jelent meg.

VERSEGHY ÉLETE.

(TOLDY: A M. KÖLTÉSNET KÉZIKÖNYVE, I. KÖT.)

VERSEGHY FERENCZ született 1757. ápril 3-dikán Tisza-Szolnokon, Heves vármegyében, hol atyja, nemes Verseghy János Ferencz k. sóházi tiszt volt, kinek kora halála után anyjának gondviselésére maradt. Ez később az egri püspök, a nagy Eszterházy Károly gróf számtartójához férjhez menván, fiát ezentúl is minden gondnal nevelhette. A deák iskolákat 1766-ban a pesti gymnasiumban kezdte járni, 1769-től 1771-ig pedig azokat Egerben oly előmenetellel folytatta, hogy ez évi dec. 8-dikán a papnevendékek közé felvétetni érdeme-síttetnék. Mint ilyen hat évet a bölcsészeti és istenes tudományoknak szentelvén, 1777-ben májusban az egyházi köntöst levetkőztette, s a budai egyetemen egy évet töltött bővebb kiképzése végett; de ezután változott tökélettel 1778-ban martiusban Jenő néven a sz. Pál szerzetébe lépven, a maria-nostrai klastromban töltötte újonczi évét, honnan 1779. ápril 6. a pestibe tételvén által, octoberben Nagyszombatba a theologia befejezésére küldetett, s ez idő alatt szerzetbeli növendéktársait a zsidó és görög nyelvben oktattván, 1780. aug. 12. egy tractátust szorosán vitatott, 1781. martius 26. az egyházi törvényből, azon hó 31. pedig az öszves hit-tudományból választott tételeket védelmezett. Erre ápril 4. letevén professióját, 22-dikén áldorrrá szenteltetett. Mint ilyen a nagyszombati kir. convictusban ügyelő, 1782-ben Budára ment a felsőbb mathesis gyakorlására,

s 1783-ban bölcsészettudorrá, 1784-ben pedig a hittudomány borostyánosává lett. Ezek közt szerzete ifjabb tanulóit a bölcsészetben gyakorolván, velök 1784-ben júniusban mint ügyelő Pozsonyba költözött, hová az egyetemből kiszakasztott hittudományi kar áttétetett; de még ez évben előjárósága által hitszónokul Pestre visszahivatván, eleinte ugyan a pálosok saját egyházában Kissel, Pestnek akkori nevezetes predikátorával együtt felváltva ünnepeken, miután pedig rendje 1785. áprilban a dömések klastromába tétetett által, Alexovicscsal szinte felváltva, vasárnapokon, magyarul szónokolt, mindig számos hallgatók előtt, kik távolabbról is gyülekeztek beszédei hallgatására. Ekkor kezdett Versegghy a zenével foglalkodni; utóbb különösen a hárfán és éneklésben nevezetes tökéletességre vergődött. Itt lepvén meg őt 1786 martius 20-án szerzetének eltöröltetése, katonai lelkészetre adta magát, s először ugyan mint tábori káplán az Óbuda fölötti kis-cellai katonalakban, 1788-ki február óta pedig a budai várban lakozó tábori papfőnök mellett mint titoknok szolgált, kit a török háború kiütése után még azon hónapban a főhadi-szállásba követett; de kötelességeinek hű teljesítése közben súlyosan megbetegedvén, kénytelen volt hivataláról lemondani, s magát negyedfél évig Pesten Budán orvosoltatni, míg végre felgyógyult. Ez idő óta Versegghy kizárólag az irodalomnak szentelte magát. Első verses kísérletei „V. F.” aláírással 1787-ben a bécsi M. Múzsában jelentek meg; figyelmet azonban először is csak 1790-ben vont magára két alkalmi versezzetével, ú. m. 1. *A magyar hazának anyai szózatja az ország napjára készülö magyarokhoz*, h. nélk. 1790. 2. „*Emlékeztető Oszlop* azoknak a hazafiaknak tiszteletére, akik az ország előtt jún. 11. és 12. 1790. a hazanyelvnek bevétele mellett szólottanak, h. nélk. 1790. 4r. (az Orpheusban is, II. 219.) melyeket a hő hazafiúi érzés —, s egy dal: *A Nefelejts* (Orpheus 125.), melyet a gyöngéd gondolat szép kivitelén kívül a rhythmusos tiszta lebegés némileg időszakiakká tett. Ezeket a következett

évben követték: 3. *Egy jó szívből költ Szatira avvagy Feddő-költemény a magyar literaturáról*, helyj. nélkül. (Pest) 1791. és 4. *Rövid értekezések a Muzsikáról* hat énekkel. Bécs, 1791. hangjegyekkel, mely a technika részéről legalább az újiskola programjának tekintendő. Az énekek külön is megjelentek (s tudtomra kótairodalmunk azokkal kezdődik). Ezekkel egykorúlag jelentek meg 5. *A világnak közönséges története*, Buda 1790—1., Millot után, a régi nemzetek s a görögök dolgait foglalva magában és némely felvilágosító értekezésekkel megtoldva. Következtek 6. több rendbeli költői és széptani dolgozatai a kassai *Magyar Muzeum* I. és II. kötetében, ú. m. „*A Teremtés*” című hat énekre tervezett tankölteményének első éneke, néhány apró vers, és Sulzer értekezései *A szépmesterségekről* általában és történeteik (165—87 és 403—13), s *A muzsikáról* különösen (202—16. és 321—26.) 7. *A lebilincsezett Prometheus* Aeschylusból, egy régi görög dramatikusan poetából; mythologiabéli jegyzésekkel. Buda, 1792. Az akkor újra keletkezett magyar játékszín részére Kotzebueból fordította e két darabot: 8. *A szerelem gyermeke*, egy nézőjáték öt felv. Buda, 1792. és 9. *A formenterai remete*, egy néző, egyszersmind is énekesjáték három felv. (Endrődy Magyar Játékszíne IV. kötetének II. darabjában. Pest, 1793). Ez időben érte Verseghyt az első keserőség, t. i. állapotjának könnyebbítésére — miután 300 frt nyugdíjon kellett tengenie — könyvvizsgálói állomásért folyamodott, de Millotjához függesztett értekezései némely helyeiért 1792-ban Riethaller által feladatván, egykori szerzetes társa Alexovics által pedig „*A könyvek szabados olvasásáról*” című könyvében megtámadtatván, ennek még reményétől is elejtetett. Ő azonban folytatta dicséretes munkásságát, s a következő évben két figyelemre méltó dolgozata következett: 10. *Mi a Poézis és ki az igaz Poéta?* Egy rövid elmélkedés, melyben a költésnek mivolta, eszközei, célja és tárgya, a magyar rhythmisták hangegyeztetésének helytelenségével együtt előállítat-

nak. Megtoldva Horatiusnak Písóhoz és ennek fiaihoz írt levelével, mely Költőmesterségnek is neveztetik, és egynéhány költeményes enyelgésekkel. Buda, 1793. és 11. *Proludium in Institutiones Linguae Hungaricae*, ad systema Adelungianum, genium item linguarum orientalium ac dialectum tibiscanum et transilvanum exactas. Pest, 1793., mely Verseghy tanulmányainak egy új phásisba léptére mutatott. Ezen igyekvések közt érte őt is a csapás. 1794. dec. 10 és 11. közti éjjel elfogatván, a királyi ügyész ellene, mint a Martinovics-féle összeesküvés részese ellen, főbenjáró pert indított, s Verseghy, ki ama szerencsétlen kátékat olvasta, s másokkal közlöt, a Marseillaisét magyarra fordította, s némi horvát izgató dalt muzsikára tett, május 2. 1795. a királyi tábla, 4-dikén a hétszemélyes tábla által halálra ítéltetett ¹⁾, jún. 1. azonban megkegyelmeztetvén, közel kilencz évi fogságot szenvedett, elébb ugyan Kufstein, aztán Grätz és Brünmben, melynek szenvedéseit tanulással és jegyzetésekkkel enyhítette. 1804-ben visszanyervén szabadságát, az ügyefogyott szerencsés volt a nemes érzésű gróf Szapáry János nádori főudvarmesterben védőt és pártfogót találni, ki őt először is saját leánya Leopoldina mellé házi tanítóvá fogadván, majd közbenjárása által nyugdíját, melyet mint eltörlött szerzetbeli bírt volt, visszaszerezvén, utóbb őt a nádorhoz magyar nyelvgyakorló mesterül is beajánlván ²⁾, valódi jötevőjévé lett. Az olvasó közönségnek a következő mulattató munkák kiadásával jelentette ki felszabadulását: 12. *Rikóti Mátyás*, egy nyájas költemény, melylyel e híres magyar versszerzőnek pompás koszorúzása négysorú rhythmusokban előadatik. Pest, 1804. 13. „Nagynevezetű és nagy tekintetű *Kolomposi Szarvas Gergely úrnak*, mostoha ükömről kedves urambátyámnak, *Vég élete* és nevetséges vélekedései, melyeket részént saját szájából vagy hiteles emberektől hallottam, részént pedig szóról szóra közlendő írásiból tanultam.“ Két kötetke. Pest, 1804—5. 15. *Eduárd Skóciában*, avagy egy szökevénynek az éjszakája, valóságos történetből csinált nézőjá-

ték három felv., melyet francia nyelven írt Düval, . . . németre fordított szabadon Kotzebue. . . . Pest, 1805.

15. *Magyar Aglája*, avvagy kellemetesen mulató nyá-jaskodások külömbféle versnemekben, Buda, 1806. (1805). Következtek némely nyelvészetiek, ú. m. 16. Neuverfasste *Ungarische Sprachlehre*, worin die verschiedenen Mund- und Schreibarten der ungr. Sprache kurz angezeigt, die Regeln aus dem morgenländischen Bau der Sprache selbst hergeleitet . . . werden. Pest, 1805. József nádornak ajánlva. Már e nyelvtanban el-hintvék némely megtámadások Révai ellen; egyenesen ennek iskolája ellen intéztetett: 17. *A Tiszta Magyar-ság*, avagy a csinos magyar beszédre és helyesíráásra vezérlő értekezések. Követi ezeket a cadentiák lajstro-ma, melynek hasznát a philologusok és a poeták egy-aránt vehetik. Pest, 1805., mely Révai Miklós és ta-nítványai részéről heves elleniratokat vont maga után. Verseghy ez ízben elhallgatott, hanem, több alkalmi költeményeken kívül a nádorhoz és Marczibányi Ist-vánhoz ³⁾, ismét egy csoport költői, mulattató és his-tóriai írásokat adott, u. m. 18. *A Magyar Hárfásnak Énekei* fortepiánóra. Két szakasz, Pest, 1807. 19. *Báró Külneki Gilméta kisasszony és Aranypataki György*. Egy érzékeny történet a legújabb üdökből. Pest, 1808.

20. *Gróf Kaczajfalvi László*, avvagy a természetes em-ber. Egy igen mulatságos, tanuságokkal bővelkedő történet. A Magyar Aglájának szerzője által. Pest, 1808.

21. *A magyaroknak hűsége és nemzeti lelke*. Énekesjá-ték két felv., mely a budai és pesti theátrumban előada-tott. Sorz obester német verseiből fordítva. Pest, 1809.

22. *Hiteles előadása a spanyol történeteknek az aran-juezi nyughatatlanságoknak fellobbanásától fogva a ba-yonni juntának befejezéséig*, írta Cevallos Pedro. 1809.

23. *Az emberi nemzetnek történetei*. 1—3 köt. Buda 1810—11. 24. *Vak Béla, a magyarok királya*. A törté-netírásból vont romános rajzolat. Pest, 1812. Ez időn túl Verseghy kirekesztőleg nyelvészi munkálkodásainak élt, miután József nádor a kir. helyt. tanácsnál intéz-

kedett, hogy az alsóbb, közép és felső magyar nyelvtanításra szolgálándó tankönyvek megírása reá bizassék. E fáradozásainak gyümölcsei lettek: 25. *Epitome Institutionum Grammaticarum linguae Hung.* Öt kötetke, (a gymnasiumok 2—6. osztályaira). Buda, 1816. 26. *Exercitationes Idiomatis Hung. secundum regulas Epitomes concinnatae.* Buda, 1816. 27. *Analyticae Institutionum linguae Hung.* Pars I.: Etymologia, P. II. Syntaxis, P. III. Usus aestheticus linguae hung. 2 kötetben (a tanítók számára). Buda 1816—17. 28. *Magyar Orthographia*, avagy Írástudomány . . . a nemzeti iskolák számára, (először) Buda, 1817. s azontúl többször. 29. *Ungarische Rechtschreibung als Einleitung in die ung. Sprachlehre.* Buda, 1817. 30. *Ungarische Sprachlehre*, zum Gebrauche der ersten latein. und Nationalschulen. Buda 1817. (s többször). 31. *Magyar Grammatika* avagy Nyelvtudomány, melyben a hazai nyelvnek sükeres okokra épített regulái napkeleti nyelvhez illő tanításrenddel mind és pontosan előterjesztetnek, a magyar nemzeti iskolák számára. Buda 1817. (és többször). 32. *A philosophiának talpigazságira épített Felelet* a nemz. muzeum nevében a m. nyelv iránt tett, s az 1818. e. bőjtelő hav. 7. a Hazai Tudósításokba iktatott kérdésekre, mely értekezés gyanánt is szolgál egyszersmind a nyelv-művelésnek mivoltárul és akadályairul. Buda, 1818. Ezen munkával zárta be Versegghy nagy munkásságú nyelvészi pályáját, melyen számos használható anyagot, sőt méltánylandó nézeteket is közölt; de hol gyakorlatiatlan elvei-, hol makacs empirismusánál fogva pusztai szózatként elhangzottakat; míg a tanodák emberei is, hívei az uralkodóvá lett Révai-rendszernek, inkább czáfolva mint őt követve használtatták e minden illetékes bírálat nélkül reájok kötött könyveket. Ez időben hangosabban kezdett országszerte a katolikus biblia revisiója óhajtatni, s a kilátásban volt nemzeti zsinat egyik főtárgyaúl tekintetni. Versegghy, Rudnay főérsek által is serkentve, tudományos készüllettel dolgozott ily című munkával lépett a pozsonyi zsinat elibe: 33. *Dis-*

sertatio de versione hungarica Scripturae Sacrae, cui specimina correctae atque ad Vulgatam exactae versionis, una cum momentis exegetico-philologicis emendationum, in traductione Káldiana instituendarum, subiunguntur. Budae, 1822. 4-rét, melyben a bibliának az eredeti nyelvekből újra lefordíttatását ajánlotta. Ez volt Verseghy hattyszava. Mellőzve egykori barátjai és társaitól — (ily élesen nyilatkoztak akkor még a doctrinális felekezetek! —), elszigetelve az irodalmi világtól, majdnem egyedül Sághy Ferencz egyetemi nyomdai gondár mívelt társalkodására szorúlva; viszontagságos, eleinte nélkülözésekkel s részben kenyérkereső munkákra fecsélt ⁴⁾), majd irodalmi harcoktól, s végre betegségtől látogatott életét azon évi december 15. zárta be a budai vár keleti hegyoldalában fekvő csinos házacskájában, hol évek óta valóságos szerzetesi elvonúltságban élt. Hült tetemei mögött néhány ismerősen és két fiatal írón kívül ⁵⁾ senki sem volt észrevehető. Azok a budakeszii út melletti temetőben egy márvány kereszt alatt nyugszanak. Ennél díszesb emléket állított neki Sághy Ferencz a következő könyv kiadása által: 34. *Verseghy Ferencz Maradványai és Élete*, Buda 1825. Emezt nagy gondnal és melegséggel a kiadónak fia Sághy Sándor írta meg ⁶⁾); amazok közt legfigyelemreméltóbbak *Ovid Formaváltozásai* I-ső s a II. könyv 1—12. szakaszai tudós magyarázatokkal ellátva, s *A teremtésnek képe* című költői töredék, mely először Kisfaludy Károly Aurójában 1823. látott világot. Nyelvészeti hagyományai közt egy készületlen *Nagy Magyar Szótár* találtatott, s az „Egyházi Értekezések” társasága által tervezett műszótár, melyet befejeztetvén Horváth János apát, ily cím alatt adatott ki: 35. *Tudományos Mesterszókönyv*, próbaképen készítették némely magyar nyelvszeretők. Buda, 1826. Végre szorgalmas munkatársa volt a veszprémi „Egyházi Értekezéseknek,” melyekben mind életében 1820—22., mind halála után 1823. és 24-ben számos becses darabjai jelentek meg, melyek közül egyházi énekei kívül *Az egyházi énekekről*

s *Az egyházi magyar ékesenszólásról* szóló bővebb értekezéseit emelem ki ⁷⁾).

¹⁾ L. Sententiae stb. az F. íven.

²⁾ L. Gróf Széchényi Ferenczhez írt levelét Sággy Sándor által írt életrajza 153. l., hol dec. 21. 1806. többi közt írja „... Felsőges cs. és k. főhgségének Józsefnádorispányunknak hazafiúi buzgóságát értem, melylyel a most folyó karácsony havának 15. napján az én vezérlésem alatt a magyar nyelvnek, melyben eddig sem volt járatlan, bővebb gyakorlásához fogni méltóztatott.“

³⁾ *Sággy* az id. h. 179. 180. l.

⁴⁾ Ilyen néhányat találni feljegyezve *Sághynál* az id. h. a 228. l. Csupa Lóorvos, Marhadög, Száz eszt. kalendár stb. Ide tartoznak még a kir. nyílt és körlevelek fordításai, az egyetemi nyomda miséskönyve, breviárja, Wagner-féle Phraseológiája, s egy se-reg iskolakönyv javítása. U. ott.

⁵⁾ Csak Bajza és én tettük meg neki az írók közül a vég tiszteletet!

⁶⁾ Ezt használtam itt is hálával s szinte kirekesztőleg.

⁷⁾ Részletes sorozatát ebbeli adalékainak láthatni *Sághynál* a 226. l.

VERSEGHY FERENCZ

K Ö L T E M É N Y E I.

VERSPOY VERKIN
If e'er in thy sight I found favour, Apollo!
Defend me from all the disasters, which follow-
From the pride of great wits and the envy of small;
From the cant of fanatics, the jargon of schools;
The censures of wise man and praises of fools;
From critics, who never read latin or greek,
And pedants, who boast, they read both all the week,
And let me be rather but honest with no wit,
Than a noisy, nonsensical, half-witted poet!

Dunkin.

ELSŐ KÖNYV.

DALOK ÉS ÓDÁK.

A J Á N L Á S.

HUN vérből eredett hajdani nemzetem,
Melynek törzsökiből zsengeni fő dücsöm!
Vannak, kik ragyogó tisztviseléseket
Óhajtván, szeretik tolni segíteni
A kormány kerekét, s nagy jóvedelmekért
A köz jót ügyelik. Mások az özvegyet
S a dústúl maradott árva leányokat
Oltalmokba veszik, s a legügyetlenebb
Úrnak jussaival zengtetik untalan
A törvénypalotát, hogyha reményjeket
A gazdag jutalom nyájasan íhleti.
Ez csak csúreinek szenteli gondjait,
Szomszédságaiból számtalan életet
Szedvén, hogy sok ezer városi naplopót
A szükség idején, köz nevelő gyanánt,
Gyámoljon kegyesen bő nyereségéért.
Krösus kincseivel sem veszed azt reá,
Hogy terhes szekeren vagy födeles hajón
Külföldekre vigyen belszüleményeket
Más kalmár szerekért, aki ekéivel
Túrván őseinek szűk hagyományait,
Bővelkedni tanúlt kis jóvedelmiből.
Ez nem hall örömezt, csak hadi trombitát,

Melynek rettenetes harcزعsegéseit
 Átkozzák az anyák, s marha gyanánt repül
 Tajtékzó paripán dárdahalál közé,
 Hogy halmokra szabott emberi testeken
 Feljusson koszorús fővel az áltató
 Hírességnek ama büszke tetőire,
 Hol soknak csak azért fénylenek érdemes
 Lelkek közt neveik, hogy sokat öltenek.
 Más dőzsölni szeret víg borozók között
 Sűrű gallyak alatt; vagy jövedelmeit
 Kártyás asztalokon füstnek eresztgeti;
 Még a fürge vadász, hogyha kutyaival
 Felvert egy remegő dām vadat, asszonyi
 Társának szomorú várakozásira
 Nem hajtván, egyedül tölti az éjszakát,
 S prédájára vigyáz a hideg ég alatt.
 Engem megkülönböz lantom az agytalan
 Lelkektől, kik üres fényre sovárganak
 Másnak káraival, mint amaz ügytelen
 Néptől, mely alacsony szívvel az emberi
 Elmének nemesebb díszeiről lemond.
 Ily dücs nékem elég! és ha te, nemzetem!
 Készséggel befogadsz énekesid közé,
 Kik híven művelik hajdani nyelvedet:
 Tartsák meg szomorú bajkoszorúikat
 Vagy más béreiket mások! az én nevem
 Szent oltalmad alatt éig emelkedik.

 THYRSIS ÉS CHLOE.

Thyrsis.

Lyányka, útát szerelmemnek
 Nyiss már egyszer szívedbe,
 Adj helyt, kérlek, kérésemnek,
 Fogadj szeretetedbe.
 Ím e szív,
 Hozzád hív.

Chloe.

Nem barátom, meg nem hajlok
Hirtelen kérésedre.

Nem lobbannak bölcs leányok
Szapora szerelmekre.

Heveség
Nem hűség.

Thyrsis

Ne csudáld ha ily kérésem
Vagy szerelmem szapora;
Tudod hogy a tűz sebesen
Csak a jó fát lobbantja *).
Úgy a kép,
Hogyha szép.

Chloe.

Száraz szokott a fa lenni
Hirtelen mely fellobban:
Lassan kezd a nyersebb égni,
De állhatatosabban.
A bölcs szív
Lassan hív.

L I L L A.

Míg repdes enyelgve az alkonyi szél,
S csókjára megrezzen a rózsalevél,
Sír Lilla, s az érre leszögzi szemét,
Mely zúgva gyorsítja előre vizét.

„Ah! így fut előlem az édes öröm,
Azóta hogy búmat elhagyva nyögöm.

---

*) A sorok végezeteinek egyenlősége nem kívántatik meg az énekben oly szorosan, mint más valamely versben. Az eneklés és muzsika kipótolja annak nemlétét.

Megszegte az álnok! megszegte hitét;
Phyllisnek eladta örökre kezét.

Ezt mondja zokogva, s egy dombra ledúl,
Hol szíve a szóttan keservre hevül.
Oh lyánka! mit bánod e csalfa kezét?
Nem férfi az, aki megszegte hitét.

THYRSIS SÍRJA FELETT.

Mit búsolgsz árva szívem?
Mit gyötröd lelkemet?
Ah! szűnj meg verni bennem,
S végezd el éltetemet.

Adj vissza kedvesemnek,
Kit beföd e verem.
Mi haszna életemnek,
Ha nincsen Thyrsisem.

A NEFELEJTSVIRÁG.

Amott a csendes völgy ölében,
Hol zúgva görg a vízkövecs,
A parton lengett a fövényben
Egy nefelejts.

Ah! benne, amint rám mosolyga,
Laurámnak láttam kék szemét,
A harmat épen ráhullatta
Gyenge tejét.

Két csöppet láttam, mint remegtek,
Oh kedves képzet! szép ölen;
Egymásba végre mint peregtek
Sík levelén.

Ezt, Laura! néked hogy letörtem,
 Sóhajtva mondtam: Nefelejts!
 Ah! minden a te szíved nékem! . . .
 El ne felejts!

A SZABADSÁG.

Legnagyobb kincs a szabadság!
 Vérrel szerzik azt a nemzetek;
 Én is benned, szép szabadság!
 Véghetetlen kincset tiszttelek.

A királyi bíborokkal
 Fel nem váltanám;
 A világot minden jókkal
 Néki áldoznám.

Add, szerelmes Laura! nékem
 A te szívedet,
 S ím legottan elcserélem
 E nagy kincsemet.

THYRSIS ÉS LAURA.

Thyrsis.

Lyányka! valld ki kedvesednek:
 Tegnap Dámon meglopott?
 Láttam én azt a bokornál,
 S lelkem szinte borzadt.

Laura.

S azt irigyled a lepkének,
 Hogy virágod illette?
 Mintha lopni csak te tudnál!
 Csókol Dámon úgy, mint te.

THYRSIS ÜZENETJE.

Ott szendereg, ledülve egy halomra,
 S mosolygva nézget a virágos ágyra,
 Szívemnek asszonya!
 Amor követje, csendes esti szellet!
 Menj, súgd meg néki, hogy tanyája mellett
 Haldoklik pásztora.

A BORISZÁK.

Ha holnapot megélem-e?
 Azt én nem tudhatom;
 De, hogyha holnapot megélem,
 Azt jó bor mellett elhenyélem,
 Bizonynyal mondhatom.

A RÉGISÉG.

A régi asszony zsémbes;
 A régi férj nem kedves;
 A régi bajnok roskad;
 A régi szűz elhervad:
 Mindenben rossz a régiség —
 A bort kivéve.

A MAGYAR KISASSZONYOKHOZ.

Még kiskoromban elkezdtem
 Csudálni a leányi nemnek
 Hatalmas ékességeit.
 Nagy ihletéssel énekeltem
 Hárfámon Cypri gyermekének
 Érzékeny édességeit.

Irgy haraggal öszvetörte
 A tisztaságnak istensége,
     Diána, kedves lantomat;
 S Klióval és Urániával,
 Két ránczos homlokú leánynyal,
     Kibéreltette tollamat.

Csak próbakép, nagy szorgalommal,
 Megírtam én az emberségnek
     Legrégibb kábaságait;
 És, mint a megdühödt darázsok,
 Rám estek, akik most is hintik
     Az észnek tébolygásait.

Urániával felrepültem
 A fellegekbe, s lefestettem
     A csillagoknak rendjeit;
 De, ah! elmémet megtepesztvén
 E meglett Músa, nem dajkálta
     Szívemnek érzeményeit.

Kliónak háladatlansága,
 S Urániának száraz ínye
     Felbosszontotta szívemet;
 Elmentem teljes holdvilágnál
 Komor homlokkal a ligetbe,
     Keresni régi kedvemet.

„Oh! tiszta szűz! mit vétett néked,
 Mit vétett nyájas éneklésem,
     Hogy öszvetörted lantomat?
 Adj engem vissza Eratónak,
 Ki hajdan édes háladással
     Fogadta fáradságomat.“

Így zúgolódtam önmagamban,
 S véletlen meggrezzenni láttam
     Egy zöld bokornak ágait:

Endymionnak oldalától
 Felugrott hirtelen Diána,
 És öszveszedte nyilait.

„S te, akit ártatlan szerelmim
 Oly nagy haragra gerjesztettek,
 Te itt? egy pásztor karja közt?
 És amit én csak énekeltem,
 Te azt valóban megcselekszed
 A bokros rejtevények közt?”

Ő ily szavamra eltakarta
 Egy felleget forma szemfödéllel
 Pirúlhatatlan homlokát.
 A holdvilág is elborulván,
 Tömött homálylyal eltitkolta
 Előlem álmos pásztorát.

Sietve mentem Eratóhoz,
 Ki újra öszveszerkesztette
 Törött lantomnak ízeit;
 S azóta megmeg íhletéssel
 Éneklek a leányi nemnek
 Hatalmas ékességeit.

Vadászsza bátor a borostyánt,
 Ki bajnok versben harsogtatja
 Bellóna véres harczeit,
 Vagy aki fönn a csillagok közt
 Hálátlan elmefuttatással
 Fárasztja gyenge szárnyait:

Ha nékem a magyar kisasszony
 Kerékre fűzött szegfüvekkel
 Felékesíti lantomat:
 Ha egy futékony mosolygással,
 Egy jóbaráti kéznyomással
 Hálálja nyájasságomat;

Ha versemet majd nedves szemmel,
Majd óhajtozva eldalolja

Hív kedvesének karja közt ;
S ha gondos kézzel öszvehajtva,
S egy pántlikával általkötve
Rejtekbe zárja mellye közt ;

Ha sóhajtság közt szép kezéből
Síromra hintett nefelejcsvel

Megtisztosíti híremet :
A hercegeknek sírhalmával
A bajnokoknak nagy nevével
Fel nem cserélem béremet.

A RÓZSÁHOZ.

Eredj Laurámhoz, eredj !

Te, kertek pompája, kis rózsza !

Legszebb szál Flóra virági között !

Hadd tudja, mely gyönyörű

Az ő orczája, ha mondom,

Hogy oly mosolygva virágzik, mint Te.

De mondd meg néki azt is,

Hogy soha szerelmes emlők közt

Pompás sirt bágyadt fejednek nem lelsz,

Ha orczád bokrok közé,

Vagy vad pusztákba elrejtet,

Hol téged nyílni a kedves nem lát.

Mit használ néki, hogy szép,

Ha ékes orczája gyümölcsöt,

! ! Szívének édes szerelmet nem hoz ?

Mit használ nekem, hogy szép,

Ha gyémánt mellye nem érzi,

Hogy égő szívem oly hüven szeret ?

Ezt mondván, rózsá! halj meg;
Hadd lássa előre veszélyét,

Mely által ő is elhervad, mint Te.
Meglágyul szíve talán,
S míg rózsaszíne ki nem hal,
Viszont hűséggel ölembe repül.

CHLÖRIS A FÜLEMILÉHEZ.

Te gallyas fáknak bús lakossa
E gyöngyös forradékok mellett!
Ne menj el, kérlek, e berekből,
Te édeshangú fülmilécske!
Alexis eljön nem sokára.
Oly szépen, oly keserves hanggal,
Nem énekelsz te, mint Alexis;
Tanulj meg tőle énekelni.
Oh! vajha ő viszontag tőled
Szeretni megtanulna!
Mert! ah! Alexis szíve,
Oly hüven, mint te, nem szeret.

AZ ESKÜVŐ SZERELMES.

Esküszöm tenéked, Laura!
Esküszöm, hogy nem szeretlek.
Esküszöm, hogy véled együtt
A leányi csalfa nemnek
Szépeit mind gyűlölöm.

Gyűlölöm, mert mind hitetlen,
Véled együtt állhatatlan,
Mint a lepke, mely az egyik
Szögfűről a másikára
Hízkelkedve szálldogál.

Esküszöm tenéked, Laura!
 A szerelmek asszonyára,
 Kis fiának hő tegzére,
 Szép szemedre, szép orczádra,
 Hogy — hamissan esküszöm.

AZ ÁLOMBAN VETT CSÓK.

Aludtam; s álmodozni kezdék
 Már prózaszóval, már dalokban:
 Chloét festék le álmaim.
 Úgy tetszett, hogy felém lopódzván
 Egy csókot perczentett orcámra:
 S azonnal nyíltak karjaim.
 Ammint e perczenésre felserkentem...
 Kutyám volt, aki nyaldogálta képemet.

LAURA THYRSISHEZ.

Oh Thyrsisem! ne hadd a félelemtől,
 Ez elmegyilkoló kegyetlen ölyvtől,
 Ne hadd meggyőzni szívedet!
 Maradj te a nemesb erkölcsnek hűve,
 S megszégyenül a csúf irígyek nyelve,
 Mely rágalmazza híredet.

A sas, a rá tekergett viperával,
 Mely ötet lesben várta nyílt agyarral,
 Nézd, mely nagy szívvel küszködik.
 A fellegekbe száll az ellenséggel,
 Sok izre tépi büszke csendességgel,
 S a nap felé emelkedik.

AZ EGYENETLEN HARCZ.

Mit harczolsz, jó leányka! hasztalan?
 Minek halasztod győzedelmemet,
 Ha nyertes nem lehetsz?

Nem látod-e, hogy hárman harczolunk?
 Mi ketten, s Ámor? és hogy ellened
 Mellettem harczol Ámor is?

A SZENDEREDŐ THYRSISRE.

Estvéli szelleitek! csendesben zúgjatok;
 Ne énekeljetek, madarkák!
 Kis csermelyek! tompább morgással folytatok
 Hogy Thyrst fel ne ébreszszétek.

Altasd el őtet, képzelésnek istene!
 Altasd el édes álmaiddal;
 S ha majd a mélyebb szunnyadásig elmerül,
 Tedd csendes kézzel nyílt ölembe.

Itt ő, ha ébren van, legsúlyosb gondjait,
 Magával együtt, elfelejti.
 Laurának, bárha képzelt, ápolási közt
 Alvása is legédesb lészen.

A SZEMÉRMES LEÁNY.

Tegnap engem kedvesemmel
 Kettecskén a zöld ligetben
 Andalogni lelt anyám.

Elpirúltam, hogy megláttam,
S a köténnyel eltakartam
Lángba lobbant képemet.

Ezt anyám, hogy észrevette
Végzetetlen sok szitkokkal
Majd halálig üldözött.

Jó anyám! ha kedveseddel
Így lelnének, megpirúlna
A te meglett képed is.

DÁMON ÉS DÓRIS.

Dámon.

Egy csókodért legeltetem
E balzsamillatok között,
Szerelmes Dorka! nyájadat.
S te addig a cserfák alatt,
Virágot szedve, andalogsz,
S az édes Ámor kínjait
Zokogva énekelgetvén,
Magányos fűzesek között
Az árva Dámont elhagyod.

Dóris.

A fris ligetnek tölgyei,
Flórának legszebb szálai,
A legszerelmesb énekek
Nem illetik meg szívemet,
Ha Dámon tőlem messze van.

A HIDEGVÉRŰ LEÁNYKA.

Jó leányka! szépen nyílnak
Szép orczádon a tavasznak
Kedves rózsaszínei.

Mint a kohban, úgy ragyognak
Szép szemedben a nyaraknak
Fűtató melegjei.

Szép mellyedben díszeskednek
Jó erkölcsid, mint az ősznek
Drága gazdagságai.

Kár, leányka! hogy szívednek
Rejtekében a teleknek
Uralkodnak fagyjai.

PHYLLISNEK PANASZAI.

Ó! e forrásnak partja mellett
Andalgott sokszor pásztorom!
Gyöngyhabja, mely szelíden csörgött!
Ha rá mosolygott Dámonom.

Itt voltak együtt zöld tanyáink;
Amott tartottunk aklokat;
E réten jártak nyájacskáink,
E dombon nyírtuk gyapjokat.

Ő volt egyetlen boldogságom:
Ő bírta jámbor szívemet.
Őerte, ég a bizonyosságom!
Od'adtam volna éltemet.

Még hajnaltájban, csendes dallal
Megjártam berkünk rétjeit;
S megszedtem néki gondos újjal
Flórának legszebb kincseit.

Orozva ültem oldalához,
Ha félmosolygva szunnyadott:
S ha csókkal értem homlokához,
Véletlen ő is meglopott.

Hogy egyszer tettetett haraggal
Elvontam tőle képemet;
Ah! mely keserves háborgással
Kérlelte csalfa szívemet!

Szerelme bágyadó szemében
Mely bájos tűzzel csillogott!
S mely boldog voltam, míg ölében
Szép énekével mulatott.

De ó! e csalfa boldogságok
Egyszerre múltni kezdenek,
Mint nyáron a megért virágok,
Melyekre hővek estenek.

Dórisnak látszik hízelkedni,
S pirúlva futja színemet!
Hitetlen! jőj csak engesztelni!
Meg nem bocsátom vétkeidet.

De valljon szívem rejtekéből
Mit érzek felfelhabzani? —
Egy hő könnyecske jő szememből:
S mellyemre látom görgeni.

Jőj vissza, Dámon! engesztelni;
Ne fúsd pirúlva színemet:

Egy ily könyecske azt igéri,
Hogy megbocsátom vétkeidet.

A VÉN LEÁNYOK.

A vén leányok Ámor ellen
A meglett asszonyokkal együtt
Sok rossz szidalmat ejtenek:
Ne higj te, Dorka! szitkaiknak,
Ne higj! mert szívek rejtekében
Szerelmet ők is érzenek.

Elégszer látom, mint mosolygnak,
Ha Dámon őket hízelkedve
Szép angyaloknak nevezi:
Homályos szemmel mint hunyorgnak,
Ha Mílon őket nyájaskodva
Kézsókolással tiszteli.

Négy éltes Nympha egy ligetben
Meglátta egyszer a kis Ámort,
Hogy hantos halmon szunnyadott.
„Kötözzük meg — suttogja egyik —
E csalfa latrot, aki minket
Tüzével annyit kínozott.“

Felébred Ámor, s félmosolyogva,
És félsiralmas kérleléssel,
„Ah! — úgymond — hogy megleptetek!
És annyi kínos ingerlésért,
Megvallom én, hogy ezt a bosszút
Megérdemlettem tőletek.

De mégis, szánjatok meg, kérlek!
Ha engem e komor bilincsből
Irgalmasságtok felsegít:

Íjamra esküszöm, hogy senki,
Míg éltek, sem gyötrelmes tűzzel,
Sem csókkal meg nem háborít.“

„Még csókkal sem?“ egyszerre kérdik
Megháborodva mind a négyen,
S rövid tanácsot tartanak.

„Ah — úgymond végre a legéltesb —
Ne légy kegyetlen hüveidhez,
Kik téged holtig áldanak.

„Csak tréfa volt, hogy megkötöztünk!
S mindaddig, tudd meg, fel sem oldunk,
Míg szódat vissza nem veszed;
S míg jel gyanánt, hogy nem haragszol,
Énnálam kezdve — mind a négyet
Csókoddal meg nem tisztelel.“

A BARÁTSÁG.

Mit? leányka! ily korodban
Arra kérsz-e engemet
Hogy tenéked, mint barátod,
Felszenteljem szívemet?

Nem tudod te, a barátság
Mely nehéz oly szívek közt,
Melyek választást nem tudnak
A barát s a kedves közt.

Kérj szerelmet, szép leányka!
Míg virágzik életünk:
Ötven esztendő korunkban
Jó barátok lehetünk.

AZ ÍRIGYSÉGHEZ.

Szűnj már meg egyszer buzgani ellenem
Trágár irígység! Ám nem esengek én
Oly jók után, melyek negédes
Vágyaidat feszegetni szokták.

Nem kérdegek tisztviseléseket
A nagy világtúl, nem birodalmakat,
Nem dús rakást a vert aranyból,
Sem hamisan ragyogó dücsöket.

Öntessen őszkor száz halom életet
Csűrérébe a dús, kit nemes ősei
Pompásan épült váraikban
Messzeható uraságra szültek.

Szürcsölje kristály serlegiből borát,
Melyet Tokajnak szőllei hoztanak,
Kit pór szugolyból úri polczra
Felvezetett az agyas szerencse.

Én szűk szobámban kegytelen éhemet
Egykét falattal, szomjamat édesen
Megcsillapítom hűs vizekkel,
Csak nekem adjon az ég ezekhez

Érzékeny asszonyt, frís levegő eget,
Gondatlan elmét, régi barátokat,
Meglett koromban férfiszívet,
S víg kobozomnak örök virágzást.

DÓRISHOZ.

Eltűnt a napnak fényessége,
S a bíbor, mely nyugtában ége,
Pej szürkületre változik.
A hold kiúszik ős egünkre,
Az éj langy álmod hint földünkre,
Mely hűs homályba zárkozik.

Jer Dóris! a szomszéd erdőbe,
Hol szunnyadékony ágernyőbe'
A gerliczék elültenek;
S hol csak csörgése a vizeknek
Vagy zajja zeng a zsib szeleknek,
Midőn gallyakba ötlenek.

Hadd mondja ott meg sóhajtásom,
Mely szűnhetetlen lángolásom
Azóta, hogy megláttalak;
S mely tűrhetetlen csüggedéssel
Ohajtom, hogy szent esküvéssel
Örökre nőmnek valljalak!

Felelj meg egyszer hűseidnek,
Kik áldozván sok ékeidnek,
Esengve kérik szívedet!
S ha még nem tudja kétességed,
Kit boldogítson szívességed?
Javaslom, válaszsza engemet.

Nem nézek én a gazdagságra,
Vagy ősi fénynyel teljes ágra,
Midőn éretted esdeklek.
Nem hódol szívem friss eszednek,
Sem omladékony szépségednek:
Erkölcseid, amit tisztellek.

A T É L.

Nézd a hegyeknek puszta girinczein
Mint fénylik a hó! Görnyed az ősz liget
A súly alatt, s a röst folyónak
Zajjai partjaihoz hegednek.

Enyhítsd szobádnak gömbörödött egét,
Bőven tüzelvén, s régi hegyaljait
Gyakrabban öntess serlegedbe.
Hadd köz atyánkra egyéb ügyünkét.

Az ő kezében hempelyeg a világ!
Egy csattanással szétveri fellegit
A vésznek, és a gyenge hárszlomb
Sok remegése után lenyugszik.

Bús lessz-e vagy víg holnapi hajnalod?
Azon ne aggódj. Vedd nyereség gyanánt
A sors kezéből a máit, s még
Messze vagy életed alkonyátúl,

Áldozz naponkint, hogyha kitelhetik,
A bölcs örömnék. Most simogassa le
Nyájas barátod homlokodról
Hornyait a szomorú magánynak.

Most vonj le játékszalogot álnokúl
Meghorgasított ujjairúl setét
Suttonba elbújt Chlórísodnak,
Kit nevetése korán elárul.

Most járj koronkint víg remegésein
A szós koboznak nemzeti tánczokat,
Friss pörgetéssel megtepesztvén
A veled ölbekapó menyecskét.

A VÁLOGATÓ.

Én egy gazdag asszonyért
Szélnek adjam nyugtomat,
Aki alkudt zsoldokért
Jusnak tartsa lángomat?
Légy te gyöngyöm! tiszta ércz,
S oly nagy mint a Mátrabércz!
A kalmárlott mátkaság
Mind palástolt szolgaság.

Én egy büszke asszonyért
Nyűgbe vessem szívemet,
Aki emberségemért
Pórnak szidja véretem?
Légy te, gyöngyöm, olyan vér,
Melylyel herczeg fel nem ér!
Páromtúl a megvetés
Rosszabb mint az étetés.

Én egy szentes asszonyért
Klastromozzam éltemet,
Aki nyájas csókomért
Kárhoztassa lelkemet?
Légy te oly szent alkotmány,
Mint a most lett szűzleány!
Kút felett a szomjazás
Tűrhetetlen sorvadás.

Én egy bölcske asszonyért
Háborgassam álmomat,
Aki plátós bábokért
Megtapodja lángomat?
Légy te oly nagy lelki kincs,
Mint amelynek teste sincs!
Még e földön vándorlok,
Széllel jól nem lakhatok.

Én a legszebb asszonyért
 Felhevítsem véretem,
 Aki más nap Dámonért
 Megvetendi szívemet?
 Légy te, gyöngyöm! olyan szép,
 Mint a legszebb angyalkép!
 Nékem nem vagy angyalom,
 Ha mással kell osztoznóm.

BÚCSÚZÁS A MŰSÁKTÓL.

Megcsalt, Músák! nyájasságtok;
 Tőlem messzé keljetek!
 Álom minden boldogságtok,
 Melylyel édesgettetek.

Mennydörgést szül fényességtek,
 Melytől még a jó is fél,
 Főveszélyt hoz bölcsességtek
 Annak, aki véle él.

Vond ki Ámor! rabságából
 Parnassusnak szívemet,
 S hozd halálos únalmából
 Új életre kedvemet.

Hol lel a bölcse jobb jutalmat,
 Mint amelyet lángod nyújt?
 A királybot csak szorgalmat,
 A te tegzed mennyet gyújt.

Oly szépséghez kapcsoltatni
 Melyhez nem fér csalfaság,
 S hűségétől ápoltatni,
 Több mint földi boldogság.

Jöszte titkos lángjaimnak
Régi tárgya, Dórisom!
Vess te czélt bölcс álmaimnak,
S légy ezentúl Phöbusom.

A SZERETŐ BOLDOGSÁGA:

Mely boldog, aki életét
Kedvessel töltheti!
Oly vígan legfőbb ünnepét
Egy chán sem üllheti.

Párjának módos karja közt
Krósussal mérkezik,
S lankadván tiszta csókja közt
Mennyekkel kérkedik.

Forogjon véle tengelyén
Vagy álljon a világ,
Vígabban lejteз lábhegyén,
Mint ágán a virág.

Ha tüzzel teljes fellegek
Fenyítik napjait,
Egy csókkal, bármely senyvesek,
Elfojtja gondjait.

Párjáért a sors javait
Örömmel megveti,
S veszélyes változásait
Nagy szívvel szenvedí.

Oly vígan, mint ő, a madár,
Zöld ágak közt nem él;
S megnyervén, amit szíve vár,
Világért sem cserél.

De mit dúcsítem hasztalan
 E boldogságokat,
 Ha önnön szívem pártalan,
 S nem érez lángokat?

Jer hát ó lyányka! jer hamar,
 Légy kérlek, kedvesem!
 Ne tengjen, mint a bús avar,
 Nő nélkül életem.

DÁMON ÉS ROZÍLIS.

Dámon.

Szép Rozílis! mit halasztod
 Még tovább szerelmedet?
 Bal gyanúkkal mit fonnyasztod
 Érted égő szívemet?
 Oh e szív
 Holtig hív.

Rozílis.

Sok menyecske már megbánta,
 Hogy férjének könnyen hitt,
 S egy szavára néki szánta
 Lyánykorában mindenit.
 Aki vár
 Jobban jár.

Dámon.

Vaj! de hányan megcsalódtak,
 Kínozván a hűseket.
 Kik szomorgva elvonódtak,
 S másnak adták szíveket.
 Célra jut,
 Aki fut.

Rozflis.

Ah! Rozflis azt nem várja,
 Hogy te mással egybe kelj.
 Lessz örömmel élted párja,
 Csak te benne kedvet lelj.
 Ő még él
 Néked él.

A KOROSABB SZÉPSÉG.

Szép a fris napnak új orczája,
 Mid'ön földünkre hő fáklyája
 Ébresztő sugárt öntöget;
 De kedvesb nékem tündöklése,
 Mikor délesti csüggedése
 Búbajos álmod hinteget.

Tüzes szerelme a lyánykának,
 Fris rózsaszíne orczájának
 Fellobbanthatja véretem;
 De oly asszonynak szívessége,
 Kit megfursított érettsége,
 Bájolja csak meg szívemet.

Amaz világos ingerekkel
 Mint győzhetetlen fegyverekkel
 vígatja édes harczeit;
 S már ezt bódítván pillogással,
 Már azt egy csalfa sóhajtással,
 Kényére gyötri rabjait.

De a korosbnak langy szeméből
 Orozva üt ki, mint leséből,
 S vigyázva győzget ingere;
 S ah! mely hűséggel ápolgatja,
 Mely szívességgel gyámolgatja,
 Kit meghódított fegyvere.

Nem néz ő engem prédájának,
 Sem kényhüvítő laptájának :
     Mennysország tőle csüggenem.
 Ő nékem minden súlyaimban
 Szintúgy mint boldog óráimban
     Barátném, hüvem, mindenem.

A ZSÉMBES ÖREGHEZ.

Ha őseidnek hajdani nyomdokit
 Elhagyja lassan mostani nemzedet ,
     S más útra látod elszakadni
     A szemesebb ifiak csatáit,

Nagyot sohajtván a magos ég felé,
 Zsémbes szugodbúl nyögve jövendölöd ,
     Hogy talpig elfajúlt világunk
     Vég veszedelmeihez közelget,

Mivel szokásit boldog előinek
 A fürge gyermek pajkosan elveti,
     S a régi tyúkoknál okosbnak
     Tartja magát az üres csibécske !

De hogyha bölcsebb, gondolatod szerint,
 A tisztos ősz haj zöld maradékinál,
     Fontold meg azt is : hogy világunk
     Elemedik maga is naponkint;

És hogy tekéjén emberi nemzetünk,
 Mely nyelve által szinte csak egy egész,
     A nyilni termett észszel együtt,
     Több rideg ága gyanánt öregszik.

A régi kornak jobb hagyományira
Épít az ember friss leleményeket,
Melyek kövönként felhaladják
Talpfenekét az egész rakásnak,

Míg a baromnak megmarad egy nyomon
Csak erre termett oktan ösztöne.
Szós marha volna és nem ember,
Aki az ősi nyomon maradna.

EGY ÁLOM.

Kertemben szunnyadozván
Ó Borcsa! láttalak,
S örökre gyúladozván
Álmomban híttalak.

Egy rózsatőhöz dűlvén,
Eldugtad képedet,
S koronként felserdűlvén,
Nevetted hívedet.

A fák közt elkerültem
Bokrodhoz lábhegyen,
S ah! Borcsa mint örültem
Előre nyertemen.

Kaczagva elfutottál,
Én futva üztelek,
A kúthoz nem jutottál,
Már ölbe vettelek.

De ah! hogy rád orozni
Akartam csókomat,
Egyszerre széthabozni
Szemléltem álmomat.

Így tűnnek életinkkel,
Ó Borcsa! kéjeink,
Ha bájos frígyeinkkel
Késgetnek szíveink.

A KÖZÉPSZERÜSÉG.

Boldogabb léssel, ha sem a magosra
Szüntelen nem törsz, sem az ál sekélyen
Nem maradsz, féltvén dagadó haboktól
Gyenge hajódat.

Ment az agg bútúl az arany középszer,
Mely irigylendő palotákra nem vágy,
Sem magát fősvény födelű szugolyban
Fel nem emésztí.

Többször ingatják szelek a magos fát;
A kevély tornyok nehezebbet esnek,
S a sebes mennykő szeret a negédes
Bérczre lecsapni.

Jót reméll a bölcs beborúlt ügyében,
S vészeket sajdít, mikor a szerencse
Rá nevet. Jönnek teleink időnkint
S megmeg enyésznek.

Hogyha most szenvedsz, ezután nem úgy lessz
Nem dörög mindég az egek haragja,
S a setét szélvész ragyogó derülés
Szokta követni.

Légy erős szívű, mikor elborítnak
 A bal inségek, s vonogasd fel önkint
 A vitorlákat, ha kegyes szelekkel
 Nagyra dagadnak.

KLÁRIKÁHOZ.

Halványodva kerülsz Kláríka! engemet,
 Mint a szarvasünő, mely veszedelmeket
 Vélvén lenni nyomában,
 Rémült anyja megé szalad.

Mert ammint kiszökik csipketanyáiból
 A gyík, s a ligeten átsuhog a tavasz,
 Félénk szíve azonnal
 Elhal, s térdjei rengenek.

Am én nem keresem véredet ontani,
 Mint a farkas ezét. Szűnj meg anyád után
 Síránkozni! Az érett
 Szűzhöz férfiak illenek.

A HÁZASSÁG.

Valld meg Ámor! lantosodnak
 Azt a fontos titkodat:
 Mért szidják, kik házasodnak,
 Oly nehéznek jármodat?
 S melyik pár az, mely lángodnak
 Érezhetvén bájaít,
 Vélt terhében szív-csatodnak
 Lelje boldogságait?

Nem, kik egymás birtokához
 Csak vaktában botlanak,

S frigyaidnek oltárához
Köz szokásbúl szállanak.
A borostyán így csatolja
Tölgyfatőhöz ágait,
S mint a vad szív, nem kóstonja,
Szent tüzednek bájait.

Nem, kik pénzért vagy jószágért
Kötnek házasságokat,
Felszentelvén ál nagyságért
Házi boldogságokat.
Így kelnének frigykötésre
Körmöcznél az érzhegyek,
Melyek édes örvendésre
Gerjedést nem érzenek.

Nem, kik bújá vágyaikkal
Barmosítják szíveket,
Elfojtván vad lángjaikkal
A szelídebb kéjeiket.
Így gerjednek visztüzekre
Rend nélkül a mennykövek,
Hogy lehullván a mélyekre,
Lobbjok közt elveszszenek.

Nem, kik minden indulástúl
Óván plánta véreket,
A szívbeli szunnyadástúl
Várnak képzelt kincseket.
Így élnének házasságban
A kő vagy fa képművek,
Melyek néma társaságban
Uri kertet őrzenek.

Nem, kik minden vigaságnak
Durván ellent mondanak,
S éjjel nappal búkot rágnak,
Vagy siralmat morganak.

Húzogass fel két hárfára
Pusztá basszushúrokat ;
Medve tán ily muzsikára
Érezhetne bájokat.

Nem, ha egyik kebelében
Víg szelídség folydogál,
S a másiknak vad szívében
Mord szilajság folydogál.
Így költhetne őzecskével,
A vad párducz frigyeket,
Így érezne a jérceével
A kesely szerelmeket.

Nem, kik egyet a viláért
Nem tudnának érteni,
S minden morzsa gyávaságért
Pört szeretnek kezdeni.
Nemde Ámor! a szerelmek
Nem kedvelnek harczokat,
S a viszályos gerjedelmek
Nem szülhetnek bájokat?

Csak barátság boldogíthat
Két érzékeny szíveket ;
Házások közt ez lángíthat
Állandó szerelmeket.
A barátság könnyebbíti
Jármaiknak terheit,
Mert ez, ami édesíti
A gondoknak ürmeit.

A HALDOKLÓ LEÁNY.

M'óta megnyílt lyány eszem,
Sok legényen járt szemem,
S víg maradtam.
Észrevévén vágyokat,
Fellobtattam lángjokat,
S elszaladtam.
Ámde hogy megsajdítottam,
Akiért most hervadok,
Nála nélkül, azt mondtam,
Búmban meghalok.

Nem lelhetvén nyugtomat,
Elhurezoltam kínomat
A szilasba.
Búmon függvén gondjaim,
Beljebb vittek lábaim
A gallyasba;
S ott találván lombszínemben,
Kit szívemben hordozok.
Azt gondoltam, ijedtemben
Mindjárt meghalok.

Rám szögezvén zög szemét,
Felmosolygta kellemét
Orczájának.
Megköszöntött módosan,
Ingert adván nyájasan
Mély szavának;
S kérdvén, hogy zöld rejtekemben
Tán kegyesre vár'kozok?
Azt gondoltam, szégyenemben
Tüstént meghalok.

Hallván, hogy nincs kedvesem,
S hogy csak búmat üzgetem
Tébolygással;

Vígasztalta szívemet,
Ébresztgette kedvemet
Egygyel-mással;
S vágyakodván vallására:
Szívétül mit várhatok?
Ah! most, mondám egy szavára
Élek vagy halok.

Elkészítvén útjait,
Végre titkos lángjait
Megvallotta.
Ez fonnyasztó kétemet,
Mely meglepte szívemet,
Szétosztotta;
S átérezvén hő mellyemben,
Mely szerencsés lány vagyok!
Azt gondoltam: örömemben
Mindjárt meghalok.

Jó sokáig kínozttam,
Mert illőnek tartottam,
Habzásimmal.
Már harczokra duzmadott,
Már alkukra olvadt
Gátjaimmal;
S minthogy hinni azt kezdette,
Hogyhozzája langy vagyok,
Csak meggyóntam, hogy érette
Élek és halok.

Nincs azóta víg napom,
Hogyha őt nem láthatom
Gallyasomban.
Éjjel vázok kíznak,
Nappal gondok fojtanak
Magányomban;
S hogyha karján álmaimban
Mást csüggedni salyगतok,

Felserkenvén, kínjaimban
Csaknem meghalok.

Már előre képzelem,
Mint derül fel életem
Gyötrelméből,
Majd ha egyszer láthatom,
Hogy hajnallik násznapom
Kétségéből;
S ah! ha végre szép nyakában
Mint mennyasszony olvadok,
Nincs mód benne, hű karjában
Az nap meghalok.

Jaj! de míg ez meglehet,
Hosszú hosszú két hetet
Kell kiállnom,
A sok óraperczeket,
Mint esztendőezreket,
Átszámlálnom!
Essetek ki életemből
Tik tizennégy bús napok!
Mert én addig szerelemből
Százszor meghalok.

JULIS A TÁNCZBAN.

Te, kit korodnak őszei
Még el nem leptenek,
S kit már hazánknak szépei
Több tűzre vettenek;
Tekintsd meg egyszer hölgyemet,
S nyomozd ki díseit;
Legeltesd rajta szívedet,
S íteld meg ékeit.

Nézd, mennyi renddel sürgeti
A lejtnek módjait!
Mely kellemeikkel élteti
Mozduló tagjait!
Legényink összeállanak,
Csak ötet nézgetik,
S azok közt, kik most lyányzanak,
Legszebbnek hirdetik.

Zsendülő rózsát képeznek
Szemérmes arczai,
Hol gyöngyfejrbe sínlenek
Vérének habjai.
Szemének kéklő fényei
Szelíden lángzanak,
S mosolygó csüggedései
Szerelmet gyújtanak.

De már felünkre érkezik
Dalméró lábain!
Öntött aranynyal mérkezik
Hajfűrtje vállain.
Egy pillantása rám nevet,
Áthatja mellyemet,
S ammint mellettem lejteget,
Ellopja szívemet.

Még egyszer vissza rám tekint,
Újítván tánczkörét.
Ah! most, most nézd ki részenkint
Bűbajos termetét!
Imádja bár az ízmajom
Vidéki szépeit!
Én szebb Julimnak lantolom,
Míg élek, díszeit.

C Z I D L I.

Dámon, hát csak elfelejtéd,
 Férfiesküvésidet?
 Száraz szemmel sírba ejted
 Pártod által Czidlidet?
 Hányszor kérted térdjeidrül,
 Hogy rabomnak tartsalak!
 Hányszor mondtad ösztönidrül,
 Hogy csak értem lángzanak?

Két nap múlva, hogy kezemre
 Fellobbantak vágyaid,
 Elcsökkentek zárt szívemre
 Tűzzel kezdett ostromid;
 S megsajdítván ablakombúl
 Szép Rozílis termetét,
 Elszaladtál udvarombúl,
 Koldúlgatni gyöngykezét.

Jaj! mit kezdjen árva szívem?
 Ily kegyest hol lelhetek?
 Harmad napja, nem vagy hívem,
 Már is, nézd, mint söppedek.
 Térj meg vissza hűlt ölembe!
 Még ma estig várhatok.
 Ah! de aztán bús mellyembe
 Egy hegyes tört — álmodok.

LAURÁHOZ.

Töltsük Laura! kedveinket;
 Múlnak napjaink.
 Holnap tán már esteinket
 Fűzik sorsaink.

Nézd a rózsza, mely kertében
Tegnap csillogott,
A kegyetlen dél hevében
Már elhervadt.

Jer tehát a zöld mezőre,
Üljük a tavaszt,
Kincset vesz, ki jobb időre
Mindent elhalaszt.

A ROSSZ SZÍVŰ BÖLCSEK.

Kik sem fejeknek dőre homályait
A bölc világnak szép leleményivel
Fel nem derítik, sem goromba
Szíveiket nemes érzeménynyel

Meg nem javítják, nemde az oktan
Baromcsatákkal tartani látszanak,
Melyek szelídebb sorsra vágyni
Vagy bajokat szemesen kerülni

Nem képesek? Fél emberi szíveket
A bölc örömnék bája nem illeti.
Amerre tetszik, hajtja őket
A susogó hitetés, az ösztön,

Mint a szelecskék a hamar engedő
Nádat, vagy a vad göblyöket egy picziny
Bojtárnak éles füttyenése.
Tik pedig, ó sanyarú vitákra

Kitett szelídek! kikben az emberi
Felséghez illő, dücstelen, együgyű
Erkölcöt a vásott gonosznak
Rettenetes dühödési ellen

Előre látó elme, tapasztalás,
Jobb könyveinknek néma tanácsai
Nem védgetik, jaj! mely siralmas
Sorsotok a kitanúlt latorral

Rakott világnak nyomtalan útjain,
Melyekre jámbor nyájatok elkerül
A széles ösvénybül, hol egymást
Döfdösik, üzőgetik, tapodják

A sok tolongók! Hasztalan őrzitek
A tolvajoktól kincseteket. Szemes
Fortélyok át tud hatni hozzá,
Bárha kitértek is útjaikból,

A legsetétebb sziklafalak közé!
Sok szép ürügygyel kérlelik egykorig
Erkölcstököknek szent negédjét,
S hogyha goromba köcsögtetések

Kivánt figyelmet nem lel előttetek,
Mindaddig üznek, míg vagy elállotok
A jámboroktól, vagy kegyetlen
Ostorozások alól kihaltok.

Ők özvegyűjtvén dús hagyományiból
Az óvilágnak, drága szerek gyanánt,
A csalfa mérget, mely az embert
Emberek ellen irigy dühökre

Noszítja, s a most számosan éledő
Bölcsseknek éles könyveiből csak azt
Szedvén ki, mint mester találmányt,
Ami az észet nagyon is kinyitván,

A durva szívet jóra hevíteni
Nem tudja; büszkén megvetik érdemes

Munkáit a jámbor tudósnak,
Aki az embereket sekélyebb

Mondások által jóra vezetgeti;
Hiú dücsöket, nyalka jutalmakat
Kivánnak a megcsalt nagyoktól,
Kiknek üres ragyogást szereznek ;

S míg vak csudálást szülni ohajtanak
A köz seregben, melynek üres fejét
Otromba gúnyokkal gyalázzák,
Addig az ügytelenebb tudóskát,

Ki életével csúf viseléseket
Dorgálni látszik, vélek üvíteni,
Vagy szertelen kínszenvedés közt
Sírba hanyatlani kényszerítik.

Jó szívet és észet adj nekem istenem!
De hogyha e két mennyei dísz közül
Meg kell tagadnom tőlem egyet,
A ragyogó tudományt tagadd meg,

S adj tiszta szívet. Képed az együgyű
Lélek, ha tűr is. Szörnyet az emberi
Nemzetben a bölcs, hogyha tündér
Fénye az embereket vakítja.

BARÁTNÉMHOZ.

Szedjük a rózsát, valahol pirúlni
Látjuk útunkban, szeretett barátném!
Míg kinyílt arczczal töviságaikrúl
Ránk mosolyognak.

Mely ma búbajos kebelét ajánlja,
Holnap elhervad. Soha jobb időre,
Amivel kínál nevető szerencsénk,
El ne halaszszuk.

A jelenlévő egyedül sajátunk.
A jövővel baleset parancsol,
Mely irígységből örömünkbe szokta
Önteni mérgét.

K L Á R I H O Z.

A sínlő hónap mélyiből
A föld kiköltözik,
S új lelket vévén nedviből
Fris zöldbe öltözik.

Szélednek a ködfellegek,
Kék bótjok felderül,
Zsendülnek minden termetek,
S a szív is meghevül.

Ilyenkor volt, hogy tégedet
Először láttalak,
S megnyervén, Klári! szívedet,
Szent frigyre bírtalak.

Érezvén, csak hogy meg nem vetsz,
Mint újult mindenem!
És ah! azóta, hogy szeretsz,
Mely boldog életem!

Jer hát barátném! üljük meg
Frigyünknek ünnepét,
S egy tiszta csókkal újítsd meg
Szerencsém kezdetét.

THYRSIS SÍRJA FELETT.

Mely szörnyű öldökléstek,
 Hervasztó bánatok!
 Óránkint nő gyötréstek,
 Óránkint számotok.
 Könyvekben úszdogálnak
 Álmatlan éjjelim;
 Új kínra nyíldogálnak
 Aggódó reggelim.

Ó sors! mely hív ölemből
 Elvetted férjemet,
 Mit késel, bús mellyemből
 Kihíni lelkemet?
 Adj vissza Thyrsisemnek,
 Kit elföd e halom!
 Mi haszna életemnek,
 Ha őt nem bírhatom?

Ő volt e búk honában
 Egyetlen gyámolom,
 Övéle ah! sírjában
 Hanyatlik csillagom.
 Repedj meg, árva szívem,
 Végezd habzásimat!
 Hadd leljem itt, hol hívem,
 Óhajtott partomat.

Ö R Z S I K E.

Nincs megyénkben szebb leányka
 Örzsikénél.
 Vénus sem szebb alkotmányka
 Termeténél.

A napfény nem hathatóbb,
A hús hold nem bájolóbb
Két szeménél.

Hóval verseng fris fejére
Homlokának,
Rózsaszínnel küzdik vére
Orczájának.
Lantok úgy nem pengenek,
Mint folyási zengenek
Szűz szavának.

Első estve, hogy szemembe
Tűnt orczája,
Mely ingerrel tört szívembe
Bájszikrája!
Éjjel ő volt álmomnak,
Nappal minden vágyomnak
Egy sommája.

Tűzgomolykint habzott vérem
Szűk eremben,
Szörnyen harczott a szemérem
Hő mellemben.
Már remények játszanak,
Már meg vázok víttanak
Bús fejemben.

Pusztaság volt nagy világunk
Rab szememnek;
Bús legvígabb társaságunk
Zárt szívemnek.
Elborúltak napjai,
Háborodtak habjai
Víg kedvemnek.

Kétességét nem tűrhettem
Habzásimnak,

Angyalához elsiettem
Vágyaimnak!
S megcsókolván hó kezét,
Elbeszéltem kútfejét
Kínjaimnak.

Ő elkezdett könnyezgetni
Keservemre,
Orvos szókat hintegetni
Gyötrelmemre;
S földre sütvén kék szemét,
Megvallotta visztüzét
Kérelmemre.

E szavára szétenyészett
Komorságom,
Sírporából feltenyészett
Nyájasságom,
S ammint frígyünk érdegélt,
Úgy naponkint nődögélt
Boldogságom.

Nincs azóta oly bogárka
Ösvényemben,
Fészket nem rak oly madárka
Kis kertemben,
Melylyel dalt ne hímzenék,
Édes kéjt ne érzenék
Nyílt keblemben.

A farsangnak kezdetével
Eszteendőre
Kész lessz, mondja, mindenével
A kendőre;
S majd ezen ha átesünk,
A templomba költözünk
Esküvőre.

Haj! be nagy lessz boldogságom
 Hű karjában!
 Több mint földi mennyországom
 Birtokában!
 A király sem boldogabb,
 Jóllehet leggazdagabb,
 Országában.

AZ IGAZSÁGHOZ.

Vond le már egyszer, sanyarú Igazság!
 A setét fátyolt bekötött szemedről,
 Melylyel a bölcsök csöcsömös korodban
 Felpiperéztek.

Azt akarták ők, hogy itéletidben
 A gonoszságnak ne tekintsd személyét,
 És hogy a dúsnak ragyogó aranyja
 Meg ne vakítson.

Ámde már tudjuk, hogy ezen hibáktúl
 Meg nem ó téged szemeid homálya,
 Sőt hogy a vakság iszonyú dühökre
 Készti az embert.

Látja nyílt észszel szemesebb világunk,
 Mint nyomod nyelvét gonoszok javára
 Serpenyői dnek, fenekén az érczet
 Pengeri hallván.

Látja, mint sínlik remegő kezedből
 A kivont pallos, mikor a hatalmas
 Büszke bosszúját füleidbe súgott
 Fenynyel igéri.

Látja, hogy lelkét bekötött fejjeddel
 A szabásoknak soha fel nem érvén,
 Csak setét testén tapog a betűknek
 Fénytelen elméd.

Vesd el a fátyolt! Kiderült egünkön
 Felviradt a nap. Szemeit törülvén
 Látni kezd minden; s te magad maradhatsz
 Ősi homályban?

A NEFELEJTS. *)

Kiandalgván hűs kerternyőmbé
 Egy nyári napnak kezdetén,
 Egy nefelejtske tűnt előmbé
 Zöld szőnyegén.

Ah! benne, ammint rám mosolygott,
 Laurámnak láttam kék szemét;
 Laurámnak, ammint szála bolygott,
 Fris termetét.

A harmat szinte öntözgette
 Illattal teljes arczait,
 S tejsöppecskéekkel gyöngyözgette
 Kék fodrait.

Két csöppet láttam levelének
 Remegni gyenge szélein,
 S együlni végre sík öblének
 Hűs mélyein.

Egy szép edénybe fris hantjával
 Áttettem e kis fajzatot,
 S Laurámhoz vittem nagy pompával
 Mint zálogot.

---

*) Újabb kidolgozása a 2-ik lapon közlött dalnak.

Hadd intsen, Laura! Thyrsisedre,
Mondám, e kisdéd nefejejts!
S ha vészek ütnek nőhitedre,
El ne felejts.

ÁMOR A BORBAN.

Nyájasan édelegtek
Egy heves napnak gyönyörű
Nyugta után az álmos
Rózsa körül az esti
Hús szelek, míg ernye alatt
Egy mulató-lugasnak,
Hajdani lángjainkat,
S a szerelmeknek habozó
Kínjait emlegetvén,
Tályait iddogáltunk
Dórisommal. Vészek után
Édes öröm nevetni
A kikötő szigetről
A kevés kárral kikerült
Tengeri háborúkat!
Oly sebesen repülvén,
Mint az éhes fecske szokott
Méhek után rohanni.
Érkezik egy kis Ámor,
S arczainkat szárnyaival
Pajkosan átsimítván
Játszani kezd. — „Tipord le
A pogányt! úgymond rebegő
Dórisom; új bajokra
Győzi lecsillapított
Szíveinket!“ — Talpra kelünk
Hantos üléseinkről,
S rózsabogakkal üzzük
Fel s alá spalléri között
A rezegő lugasnak.

Ő enyeleg, kiszökvén
     Nyíl gyanánt egy lombüregen,
     Majd meg amott beütén,
 S végre tekintetünkül
     Eltűnik. Mink öszveülünk
     Győzedelem-dücsövel
 Tályai balzsamunkhoz,
     S kérkedő hadnagyka gyanánt,
     Gúnya között az elvert
 Kellemetes latornak,
     A reánk váró poharat
     Újra kezünkbe vesszük.
 „Éljen az álnok Ámor!”
     Mondjuk egymásnak, ragyogó
     Gyöngyeit átköszönnén;
 S éledező tűzünknek
     Ah! csak új habzása után
     Vesszük iszonynyal észre,
 Hogy botorúl megittuk
     A kis Ámort is, ki magát
     Csalfa borunkba vette.

KLÁRIKÁHOZ.

Amott a hegynek zöld tövén
 Egy domb ül a völgy kezdetén.
     S ezenn parányi kis tanyám.
     Jer nézd meg Klárikám!
 Mellette csörg a friss patak,
 Melynél bárányok játszanak.
     Nem bő, de nekünk Klárikám!
     Elég lesz kis tanyám.

 Előtte nagy tölgy gallyazik,
 Hol sok madárszó hangozik,
     Körülte szép gyümölcsös fák,
     S víg rózsabokrocskák.

A nap nem éri ajtaját,
 A szél nem rázza oszlopát,
     Hő ahhoz vagy hűs át nem fér,
     Ki kis tanyámba tér.

A víznél, mely lent folydogál,
 Egy fülmilécske sírdogál,
     S a szirt felfogván dalait,
     Megnyújtja jajait.
 Itt lelven eddig kedvemet,
 Magam töltöttem életemet;
     De tiszta szívből osztózok,
     Ha véled lakhatok.

E kis tanyámban úr vagyok,
 Napestig bátran vígadok,
     S mihelyt az alkony ágyba vet,
     Az álom rám nevet.
 Ha megvizsgálod, kedvesem!
 Tudom, megtetszik rejtekem.
     Csak nő híjával van tanyám:
     Jer, térj be Klárikám.

P H Y L L I S.

Phyllis, Pestnek szép csudája,
 Sok szerelmezt megvetett,
 Kit koronkint álорczája
     Rabbilincsre fűzgetett.
 Fittyet hányt a grófocskáknak,
     Kik sok pénzzel készteték,
 Görbe szókat a mátkáknak,
     Kik kezekkel kérlelék.

Én is végre megszerettem,
 Bátor tudtam kényeit,

S minden fortélyt elkövettem,
Hogy meggyőzzem gőgjeit.
Nőtt buzgásom a veszélylyel,
Szórtam vívó versemet,
Míg szerelmem rút fekélylyel
Mind belepte szívemet.

Mint Petrarca úgy zokogtam,
Molbúl vervén lantomat,
S mint a macska úgy miogtam
Szép fülébe kínomat.
Már ahokkal, már jajokkal
Ostromoltam sánczait,
S ah! a legszebb lessusokkal
Fel nem bírtam lángjait.

Elfutottam Ámorkához,
Megbeszéltem sorsomat,
S arczra esvén ded lábához,
Kértem, fogja pártomat.
Álljon bosszút oly leányon,
Aki ötet megveti,
S aki oly sok szép zsákmányon
Csak negédjét hűtgeti.

Ő ezekre felhevülván,
Kérésemnek helyt adott,
S a Praterba elrepülván,
Nagy bosszúkat forgatott.
Itt találta szép anyjával
A hadaknak istenét,
Szép anyjának udvarával
A szerelmek nemzetét.

Jó, hogy itt vagy! ily igével
Szólítván a bajnokot,
Átkutatja fris szemével
Itt-amott a szuglyokat,

S öszveszedvén egy lóczáru
 Márs sisakját s fegyverét,
 Kölesön kéri oldaláru
 Egy órára szép övét.

Erre a kert mellékében
 Új formába öltözik,
 S egy hadnagynak ál képében
 Phyllisünkhöz költözik.
 Megköszönti nyers csókjával,
 Bármint ója szűz aját,
 S mellé omlik, jobb karjával
 Átölelvén oldalát.

Szégyen nélkül rajzolgatja
 Járátjának céljait,
 Pajkos szókkal szítogatja
 A leánynak lángjait;
 S termetének nőszíveknél
 Nagynak mondván kelletét,
 Elbeszéli a szépeknél
 Kéjjel töltött életét.

Mint tört át a szép lányokhoz
 A szülőknék gátjain,
 Mint a féltett asszonyokhoz
 A férjeknek zárjain.
 Mely merészen ostromlotta
 A leghűvebb várakat,
 Mely fortélylyal hódította
 A próbátlan bábokat.

Hogy kergette udvarábúl
 Kedvesének bús urát,
 Elragadván hú karjábúl
 Egyetértő asszonyát.
 Hogy költötte víg sz.....kal
 Férjeiknek javait,

Tenkre tévén száz árvákkal
Negyven dúsnak házait.

Mint csalt pénzt ki polgároktúl,
Hogy kitartsa Fláviát;
Portékákat kalmároktúl,
Hogy ruházza Sylviát;
S részeg fővel a korcsmáknak
Szétkardozván kanjait,
Mint készítette a k.....knak
Hódolásra nyájait.

Szitkos, esküs vallásának
Látván Phyllis szent hitét,
S ily temérdek bravúrának
Átösmervén érdemét,
„Ah! úgymond, ily fő bajnoknak
Én ellent nem állhatok;
Íme szívem! E bájoknak
Minden jót feláldozok.“

Ó! te majma Petraracának,
Vesd pokolba lantodat!
Add Aranyfi bús árvának
Gazdag ajándékokat!
S tik legények! házasodni
A falukra menjetek!
Másra szoktak vágyakodni
A próbáltabb Phyllisek.

HORÁTIUSHOZ.

Belmocсок nélkül ragyogó igaznak
Elhiszem, Flaccus! hogy epés nyilakkal
Tölt tegez nem kell, mikor a vadaknak
Járja lakását.

Téged a farkas, noha fegyveretlent,
 Elkerült önkint, mikor a ligetben
 Bútan szívvel Lalagét dalolván,
     Szerte bolyongtál.
 Ámde más törvény van az embereknél!
 Emberek voltak, kik irigyen engem
 Laura karjából idegen helyekre
     Messze ragadtak.
 Űzzön el zordon havasokra sorsom,
 Hol gyümölcságak soha sem virítnak,
 S a deres földek beborítva nyögnek
     Lusta ködökkel!
 Űzzön a naptúl kiaszott hegyekre,
 Hol ruházatlan feketék tanyáznak!
 Laura lesz nékem szeretőm örökké,
     Laura barátném!

B Ű C S Ű Z Á S.

El ne felejts, ha mély keserved széled,
     Mely értem most szaggatja mellyedet,
 El ne felejts, ha vídámságod éled,
     Míg szörnyű fájdalmak öldöklük szívemet.
 S ha tán egy újabb szív
     Teményt visz szépségednek,
 Hogy tört vessen
     Sok próbán átment hűségednek,
 Gondold Laurám!
     Hogy sírva mondom képednek:
 El ne felejts! el ne felejts.

El ne felejts, azért hogy bal sorsomnak
     Kegyetlen karja tőled messze vet;
 Hogy daljait nem hallod víg lantomnak,
     S orcámra életet szép orcád nem nevet.

Gondold, hogy sem idő,
    Sem hely oly szeretetnek,
Mint a miénk,
    Hervasztó gátot nem vethetnek,
S értsd meg, ha majd
    Távulról mondom szívednek:
El ne felejts! el ne felejts!

El ne felejts, ha sírom eltakarja
    Hű szívemet, mely érted csüggedett.
Ott lángjait bal felleg nem zavarja,
    Mint itt, hol gyenge tán, de ál nem lehetett.
Melletted repdesvén
    Békótlan érzésekkel,
Megáldlak tégedet
    Sok édes képzésekkel,
Ha majd gyengén
    Lehelli lelkem lelkednek:
El ne felejts! El ne felejts!

GLYCERÁHOZ.

Ammint barna szemöldökít
Dámonnak, Glycerám! vagy deli termetét
    Átilletve magasztalod,
Jaj! hogy duzmad epém! hogy löki véretem
    A szív! meghalaványodik
Töstént arczutom, háborodott eszem
    Elhagy; nedvesedik szemem,
S gördülő könyeim, bárha tagadjam is,
    Árulják fene lángomat.
Égek, nem tagadom, fényes üszög gyanánt
    Égek, kedvesem! akkor is,
Mig zög Dámon után nyájasan esdekelsz,
    S bimbózó bizodalmamat

Büszkén megtapodod. Jaj! ne halaszd tovább
 Eljegyzésemet! Ő soha
 Állandó szeretőd nem lehet; őneki
 Dóris mindene. Boldogok,
 Kiknek szent kötelek szívhabozásikat
 Végzik, s kiknek az egy halál
 Hosszas kéjek után oltja szerelmeket.

ÖRZSIKÉHEZ.

Mit haragszol Örzsikém!
 Ha tán Marisnak termetét dicsérem?
 Mért borúl be homlokod,
 Ha jó leánynak hirdetem Juliskát?
 Ám ez által én amazt
 Szebb termetűnek, mint te vagy, sem ennek
 Feddhetetlen életét
 Nem vallom érdemesbnek a tiédnél.
 Vagy mivel te messze látsz,
 Csak orraidnak csúcsait se merjék
 Nézegetni társaid?
 Hol látsz teremni oly kevély ibolykát,
 Mely hatalmas illatit
 A rózsaszálnak vélje meghaladni?
 Nyíldogál-e liliom,
 Mely győzhetetlen bíborát ki merje
 Bajra híni hófejét
 Színével? Ámde aki eltagadná
 Ömiatta balzsamit
 A szegfűekkel mérkező ibolynak,
 S aki bájos érdemét
 Nem érzené a liliomfejérnek,
 Nem Fa Jancsi volna-e?
 Sógári a kristálynak alkonyodni
 Látszanak, ha lángoló
 Gyémántka mellé tétetik, s elájul

Fénye megmeg ennek is,
 Ha öszvetartom bájló szemeddel.
 Ámde aki kedvedért
 E szép köveknek fényeit homálynak
 Véldégléni színlené,
 Hízkelkedését nemde szemtelennek
 Tartanád? Nem érzek én
 Oly hűtelen szerelmet érdemidhez,
 Mely hazug dicséretet
 Hintvén elődbe, vakmerő dagályra
 Ingerelje gőgödet.
 Vagy tán, ha édes balzsamok repülnek
 A szelecske szárnyain
 A fáknak új virágirúl előmbe,
 Elrekeszszem orromat,
 Mivel szelídebb illatot lehelnek
 Arczaimra daljaid?
 Juliska jó, Mariska szép; de nékem
 Nem mutathat a világ
 Sem jobb leányt, sem szebbet Örszikémnél.
 Hogyha másnak e kevést
 Ezerszer annyi dísz között irígyled,
 Nemde gyenge szívedet
 Szintoly fonákul nyughatatlanítod,
 Mint az, aki őzeit
 Átallja bölcs örömmel eddegélni,
 Csak mivel sok ügytelen
 Izzadva szerzett rozskenyérhez ülhet?

 SZ. ANTAL BARÁTOMHOZ.

Hogy vitorlámat darabokra zúzván
 A gonosz szélvész, habozó hajómból
 Egy magos szirtnek meredek hegyére
 Felmenekedtem,

S körme közt nyögvén az üres magánynak,
Melybe a balsors dühösen belánczolt,
A jövő élet s az örök halál közt

Félve lebegtem ;

Szívölő búmon könyörölni kezdvén,
Tégedet küldött beborúlt szerencsém,
Antalom ! hogy még ügyemen segíthet,

Túrni tanítgass.

Hű barátságod nemesen felosztja
Szenvedésimnek valamennyi súlyát,
Jóllehet szíved magadét is allig

Győzi viselni.

Oh ! ha feltámad valahára ismét
Csillagunk, és a nevető szerencse
Visszavisz minket dobogó ölébe

Bús feleinknek,

Légy azontúl is szeretője annak,
Akiben hozzád soha el nem alszik
A brátságnaak tüze, míg erében

Motszan az élet.

K R I S Z T I N K A.

Haj ! mely boldogok
Hű karjában a napok
Érzékeny mátkának !

Egy kéj életem,
M'óta hűmnek ösmerem

Szívét Krisztinkának.

Égnek a nép, mely repül,
S víznek úgy hal nem örül,
Mint én e lyánykának.

Minden felderül,
Amint reggel ránk hevül
A nap villogása.

Gyorsban forr a vér,
 S köz daljának égig ér
     Vidám harsogása.
 Így buzdítja kedvetem,
 Bájolgatván szívemet,
     Hűmnek mosolygása.

Nézd a fülmilét,
 Mely hallván a csermelyét,
     Felbuzdúl daljára.
 Zengi bájait,
 S lejtegetvén tagjait,
     Fül a víz hangjára.
 Így ébrednek daljaim,
 Elszéledvén gondjaim,
     Krisztinkám szavára.

EGY KEMÉNY SZÍVÜ SZÉPHEZ.

Szánd meg sorsomat,
 Végezd kínomat!
 Egy parányi salyagatással,
 Egy érzékeny kéznyomással
     Enyhítsd olthatatlan
     Lángomat.

Érted hervadok,
 Érted fonnyadok!
 Fénye nélkül szép szemednek,
 Bája nélkül hű szívednek
     Mint a szomju rózsza
     Elhalok.

Nem találsz te hübb szeretetet,
 Nem enyimnél hübb tiszteletet.

Érted csüggök,
Tőled függök :
Ah ne hadd elveszni hűvedet.

Mi hasznod ha szenvedek,
Hús siromba sülyedek ?
Ah eszedből,
Jó szívedből
El nem tűnhetek.

A föld nem ront engemet,
Szétbontván hűlt testemet :
Siráncozni,
Sóhajtozni
Várd el lelkemet.

Bár akkor mély bánatot
Ne valljon bús szózatod,
Hogy én voltam,
Míg fenn voltam
Leghűbb pásztorod.

BACCHUS DICSÉRETE.

(Borozó ének.)

KAR.

Nincs *Bacchus*nál a nagy égben
Emberségesb istenség;
Nála nélkül nincs ínségben
Szívtágító könnyebbség.
Ő a földi vígságoknak
Lelkesítő gyámola,
Ő a társas asztaloknak
Gondszélesztő angyala.

Mérges *Zeus*nek mennydörgése
 Csak rémíti szívünket,
 Tűznyilának vak lökése
 Gyújtja rontja földünket;
 Míg kegyetlen *Márs*nak karja
 Tűzzel vassal látogat,
 S itt az emberséget marja,
 Ott meg trónust irtogat.
 Farsangszórú maskarákban
 Üldöztén a szépeket,
 Nyögni hagyja rút igékben
 A leghűbb népeket.

KAR.

Nincs *Bacchus*nál a nagy égben
 stb.

Júnó asszony tükörénél
 Arra tűzi gondjait,
 Mint forgassa fel férjénél
 A világnak dolgait?
 Öszvefűztén egy igába
 A kétféle szíveket,
 Dúsnak, pórnak hajlékába
 Hinti a keserveket.
Vénus addig szétcsábítja
 A szerelmes párokat,
 S búval bajjal nyomorítja
 Bajnokin a bájokat.

KAR.

Nincs *Bacchus*nál a nagy égben
 stb.

Ámor (beleplezett) szemmel
 Lődöztén szét nyilait,

Megvegyíti gyötrellemmel
 A szerelmes bájait :
 Itt egy szépet meghódítván,
 Jó nevére fótot tűz,
 Ott egy vénet elbódítván
 Langy tűzéből csúfot űz ;
 Míg *Vulcánus* műhelyében
 Sokkal rosszabb nyílt kohol,
 Melylyel minket, vak mérgében,
 Zevsznek kénye járomol.

KAR.

Nincs *Bacchus*nál a nagy égben
 stb.

Bölc *Apolló*, szűz hűgával,
 Fényt akarván gyújtani,
 Ép eszünket nagy lángjával
 Agyon szokta fojtani.
 Agg *Músái* tar dalokkal
 Koldulgatják pénzünket,
 S jól lakhatván, bölc harczokkal
 Háborgatják kedvünket.
Plútó addig ásogatja
 Földünkbe a kincseket,
 S rút bűnökre csábítgatja
 Velek a kis lelkeket.

KAR.

Nincs *Bacchus*nál a nagy égben
 stb.

Szép *Diána*, hús berkekben
 Üzögetvén vadjait,
 Múkerülő rejtekekben
 Tölti tunya napjait.
 Lesre küldvén sok kutyákkal
 A faluknak szépeit,

A honörző pásztorkákkal
 Titkon úzi kéjeit.
 Míg fris *Hermes* városinkat
 Or csürhével lepgeti,
 S kinnal szerzett tárjainkat
 Éjjel nappal véseti.

KAR.

Nincs *Bacchus*nál a nagy égben
 stb.

Amit e sok istenségnek
 Fel nem dúlnak kényei,
 Nem hagyják az emberségnek
 Azt *Saturnus* bélei.
 Felfalván a nagy tölgyfákat
 Kőszirtekkel birkozik,
 S megrontván az érczmunkákat
 Országokkal töltözik.
 Végre legszebb szépeinknek
 Ránczba szedvén arczait
 Bajjal töltött életinknek
 Felkonczolja napjait.

KAR.

Nincs *Bacchus*nál a nagy égben
 Emberségesb istenség;
 Nincs nélkül nincs inségben
 Szívtágító könnyebbség.
 Ő földi vígságoknak
 Lelkesítő gyámola,
 Ő aársas asztaloknak
 Gondszélesztő angyala.

A HALDOKLÓ LEGÉNY.

O mely szörnyek kínjaim,
 M'óta egyért lángjaim
     Vésdegélik mellemet,
     Gyöttrik szívemet.
 Egyért aki nem szeret,
 S pittyedt szájjal megnevet,
     Nőni látván senyvet,
     Fogyni éltetmet!
 Ily kegyetlen tigrisért
 Érzéketlen lélekért
     Én többé nem sorvadok:
     Inkább *meghalok*.

Amint teljes voltomat,
 Minden boldogságomat
     Jégszívének szenteltem,
     Melyet tiszteltem;
 Kétes mosolygásokkal,
 Gúnyos térgyhajtásokkal
     Vette szívességemet,
     Fontos frigyemet.
 Ily tüzetlen állatnak,
 Háladatlan fajzatnak
     Én többé nem hódolok:
     Inkább *meghalok*.

Ő azóta már kerül,
 Már meg hozzám úgy repül,
     Mintha hinné kínomat,
     Szánná sorsomat.
 Bánatimban felderít,
 Jó kedvemben háborít,
     Egyszer kérlel, hiteget,
     Másszor sérteget.

Ily kétséges járomban,
Szemfényvesztő álomban
Én többé nem tikkadok :
Inkább *meghalok.*

Aminap egy dús legény,
Nyalka mint a vad belény,
Kéregette lánczait,
Vitta sánczait.
Ő szemébe salyogatván,
S ujjait megnyomgatván
Míg a hold lesülyedett,
Karján csüggedett.
Ily futékony elmének,
Állhatatlan lepkének
Én többé nem áldozok :
Inkább *meghalok.*

Felkeresvén házában,
Haragomnak lángjában
Mind szemére forraltam
Amit fájlaltam.
Tartsd meg, mondám, szívedet,
S add hitetlen kezedet
Másnak, aki nem szeret,
S titkon megnevet.
Én ezentúl kedvedért,
Tétovázó kényedért
Szarvakat nem hordozok :
Inkább *meghalok.*

Ő egy töltött pisztollal,
S fődve egy szög fátyollal
Más szobából visszatért,
S talpig megdicsért.
Lődd le, úgymond, szívedet,
S tedd híresnek hölgyedet!

Én érted, míg lyány vagyok,
Mély gyászt hordozok.
Gúnynak vévén ingerét,
Elragadtam fegyverét;
Bábod, mondtam, nem vagyok:
Még ma *meghalok*.

A gallyasba repülvén,
S a halálra készülvén,
A töltést kívájkáltam,
S jól megvizsgáltam.
Mákszem volt a puskaapor,
A golyóbis kék czukor,
Melynek bótján nap derült,
S két kéz egyesült.
Hogy te véle frígyet vess,
S engem, mondtam, megneveess,
Arra én nem várkozok:
Még ma *meghalok*.

A fojtást kisimítván,
S irását megsajdítván,
Ah mely kéjre olvadtam,
Amint olvastam!
Ő kilépvén lesébül,
S kegy ragyogván képébül,
Rám nyújtotta karjait,
Lőtte bájait.
Térgeimre süllyedvén,
S karja közt elcsüggedvén,
Érted, mondtam, míg vagyok
Élek és halok.

AZ ELHAGYOTT LEÁNY.

Edzett szívű, érzéketlen
Férjfi nemzetség!
Mért tebenned oly hitetlen
A csábító édesség?
S ah! erőtlen lányemünkben
Mért oly lágy a szív?
Megcsalt lángunk nyílt melyünkben
Mért nem hül el, miért oly hív?
Tik kegyes szívünkkel
Mint laptával játszatok,
Melyről csak éltünkkel
Hull le lánczatok.

S mégis tőle hű szerelmet
Kíván gögötök,
Melyért gondot, bút, gyötrelmet
Hoz kegyetlen nyűgötök.
S én ily szívkányáért
Rontsam kedvemet?
Kegytelen jármáért
Öljem szívemet?
Tőle csúfoltatni
Hagyjam lángomat?
Tőle gyilkoltatni
Boldogságomat?

Mást választok én is
Férjemnek,
S rabjármába fűzöm
Kényemnek.
Így a kéj keblében
Töltvén éltemet,
Fenntartom böcsében
Asszony díszemet.

AZ ÚRNAK FELMUTATÁSA UTÁN.

Szent oltárodnak színéhez borúlván,
Imádunk téged Istenség!
Ki által bűnmocskából megtisztulván,
A menny öröke lett az emberség.
Mint Istenember teljes váltásunkért
Halálra szántad drága testedet.
Mint békeáldozat boldogságunkért
Örömmel ontottad szent véredet.

De ah! nemünkhöz irgalmas szívednek
Nem volt elég e véres áldozat:
Honjában megmaradni hű népednek
Kivántál testi táplaszín alatt.
Hogy asztaloddal gyenge lelkeinket
Az üdvösséges jóban vastagítsd;
S véreddel mosván újabb séreinket,
Szívünket szent szíveddel egyesítsd.

Óh! kúcsolj minket, Jézus! oltalmadba,
Ha vágyaink gonoszra vonzanak.
Vedd kérlelő lelkünket irgalmadba,
Ha gyarló lábaink megtotlanak.
Add, hogy míg élünk, teljes jámborsággal
Háláljuk végtelen jóvoltodat.

ÚJ ESZTENDŐ NAPJÁN.

Egész egy hosszú esztendőnek
Elfolytak ismét napjai;
S éltünknek, mint a gyors üdőnek
Nagyobbra nyíltak sírjai.

Közelget ránk a vég itélet,
Mely vétkeinket bünteti,
Hajnallik a dücső ígéret,
Mely érdeminket fizeti.

Köszönjük, Isten! mély hálával
Ránk hintett sok malasztidat;
Nagy jóvoltodnak szent karjával
Lenyújtott bő áldásidat.
Ah! hogy most téged jó atyánknek
Tapasztalásból ismerünk;
Vaksága végett sok hibánknek
Mely szívepesztő szégyenünk!

Teremts új lelket mellyeinkben,
Szolgálatodhoz új tüzet.
A régi ember szíveinkben
Ne leljen többé lakhelyet.
Újítsd meg bennünk szent nevedhez
A hódolásnak repteit,
Embertársunkhoz, mint képedhez,
A szeretetnek kegyeit.

Jer, bárki vagy, ki ellenségnek
Tartottad eddig szívemet,
Vess czélt a régi gyűlölségnek,
Szorítsd mellyedhez mellyemet!
S te is barátom! szent frigyünknek
Adj új erőt, új életet!
Áldozzunk együtt Istenünknek
Mindnyájan újult szíveket.

AZ ISTENNEK FELSÉGE ÉS JÓSÁGA.

CIII. Zsoltár szerint.

Nagy vagy te, Isten! fő ura, kútfeje
 Mindennek, amit tár eged átölel.
 Nagy vagy te, kit számos világok,
 Udvarok éke gyanánt, uralnak.

A fényt felöltvén, mint ragyogó ruhát,
 Sátort feszítesz kék szöveményiből
 A botos égnek; s vízzománczczal
 Megmenyezed magosabb vidékit.

A fellegernyők grádicsos út gyanánt
 Várják alattok, hogy puha szárnyain
 A szélnek érkezvén, ülésed
 Bérczeihez feleredj szelídebb

Színekkal átszőtt domboros ormokon:
 Ott tiszta lelkek mint követek viszik
 Tetszésidet, s a csillagoknak
 Lánggomolyékai udvarolnak.

A föld tekéjét isteni karjaid
 Tették erősnek súlynyomadékival.
 Hogy meg ne mozdúlhasson úri
 Végzeted ellen örök helyéből.

A mély vizekben, melyek az ormokat
 Már meghaladták, csünt ugyan egykorig.
 Dörgő szavadtúl szétijedvén
 Elsietett az özön remegve

Minden magasról: a lemerült hegyek
 Felnyúltak ismét; megtelepedtenek
 A völgyek ott, hol bölcs hatalmad
 Hajdani lakjaikat kiszabta.

A vízszeregek végre határokat
Jegyzett ki ujjad; partjaikon soha
Tűi ők ezentúl át nem ütnek,
Hogy csuda művedet elborítsák.

Most már kegyelmes gondviselő gyanánt
A föld-erekből hisz folyadékokat,
Melyek csavargó ágyaikban
Átgomolyogjanak a hegyek közt.

A sík mezőknek számtalan állati,
A hús bereknek vad nevedékei
E fris vizekhez vándorolnak,
Szomjadozásokat oltogatni.

A víg madárnép ily patakok felett
Választ magának zöld levelek között
Hajlékot, érzékeny dalokkal
Többszörösen felelő nyögésre

Győzvén az aggott sziklacsopotokat.
Dús fellegidből öntözöd a magos
Bérczeknek ernyes tartományit;
Töltözik a nevető mezőség

Megnyílt kezedből, s illatozó fűvet
Nyújt a baromnak, zöld veteményeket
Embernemünknek, hogy kenyérrel
Lankadozó erejét naponkint

Újítsa, és hogy drága olaj helyett,
Mely fényt s erőt ad, arczainak komor
Szorgalmat elszéleszsze borral,
S édes öröme derítse szívét.

El nem felejtik mennyei harmatid
A szál fenyűt is, hogy magos ágain

A gólya bátrabban tenyészsen.
Gondviselésedet a ligetnek

Kis fái szintúgy, mint Libanon hegyén
A czedrusoknak felleges ormai
Hálával érzik. Vig lakásúl
Adtad az ernyeket a madárnak

E büszke fákon; hús töveik között
A nyúlnak amely szirthasadékokat;
A kecskevadnak legnegédesb
Csúcsait a meredek hegyeknek.

Adtál ezekhez rendezetők is.
A holdvilágnak fogytai s töltei
Részekre osztják gátolatlan
Repteit a siető üdőnek.

A nap betöltvén nappali tisztjeit,
Jól tudja honját alkonyodásinak.
Elterjed erre a setéstség,
S megszüli csendesén a hűs éjet.

Most már kibűnnek számosan a vadak
Barlangjaikból, éheket oltani.
A mord oroszlyán kölke ordít
Ragadományok után, kezedből

Így kéregetvén kegytelen ételét.
Feltámad a nap; visszaosontanak
A barmok ismét odvaikba;
Hagyja viszontag az édes álmod

Házával együtt a megerősödött
Ember, s tenyésző földjeihez siet,
Hol gyors kezével, nyílt eszével
Dolgozik, izzadozik napestig.

Mely sok remek mű, mely csuda templom az,
Amit teremtetett szent szavad, Istenem!
Mely bölcsen elrendelve függnek
Részei e nagy egésznek öszve!

Tárház gyanánt van tömve lakóhelyünk,
Gondos kezednek dús adományival.
A tenger is, mely földtekénket
Kék folyadékival átövedzi,

Számlálhatatlan halsereget nevel,
Aprót, nagyobbat. Játszik ezek között
A képtelen nagy vízi állat,
Livjatan, életadó erődnek

Megfoghatatlan czímere. Mindezek
Tőled remélik friss eledeljeiket
Annak korában. Megnyitod te
Bőven adó kezedet, s kegyelmes

Szorgalmid által mind megelégszenek.
Rettegnek akkor, hogyha kegyelmedet
Távozni érzik tán magoktúl;
S ah! ha lehelleteket kihívod

Szűk mellyeikből, sínleni kezdenek,
S a porba, melyből szinte csak aminap
Támadtak, ismét visszatérnek.
Mennyei lelkedet új erővel

Küldöd le hozzánk, s számtalan állatok
Élednek töstént, s árva tekintete
A földnek új pompára zsendül.
A te dücsődnek, uram! határit

Nem látja elménk. Drága kegyelmidet
Örvendő hinted tarka csoportira

Számlálhatatlan rajzatiidnak.
 Ámde hatalmad is oly csudákkal

Díszeskedik, mint bölcsen atyáskodó
 Jóságod. Ah! egy dorga tekintetet
 Vetsz tán zomok földünkre olykor,
 S rettenetes remegésnek indul.

A nagy hegyeknek hogyha megilleti
 Némelykor újad szertelen ormait,
 Füstöt pihegnek gyomraikból,
 S lángra puhult köveket nyilaznak.

Míg életem tart, tégedet Istenem!
 Buzgón dicsérlek; míg vagyok, énekem
 Csak téged áldjon mindörökké!
 Óh! ha dicséretimet kegyelmes

Néven veended, mint fog el engemet
 A szent örömnnek kellemetes tüze!
 Add Istenem! még azt megélnem,
 Hogy tehetős apolásid által

E szép virágrúl mind elenyészszenek
 A bűnösöknek hűtelen ágai.
 Egy szívvel, egy lélekkel áldjon
 Tégedet így az egész emberség.

B U C S Ú Z Á S.

Nem tarthat itt ami tenyészik,
 Hol minden sírjába siet.
 Virágzik, s azonnal enyészik
 Mind, ami e földön nevet.

Sok élt már víg ember előttünk,
Ki jóra kaczagta ügyét.
Köszönjük rájuk a közöttünk
Édelgő örömek kelyhét.

S víg ember még hány fog örülni
Utánunk is a hold alatt?
Örömkehely ránk hány ürülni,
Bár nyugszunk is a föld alatt.

Most együtt ily vígan enyelgünk,
Oly buzgón szeretjük egymást!
S ah! holnap több tájra szédelgünk,
Más ég ad fejünknek lakást.

De gyűjtsunk az édes örömek,
Bárhol legyünk, szíves teményt;
Emeljünk a senyves örömek
Óránkint új ellensövényt.

Ha messze válunk is honunktúl,
Hű szívünk mind együtt legyen;
S örüljünk, ha halljuk társunktúl,
Hogy a jó előbbre megyen.

S ha meglesz, hogy öszvevetődjünk
Még egyszer halálunk előtt,
Új frigygyel csak azon törődjünk,
Mint adjunk kedvünknek erőt.

Nem bús a jó lelkiösméret,
S jó kedvre készséggel hevül:
Csak annak a legfőbb dicséret,
Ki jót tesz, s mindenkor örül.

MÁSODIK KÖNYV.

ELEGYES KÖLTEMÉNYEK.

A MAGYAR HAZÁNAK ANYAI SZÓZATJA

AZ ORSZÁG NAPJÁRA KÉSZÜLŐ MAGYAROKHOZ.

1790.

Gyermekeim! kiket a dühödő Márs zordon ölében
 Vérrel szoptatván, férjfiórére nevelt;
 (Mert tejem akkorban még nem volt: mélyen aludtak
 Bölcsseim a szomorú Semminek árva kezén):
 Gyermekeim! közelít az idő, ide jertek ölembe:
 Végezzünk együtt boldogodásom iránt.
 Vajha kesergésem már egyszer végre találna!
 Boldog nyugalom! visszakerülsz-e reám?
 Ám én már, fiaim! sok időtől fogva kesergek;
 Ó! e két orcán nagy könyek árja lefolyt.
 Még mikor őseitek, kik nékem az életet adták,
 Szép Európának népeit agybaverék;
 S ellenem ingerlén a szomszéd nemzetek íját,
 A romlást majdnem gyenge fejemre hozák:
 Még, mikor a hintán, bé sem pólyázva, feküdtem,
 Már akkor bőven kezd vala folyni könnyem.
 Nem tudtam könnyeimnek okát; csak szívem akarta
 Titkon, hogy sírjak durva nememnek ügyn.

A szomszéd fene népek ugyan majd szinte hasonló
 Veszteiket látták Márs dühödési miatt:
 Ámde, mihelyt mégis korosabb idejekre jutottak,
 Szögre akasztották a viadalmi tegezt;
 S általadák magokat Pállás karjára, ki őket
 A boldogságnak bő kebelébe vivé.
 Én pedig a harcznál egyebet mit láttam azóta,
 Hogy nemem a gazdag pannoni földre leszállt?
 Ültek ugyan TRÉSÁK, ültek MÁTYÁSOK is olykor
 Trónusomon, Pállás magzati, csendes urak:
 Ámde miként rövid óra gyanánt elenyészik az égő
 Nyári nap a szeretők hév apolási között;
 Úgy ezen esztendőök hamar elszárnyaltak előlem,
 És a régi keserv megmeg alára tiport.
 Gyermekeim magok egymás közt több félre hasonlván,
 Szívemet egyszersmind több szakaszokra szelék.
 Rókalopódzással feneként becsúsza közikbe
 A hamis arczba takart religiói dagály;
 S kölcsönözött szép színek alatt egymásra huszítván
 Őket, szívemnek néki szögezte törét *).
 Ó Kupa! ó István! el nem fajzottanak ebben,
 (Vajha ne volna való!) tőletek a magyarok.
 Még most is . . . De mit újítom fájdalmitat ilyen
 Emlegetésekkel? Nézz ide! nyitva sebem.

Nyitva sebem, s kezetekből vár, ó népem atyái!
 Kellemes írt, avvagy mély gyökerére kaczort.
 Tí magatok tudjátok imént, mely durva szabások
 Állnak törvényünk szent nevezetje alatt;

---

*) „Valamennyi népek között, melyek ebben a történetírásban a mi tekéntetünk előtt általköltöztenek, soha nem volt egy is oly szerencsétlen, mint a magyarok. Az ő megnépetlenedett, s a protestánsok és katolikusok factióira, és több más felekezetekre meghasonlott országjok egyszerre a török és a német hadiseregeknek kezeibe esett.” Voltaire, *A nemzetek szívbélyegének és erkölceinek lerajzolásában*. VII. Rész. 5. Fejezet.

Mely balitéleteket rakogat vállára nemünknek

A csak azért kedves, mert ezer-évi, szokás.

(Ó örök ész! ó emberi jus! mennybéli piomja

Minden igaz jónak! mely fene sorsra jutál?

A babonák, a bölcstelen ész, s a zordon erőszak

Minden nemzetnél mennyire hátra vetett!)

Mind ezeket, fiaim! józan szalutoknak ajánlom,

Úgy mint mély nyavalyám egy veszedelmes okát.

A győtény a búzakeresztet nem ereszti magosra,

S a gyomos ágyakban gyáva vetényke terem.

Úgy bármely nemzet, ha gyomos törvénye, nagyobbra

Nem serdülhetvén, törpe nemecske marad.

„Ámde nagy ősinktól származtanak úgy-e szabásink,

(Így felel egynémely) s régi kötések ezek?

Nem nyesegetni tehát, hanem egyig nagyra becsülni,

S védeni, a míg él, tartozik, aki magyar.“

Mondd kérlek, mik voltak imént e régi atyáid?

Mint te vagy, oly nyomorúlt emberek, úgy-e bizony?

Mondj azután embert, kibe, míg él, bé ne lopódzzon

Vagy gonosz indulat, vagy konok elmehomály?

Ami korosb, okosabb: eleinktől fogva világunk

Évenként vénült, s évei-képen okúlt.

Bölc Pállás Európában tudományi hatalmát

Nyolczszáz évek alatt nemde magosra vivé?

S velle az országló, s a törvénybéli tudósság

Nemde azonképen teljes erőre jutott?

E tudományoktól kell annak kérni tanácsot,

Aki az országló székre leülni akar.

Oktalan állatokat szoktunk hódítani szokással;

Egy bizonyos jelt adsz: s megteszi, amit akarsz.

Észszel, okossággal kell kormányozni az embert,

Akibe a fő Ész része rekesztve vagyon.

Őseitek, fiaim! nem mint despótakirályok

Írták a törvényt, mely fiaikra maradt.

Ezt néktek, kik az ő született örökössei vagytok,

Amikor szűkség, fontra idézni szabad.

A törvénszerző hatalom tikkottak és a
Választott fő közt nemde felosztva vagyon?
A törvény fejedelmi tehát s nem rabjai vagytok,
S jobbító kezetek nem köti hátra bilincs.

Egyáltalában, ha tanácsot tartotok együtt
Édes anyátoknak boldogodása felől;
Ó! a többségnek szava titeket el ne ragadjon,
S amit mond, józan fontra vegyétek előbb.
A jót és az igazt a kisebb résznek ölébe,
Mert ez legbiztosb fohelye, rejti az Ész.
Szóljon bár, ki akar; vagyon a szólásra hatalma;
Ámde beszédjének tudja is adni okát.
Aki csak ön tetszése szerint kirikoltja szabásit,
Csúf despóta legott a neve, hogyha király.
Hát a gyűlésben mi egyébnek tartsuk az olyant,
Aki csak a kékhez szabja dörögve szavát?
A perek írásban folynak, s egy kisdud okocska
Sok bíró-végzést hosszas időkre halaszt;
És az egész nemzetnek ügyét rövid íge szakaszszá
Végbe? okok nélkül? s kurta időcske alatt?
Angliaországban két ellenfélre van osztva
A nemzet, mikoron végzi tulajdon ügyét:
Nem gyűlölségből, hanem a nyomozásnak okáért,
Mely az igazságnak mélyire hatni szokott.
Bölcsseik is vagynak, kik nyilván s teljes okokkal
Szóljanak a tárgyról, mely megítélni való.
Nem köteles kiki, sőt olykor nem képes is arra,
Hogy Pállás asszony keblibe vesse magát:
Hogyha tehát mégis bíró szót ejteni kíván
A bölcsességnek jó regulái szerint;
Hallja meg oly bölcsnek, sőt önként kérje, tanácsát
Aki az országglás mélyire látni tanult.
Így azután szedjétek elő mind, ami az ország
Boldogságának főbb akadályá lehet:
S nem magatok', hanem a nemzet hasznára tekintvén,
Nyessetek el mindent, ami lenyomja fejét.

A nevelést ne csak egy rendnek vállára tegyék:

Ez már sok kormányt öszve meg öszvezavart.

Egynek ítéléteit különösb erkölcsivel együtt

Bészürcsölgetvén a fiatalka sereg,

Minden egyéb rendnek gyarapítására idétlen,

S az marad, ami az ő felnevelője vala.

Nem nevel ám a gyáva poczik soha szíves oroszlányt,

Sem dolgos hangyát a cserebúli csoport.

A tudományoknak bő kéz kell, s elmeszabadság:

E kettő nélkül sínlenek a nagy eszek.

Akiket a szükség szomorú gondokba lesüllyeszt,

Nem visznek Másák tiszteletére teményt.

Aki pedig, mihelyest jobban gondolkodik és ír

Mint a kába csoport, érzi nyomatni magát;

S látja leírt okait nem czáfoltatni okokkal,

Sőt az igazságért vasra veretni kezét;

Látja szelíd tollát idomatlan görcsösök által,

S tollával hatszáz részre töretni fejét;

Látja jutalma gyanánt agyon üldöztetni személyét

Egy alacson szívű nyáj fene kéje szerint;

S közre adott írási helyett mocsok emberek által

Trágár nyelveiken vízre vitetni nevét;

Ó! ez az írástól búcsút fog venni legottan,

S egy holtig-csendes szögbe rekeszti magát;

Honnan az ész nélkül pözsögő hebehurgya világra,

Míg önnön szívét jobbra tanítja, nevet.

Hogyha tehát Pállásnak örök hajlékot akartok

Szerzeni mellyemben, ó diadalmas atyák!

És az igaz tudományt maradandó lábra segéllvén

A komor elmehomály képtelen álma helyett,

A sikeres bölcseknek eszesb apolásai által

Jobbnak akarjátok tenni anyátok ügyét:

Ó! e két akadályt vessétek félre! szabadság

És bőség nélkül sínlenek a nagy eszek.

A kalmárságnak nem akarván látni divatját

A magyar, önképen durva veszélyre siet.

Fürge zsidók s rácok, kiket ő e végre kitáplál,
 S kiknek egész pénzét csalfa zsebökbe tömi.
 A manufacturák s a mesterségek azonkép
 Mind alacson munkák a magyar íze szerint,
 S míg idegen kéztől szép finomságra vitetnek,
 Jól megadóztatják a hazabéli nemest.
 A nemesek, fiaim! kiknek vagy nincsen ülések,
 Vagy kiket a baleset mostoha sorsra vetett,
 • Mért ne lehetnének kalmárok s mesterek? Avvagy
 Jobb-e talán nekik tengeni gondok alatt *)?
 Ti azután, papi főrendek, szentséges atyáim!
 Kiktől függni tudom gyászos ügyemnek okát:
 Ti legjobb kenetet nyújthattok régi sebemre,
 Mely engem végső omladozásra vihet.
 Rajtatok áll, hogy az alpapság hívséggel, adóval
 Ellenem egy külső félre ne csapja magát;
 Hogy babonás leleményeivel több részre ne oszssa
 Egy ágyból eredett gyermekeimnek esztét;
 S hogy polgárt képző sikeres jóságra tanítsa
 Népemet a remeték agyszüleménye helyett:
 És hogy azok, kik kellemetes szugolyokba csatánként
 Elbújván, magokat csúf heverésre vetik,

---

*) Igen helyes volt a régi egyiptomiaknál az a törvény, mely a hazafiakat fejenként arra kötelezte, hogy a feljebbvalóságnak esztendőnként bémutassa a módokat, melyekkel kenyerét keresi. Nem volna-e valljon nálunk is üdvösséges, egy hasonló törvény által az olyanokat, akiknek a mellett, hogy nyilvánvaló hivatalokat vagy nem viselhetnek, vagy viselni nem akarnak, annyi birtokaik nincsenek, hogy mint nemesek élhetnének, a kalmárságra és a szabad vagy finomabb mesterségekre, a képirásra, könyvnyomtatásra, aranyfűtítésre stb. vagy a selyem és papiros, s több efféle manufacturákra kényszeríteni? e mellett pedig némely különösebb szabadságok által a nemes hazafiakat, akik az ilyenekben foglalkozkodnának, (példának okáért: egy különös rendet csinálván belőlök, melynek az ország gyűléseinél, mint más pallérozott országokban, szava és ülése legyen) a többi nem nemes és nem hazafi manufacturistáktól, kereskedőktől és mesterektől megkülönböztetni?

El ne vegyék a bért mocskos fortélyaik által
A munkálódó lelki vezérek elől.

Tímagatok, tudván, mit itél, s mit hirdet irígyül
A papi szent rendről a mai csalfa világ;
Mintha, miként hajdan szomorú dühödésre vezette
Több országokban a fene póri csatát,
Úgy most is csak az ő titkos fúvásai hoznák
Lángba világunknak majd valamennyi szögét;
Tímagatok, szentséges atyák! vessétek el önként
A súlyt, mely nem szent tisztviselésre csatol.
Ó! ne avassátok magatok polgári ügyekbe,
Melyek híreketek durva veszélybe vetik.
Vaj! mi nem alkalmas mennynek bérére az olyan,
Aki ekére kezét felteszi, s visszatekint! *)
Sőt, ki az istennek szolgálatjára szegődött,
Hogyha igaz bajnok, futja világnak ügyit. **)

Nem többet, fiaim! Magatok tudjátok eléggé,
Bús ügyemet, valamint senyvedezésem okát.
Hogyha szünet nélkül egy kórból másba vetődtem
Orvosló eleink régi szabási alatt;
Ó! jele, hogy gyökerét nem tudták durva sebemnek:
S így ki sem irhatták bágyadozásom okát. ***)

---

*) Krisztusnak önnön szavai: „Valaki az ekére bocsátja kezét, és visszatekint, nem alkalmas az isten országára.” Lukács IX. R. 62. v.

**) Szent Pál apostol Timotheus püspöknek, és ennek személyében mindnyájoknak, akik püspöki hivatalban vannak, ilyen törvényt szabott: „Dolgozz, mint Jézus Krisztusnak jó katonája. Valaki az istennek katonáskodik, nem avatja magát világi állapotokba: hogy annak tesszen, akinek magát világi állapotokba: hogy annak tesszen, akinek magát felszentelte.” Timotheushoz írt II. Level. II. R. 3. és 4. v.

***) Aki a magyarországi történetet nem azzal az előítélettel, hogy, valamit őseink szabtak, mind jó, mind hasznos és üdvösséges; hanem részre való hajlás nélkül, józan és élesebb észszel, s minden helytelen indulattól szabad és igaz hazafiú-

Most hát, gyermekeim! szedjétek el ami anyátok
 Boldogságának főbb akadályja vala;
 S nem magatok, hanem a nemzet hasznára tekéntvén,
 Nyessetek el mindent, ami lenyomta fejét.

EMLÉKEZTETŐ OSZLOP

azoknak a hazafiaknak tiszteletére, akik az ország előtt június-
 nak 11 és 12. napjain 1790 a hazanyelvnek bévetele mellett szó-
 lottanak.

Bévéstük örökre
 Tetteteiket szívünk tábláira: semmi feledség
 Nem járúl ide.

Baróti Szabó Dávid.

„Fogd hamar a tollat, s írd egy oszlopra nevenként,
 Akik szívre vevék a hazanyelvnek ügyét. ▣
 DÁRVAS (a) az oszlopnak tetején tündökljön: az édig
 Nyúlt márvány ennek tiszteletére kevés:
 Háromszor szólott, s háromszor győz vala szívét,
 Mert magyarul szólott a magyar őszek előtt.
 Ó! láttam lelkét anyanyelvén nyögve lebegni,
 S ami azokba kivált behata, lelke vala.
 Írd fel odább BÖJTHY-t (b), FEKETÉ-t (c) MÁRJÁSSY-t
 (d): az ilyen
 Nagylelkű neveket gyermeki rendbe se szedd.

sággal olvassa: az valóban nem mondhat egyebet, hanem
 hogy hazánk annyi sok orvoslások után, melyek az ország
 gyűléseiben valaha elővételtenek, mindenkor hasonló mara-
 dott egy olyan beteghez, aki, mivel betegségének gyökerét
 az orvosok ki nem irtották, már fellábad, már ismét előbbi
 betegággyára visszahomorodik.

- (a) Darvas Ferencz consiliárius úr, Pest vármegyének depu-
 tátusa.
- (b) Bőjthy Imre consil. úr Bihar várm. dep.
- (c) Gróf Fekete János generális úr, Arad várm. dep.
- (d) Márjássy István viceispány úr, Gömör várm. dep.

Két VAY-t (e), és BALOG-ot (f), DOMOKOS t (g), s
ALMÁSSY-t is (h) írd fel,

Kikhez meg-meg odább tedd BEZERÉDY (i) nevét.

Tíz vala szószólód, anyanyelv! tíz, a ki koporsód

Mélyeiből téged fényre s folyásba hozott.

Majd, ha maradványunk a boldogságnak öléből

Mostani őseinek tettire visszateként;

Dalra fakad, s ezen oszlopnak tetejére mutatván,

Így szól, míg szemein drága könnyecske remeg:

Íme azok neveit! kik az első talpfalat a mi

Boldogodásunknak felvitelére veték.

Írd fel! — Az én szívemre ugyan felmetszve maradnak

Tiszteletes neveik, míg lehelegni fogok.“

Ezt mondván, eltűnt. Szomorú köntösse keservét,

S teste betegségét színe jelenti vala.

Homloka, főfájási miatt, békötve: kisírva

Két szeme: orcáján bú vala, s régi halál.

Ajkairól látám egyedül, de csak ezt is azóta,

Hogy nyelvén szólhat, hámlani szája varát.

Ó! jele, hogy gyógyúl. — Mikor eltűnt, szinte hevülni

Kezdek, s azt mondam csendesesen: a HAZA volt.

EGY JÓ SZÍVBŐL KÖLT SZATIRA

avvagy feddő költemény a magyar litteratúráról.

1791.

Pajtás uraim!

Az én szatirám csak a litteratúrát, nem pedig a litterátorokat illeti. Kikérem tehát magamnak, hogy a benne találkozó kife-

(e) Vay István consil. úr, Szaboics várm. dep., úgy szintén

Vay József consil. úr, Borsod várm. dep.

(f) Balog Péter consil. úr, Nógrád várm. deput.

(g) Domokos Lajos úr, Bihar várm. dep.

(h) Almássy Ignác consil. úr, Heves várm. dep.

(i) Bezereidy Ign. consil. úr, Szala várm. dep.

jezések közül senki csak egyet is magára ne magyarázzon. Egyébránt kénytelen volnék az ilyen urat a ludas asszonyra megemlékeztetni.

Nevemet ki nem tettem; mert olyan idöket élünk még, melyekben a szembetünö írásnak okos megczáfólása helyett csak az írónak a neve és erkölse szokott mocskoltatni. Azt pedig jól tudom, hogy e jelenvaló írásom, mivel magában feddések foglalt, szembetünö, és így csak erre nézve is már érdemes arra, hogy megczáfoltassék.

Megczáfoltassék? Légyen úgy! De előre mondom ám, hogy ezt a szatirát csak a litterátori munkáknak jövendöbéli szelídségek által egyedül; a nyilvánvaló mocskolódások és tudománybéli czivakodások által pedig okosan megczáfolni soha nem lehet.

Éljenek az urak szerencsésen, és szeressék még a feddö igazságot is.

Hogy szatirát írok, s nem vén kofa módra szidalmat
S becsmérlo csevegést; nyilván megmondom előre.
Bölcsnek ugyan feddésem előtt nem kellene czégér:
Ámde kevés van még tudományt-köstolta hazánkban,
Akinek agykoponyájától megvárni lehetne,
Hogy szatirák, s kofa szitka között választani tudjon.
Söt ha tud is, rossz szíve legott szidalomnak itéli,
Ami nyomósb szókkal magyarán megfeddi hibáit.

Ó! te szelíd Músák kebeléböl emberi szívre
Oly drágán csepegö s érzékenységre feloldó
Isteni víz! adj nekem eröt, hogy drága hazámnak
Elmésebb részét nevetö intéseim által
Arra vigyem, hogy fegyvereit mind egyre letévén,
(Melyekkel, mikor Európán komor elmesetétség
Ül vala, egymásnak hírét a kurta tudóság
Vesztegeték,) gyönyörü czélját köz erővel igyelje.

Nem történt esetek, de nem agy-költötte mesék is,
Amiket irandok. Mély álom volt vala rajtam,
Amikor a jelenést láttam; s mivel éjjeli látás
Nappali kép nélkül soha nem támadhat eszünkben,
Álom igazságnak tán legjobb volna nevezni.

Szenderedék; s amaz égi babák, kik Morpheus úrnak
 Várt jeladása szerint szemeinket gyenge kezekkel
 Zárlni, s elménket, hogy könnyen fel ne ocsódjunk,
 Tündéres pepecseléssel mulasztani szokták,
 A tollas szekeren egy sугár hegyre vivének.
 A hegynek tetején talabor pázsint-ra felépült
 Szép templom ragyogott: azután olvastam az írást,
 Mely kapuján tudtomra adá, itt lakni Apollót.
 Egy kevesé messzebb néhány ház álla körülte,
 Hol czitarás Phoebus szorgalmas hűgai laknak.

A paloták szép rendje között elhintve kerengtek,
 Vagy leveles cserboltok alatt mély gondba merülvén,
 Írtanak a daliák; míg egy nagy falka tudóskák
 Nagy hahotálás közt egy helyről másra bolyongtak.
 Messze valék tőlök, s már is füleimbe zuhantak
 A riadó lármák: Márst vélted volna csatázni!
 S hogy közelebb léptem, hihetetlen csúf csuda! szintén
 Három grammatikust, láttam, mint verte, pofozta
 A dühödő dandár; láttam, mint tépte le rólok
 A pipes öltözetet, melyben a végre jövének
 E tudomány árnyéka után nagy fütytyel enyelgő
 Nyájhoz, hogy ragyogóbb köntösben *szólni* tanuljon.
 „Jól esik!” így szólott egy bajszos pára megettem;
 „Grammatikus minek a született és tiszta magyar-
 nak ?

Mintha magyar fecs könyve kívül még anyja tejével
 Szopta saját nyelvén igazán nem tudna gagyogni.
 Könny, köny, után vagy utánn mindegy; kiki mondja
 vagy írja

Íze szerint; s szabadon bánják nyelvével akárki.
 Van faluról faluig tág út; és aki hazánkban
 Mind ezeket kiszabattatván, egyenesre vonatni
 S a görönyöst, gödröst megegyengettetni akarná,
 Vaj! mi kobak velejű, mely ostoba volna előttem!
 Akinek a rögös út nem tetszik, fekve maradhat
 Fúlt kulyibájában: úgy szintén, aki talántán
 Rég anyanyelvünkben nem akar szenvedni göröngyöt,

Szép sima nyelvre szokott ajakit szárazsza deákul.
Gautiert, *) grammatikust mind el kell üzni pokolba.“

Erre ijedt szívvel szaporán más félre osontván,
 Boldog egek! mondám, mely rossz itt könyveket írni,
 Melyek az ízlésnek rögeit jobbítani kezdjék.
 A tulipán gyökerét házúl a tormakukacznak,
 A ragyogó sугárt a baglyok sanda szemének,
 Annyi valójában, mint már a helytelen ízben
 Megrögzött agynak nyílást a szépre javallni.

Míg ezeket titkon, s lelkem-keseredve morognám:
 Íme! meg új jelenés; még durvább, mint az előbbi.
 Nossza tehát írótablámat kézbe ragadván
 Csendes Apollónak bézárlott temploma mellé
 Állapodom, hol mindeneket feljegyzeni kezdék.
 Egy tenyeres költő mérsékelt lábbal elejbe
 Megy vala a dühödő s a grammatikára felindúlt
 Nyájnak karjairól egy ostor függge; nyakában
 Bő kosarat hurezolt gyömbérrel rakva; fejében
 Régi sisak mozgott; s kiabál vala: félre tudóskák!
 Én magam is láttam kosarát; friss, illatos, ízes
 Fűszereket hordoz; kár, hogy sok borssal egyíti.
 Hogyha köszöntötték, bottal fenyegetve fogadta,
 S azt akará, hogy grammatikát, s lábakra szorított
 Verseket írni, görög vagy római módra, tanuljon,
 Aki poéta nevét méltán hordozni akarja.
 Erre kiszáll a cserfa megöl egy élemes író;
 Újjairól nagy trombita függ, s viadalra kihívja
 A kosaras daliát. Veszekednek. Nézi azonban
 A viadalt a csürhe csoport, s markába kaczagván,
 Hátrább vonja magát. A trombita s képtelen ostor
 Olyas két eszköz, melytől kiki messze lopódzott.

---

*) Esméretes még anyanyelvünkön is már Gautier úrnak az ő
 könyve: az utak és az utcák építéséről.

Szünt vala már a harez, mikor a pályára sietni
 A leveles cserboltok alól, s méregre hevülni
 Egy ifjút láttam. Tódúlt a szikra belőle.
 Mint mikor a gyántás tüzeket testébe fogadván
 A szigeten álló, tő vagy másféle hegyekre
 Szint' azokat megmeg szikránként visszahintja.
 Egy öreg úr kérlelve szaladt, mint atyja, utána,
 S visszavoná, intvén, hogy imily viadalra ne keljen.
 „Nem! neki mék: úgymond, meglátom, mennyire érhet
 Nyilaival pánczéлом alá e messzehagyító!“ *)
 Szól vala, s dárdáját gyömbérkosarára szögezte.
 Ámde kifáradván költőnk az előbbeni harcban,
 Vagy megis esmérvén, hogy fűszert borssal egyítve,
 A gyengébb szájiz nem kedvell, visszavonódott.
 Végre kezét fogtak; s amint egy Músa, lenézvén
 Ablakiról, e bajnokokat békélleni látta:
 Tapsola, s megszólalt, ily bölcs intésre fakadván:
 „Kedvesim! ily végét nagy örömmel nézem előbbi
 Rossz viadaltoknak. Mí Músák, csendes Apolló,
 Szinte miként tudományink is, valamennyi kezünkben
 Emberi nemzetnek bizonyos hasznára kiforrad,
 Nemde szelídeknek szoktunk mondatni? Szelídség
 Nélkül a tudomány bé nem hat az emberi szívre.
 Íme! kiket most is gyengébb ízlésre vezetni
 Tiszteletérdemlő szívvel törekedtetek; amint
 A viadalt hahotálás közt szemlélni megúnták,
 Szint' azon útra megint seregenként visszamenének,
 Melyet előbb jártak, s egy rögről másra csiszamnak.

Míg ezeket mondá, hozzám közelíteni láték
 Egy picziny állású könyvszerzőt. Keskeny ölében
 Két piperes bábót kaczagás közt visz vala: egyik
 Franczia ránczra szabott köntösben bajszos ajakkal
 Szittyai ábrázat; de viszont a másika zsíros,
 Ráncztalan és rongyolt kaczagányban egy nagy olasznak

*) *ειρηβολος.*

Felporozott, fürtölt, mosdott és drága kenettől
 Illatozó feje volt: tetején egy kucsma lepenygett.
 Elsietett vélek Phoebusnak temploma mellett,
 S rám csak alig nézvén, egy pázsitdombra kuczorgott.
 Nagy kacagási között csúfságból hányta vetette
 A jövevény köntösbe szorúlt vad szittyai képet;
 Míg az olaszt apolási között mellyére szorítá.
 Elnevetém magamat, s azt mondtam néki: Barátom!
 Hogyha ezen bábok meg tudnák nyitni beszédre
 Szájokat, és ha ruhájához mérsékleni kezdné
 Nemzeti nyelvét is mindegyike: valld ki, szeretném,
 Melyike fog szebben szólamlani? Szittyai bábod,
 Hogyha szavát köntösse szerint mértékre veendi,
 Énekel: és olaszod lebegő kacagánya-szabású
 Hangjaival csak nyögve hörög, s két részre botorkál.

Mondám, s egy dominós író elszárnyal előttünk,
 S a daliákra siet, kik amott könyvekbe merülvén
 A hidegebb árnyékok alatt munkáikat írják.
 Minden alak nélkül kiki esmérhette. Kezében
 Hord vala egy vesszőt, melylyel kicsapintani kezdé
 A daliák ruharáncaiból (sértéssel-e, vagy sem?
 Nem tudom) a porokat; melyekből, aki halandó,
 Bárha akarná is, meg nem tisztúlhat egészen.
 Azt látám egyedül, hogy eme kiütötte porocskák
 Többnyire mind dominójának gallérira estek.
 Köntösöket, ha ki a ruhaport nem akarja magára
 Ejteni, sokkal jobb gyengén simogatni kefével.

Ilyen gondolatim voltak, mély gondba merülvén
 A gyönyörű tudományok iránt, melyeknek ezernyi
 Bús akadályok közt kell áltaitörni hazánkban.
 S mint mikor a vadkan, húsosb tagjába lövetvén
 A kerek ön, rőfögésre fakad, s tajtékos agyarral
 Kergeti gyilkossit; kiki csővjét hátra hagyítván
 Megszalad a kan előtt, s a sугár fákra törekszik;
 Úgy üget egy dühödő bajnok Rosinante-szabású
 Barna lován, s a csürhe tudós fut előtte csatánként.

Régi papírosból tapasztolt sisak álla fejében,
 Melyre tüzes színnel jövevény neve fel vala írva.
 Mellyvasa nem lévén, posztókaczagánya lepenygett
 Tarka szakállával békertelt büszke nyakából;
 S minthogy most lovagolt, spanyolok módjához igazlott
 S elme-negédségtől duzmadt bugyogója kilátszék
 Földre folyó köntösse alól, amelylyel egyébkép
 A szem elől külföldi nemét el szokta takarni.
 Lába harisnyásan; sarkantyú lusta cipőin;
 S egy iszonyú görcsös villongott barna kezében,
 Melylyel háta megé, bal, jobb oldalra, előre,
 Aki csak útjában vala, mindenikére hadázott.
 A csapodár sereg a fa közé mind félre szaladtak,
 Honnan az ily szélmalmi vitézt szitkozva nevelték;
 Ő pedig a daliák csendes ligetébe bolyongván,
 Egy magos oszlop előtt, mely Ísis tiszteletére
 A közepén felemelve vagyon, főt hajtva megállott.
 „Itt, daliák! úgymond, dámámnak az oszlopa : ennek
 Szolgai hűséget, végső pihegésig imádást,
 S tiszteletes híret mindenkép ójni fogadtam.
 Aki tehát részemre nem áll; önéki hasonló
 Tiszteletet nem hoz, s faragott képének azonnal
 Szent fogadást nem tesz ; azt én görcsösre idézem,
 És ha bajúszt nem hord, honnunkból messze kiűzöm.“

Szól vala, s nyergéből szaporán a földre zuhanván,
 A daliák írási között el kezde fütyészni.
 Ámde Apollónak bíró-végzése azonban
 E jelenés követésétől elvonta figyelmem.
 Ő palotájából a nagy folyosóra kiállván
 S egy gyönyörű ifjút karjánál fogva vezetvén,
 (A Szeretet vala; Phoebusnak mennybéli követje,
 Húgainak szeretője, csalárd szerelemnek az öcscse),
 Vállra folyó fürtös hajazatját három izromban
 Megrázá, s ajakit végkép ily szókra fakasztá :
 „Menj, Szeretet! s vidd el végzésemet ott amaz ernyős
 Tölgyek alatt író daliákhoz. Szállj el ezektől
 Aztán a csapodár s egy helyről másra bolyongó

Nyájhoz is. E hagyományt, mondd nékik, küldi Apolló.
 A kosaras költő a három grammatikussal :
 A tenyeres ragyivák, kik az ő kosarára rohantak ;
 A dominós s a hábjáival kaczagásig enyelgő
 Férfiak, a daliák seregéhez visszavonódván,
 Üljenek ott veszteg, s dolgozzanak egyes erővel.
 Húgaim elzárlott palotáikat újra kinyitván,
 S a Szeretet nemes íveivel mind egybe csatolván
 Szíveiket, mihelyest majdmajd a durva csatázás
 Megszűnik e bérczen, megmeg hozzájok örömmel
 Szállani, s vélek örök frigyét támasztani fognak.
 A csapodár nyájnak mondd meg, hogy néki közöttünk
 Nincs helye; hogy piacunk nem csapszék, nem vitapálya;
 Hogy fene villongás nélkül a völgybe vonódjék,
 S ottan előbb készítse magát, mint illik, az erkölcs
 S a tudomány által pajtáságára szelídebb
 S válogatott daliáimnak, kik csendesen írnak.
 A spanyol ízt elnyelte vitéz őrt állva maradjon
 A hegy alatt, s a közre jövő munkákat ítélje.
 Amiket ő legyaláz, mind jónak, szépnek, igaznak;
 S amiket ő felemel, mind rossznak, rútnek, avútnak,
 S álnak ítéltesék. Ezeket végezte Apolló.“

Erre kicsappantván szárnyát, lerepüle sebessen
 A Szeretet, s a válogatott daliáknak elejbe
 Állapodék. Kiki főt hajtott; s megörülve fogadták
 A hagyományt; s azokat, kik az ütközetekre közüllök
 Avvagy egyéb okból kifutottak, visszaidézték.
 A spanyolos magyar is, szállván Rosinante lovára,
 Visszavonás nélkül kiszabott tisztjére vonódott.

Ámde az egyikről a másik helyre bolyongó
 Nagy sereg a Szeretet szava által tűzbe hozatván,
 Mint mikor a sáskák iszonyú zúgással az égből
 A napot eltakaró falkákban rendre lecsapnak,
 Felriad egyszersmind, s bongó zajgással Apolló
 Szent palotája felé a főbb ösvényre zuhanván,
 Meglepi a palotát, s szitkok közt dúlni akarja.

Egyikerámnézvén, s botját felemelve: „mit irkálsz?“
 Kérdezi: „dúlni segíts vagy menj!“ egy másik azonkép:
 „Nossza felelj szaporán“ úgymond, „tábládba mit
 irkálsz?“

Én? szatirát írok. „Mi az ördögöt?“ Avvagy az úrnak
 Nyelve szerint feddést., „Kire azt?“ Az urakra kik éltek
 Napjaiban keveset dúlván a könyveket, írnak,
 S zab szüleményekkel Pindust feldúlni akarják.

Erre reám fordul az egész csata. „Nossza tiporjuk
 E szatírás fene lelket agyon!“ mely szóra felütvén
 Bús fejem, álmomból felijedtem: s íme! Apolló
 Bércze helyett magamat békorlátozva találtam
 Egy vadon erdőben; s nézvén két részre, körültem
 Emberi képekben vadakat villongani láttam.

A TEREMTÉS RŐL.

Költemény hat énekben. *)

1791.

ELSŐ ÉNEK.

A MINDENSÉGRŐL.

Foglalatja ezen I. éneknek. A munkának tárgya. Az örök
 észnek segítségül hívása. A mindenség. A nap értékének, udva-
 rának, szele körének szörnyű nagysága, és mégis a valamennyi
 csillagokból álló egészhez képest parányisága. Az állócsillagok
 ugyanannyi napok. Kettő között felette nagy a válasz-üresség.
 A csillagoknak hét rendei. A tejesútak. E hét rendeknek tudá-
 kosi képe. Az égi testek forgása, és a vonzó erő, úgymint aman-
 nak oka. Egy csillag sem lehet utolsó. Az erőnek mivolta. Az
 aether. Az erő maga az isten. Azoknak okoskodások, akik az erőt
 alkotmányoknak állítják. Ennek az okoskodásnak első csalfasága.
 Az erő nem tartozik a testek mivoltához, hanem azoktól egészen
 különb állapot. Második csalfasága. Aki az erőt alkottnak mondja,

*) Csak az első készült el.

haszon nélkül valókat valókra csoportoz. Az erő nem oka a rossznak. Valamennyi míveletjei számhoz, teherhez és mértékhez vagy-nak igazolva. E három szerént történt a teremtés is. Galilei, Kopernik, és Newton segítségül hívása. Az egész munkának sommás képe.

Nem szomorú hadakat, nem bajnoki névre sovárgó
 Latrokat énekelek. Feltisztúlt elme, keserves
 Irtózás nélkül, nem nézhet vissza, csatánként
 Ádázó Mársnak fene véronásira. Szörnyű
 Pusztulási helyett isten munkáinak, inkább
 Támadatit zengjék én verseim. Egy fövényecskét,
 Egy férget nem tudnak azok természeteni, akik
 E mester munkáit, az alkotmányokat, annyi
 Drága bizonyágit bölcsességének, emésztik.
 Énekljék ezeket mások; ha lerontani, amit
 Egy oly kéz alkot, melylyel pályára kiszállni
 Nem lehet, érdemnek tartják. Én téged azonban,
 Istenség! kit fő mesternek hirdet az ég s föld,
 Alkotmányidban felemelt szózáttal imádlak.

Ó te, kinek testembe szorúlt szikrája csudásan
 Élteti gépelyimet, töredék szerszámaid elmés
 Míveinek, melyekkel ama felséges arányra,
 A nagy igazságnak szemlélésére, törekszik;
 Ó örök Ész! Te vezesd remegő járásit eszemnek,
 Majd, ha imádandó remekedben félve keresvén
 Tégedet, a szörnyű mélységnek ereszkedik; ahol
 Nagy tag gömbölyégek szállangnak tágos üregben.

Mindenség! nagy szó; felségesb, hogysem eszünkkel
 Általathassuk. Csak az isten az, aki temérdek
 Értelmét kimerítheti. A napkelti világnak
 Bölcsői, bámulván hajdan mélységire, Isten
 Szültének nevezék. Méltó neve ily csuda mívnek!
 Milhom oly gomolyag, mint a föld, egybe rakatván,
 Volna talán oly nagy, mint a nap; melynek öléből
 Lelkítő hévségek ama testekre lövődnek,

Melyek szép renddel, noha szerte, körülte kerengnek.
 Hogy, kisdéd tekeként tűnván szemeinkbe, parányi
 Mozgással látszik könnyen lábbagni felettünk,
 Azt csak az egy iszonyú távolfüggése cselekszi.

Vesd bár egybe Venust Márssal s Mercúrral, az égnek
 Majd oly nagy gomolyit mint a föld; adjad ezekhez
 Jégkoszorújával Saturnust, melynek ezer-ezer
 Több értéke vagyon, mint a mi gömbölyegünknek;
 Tedd hozzá több, mint másfélezer annyi, vagyonnal
 A földet haladó, s hajdan villámba borított
 Zúrzavarok fejedelme gyanánt félt csillagot; ennek
 Négy nagy holdjaival kapsold öt inassait öszve
 A gyűrűs gomolyagnak; utóbb földünket is odvas
 Holdjával gondold oda: mindezek öszvenyomódván,
 Sok lesz, hat század részével hogyha felérnek
 Tűzgomolyunk iszonyú testének. Gyáva kicsinység!
 Egyet hatszázból ha kivetsz, alig érzed: azonkép
 Hogyha világunknak leszeded valamennyi homályos
 Testeit, a naphoz képest kis kárnak alíthatd.

Rettenetes gomolyag! mely szó fejthesse ki méltán
 Értéked; mikor azt csak gondolatokkal akarván
 Festeni, általölelhetlen messzekre kiszélsz
 A gyakorolt ész is, s támétalan éjbe lesüllyed!
 Így oszlik lassan tágosb téerekre vonódván
 A nagy füstoszlop, míg elvesz az égi folyóban.

Ámde, megírt értéke szerint, e mennyei tűznek
 Udvara is tágas, melyet szemeinkbe lerajzol,
 Sík kerekecske gyanánt tetszván úszkálni felettünk.
 Harmincz földgomolyat rakván egymásra, felérhetsz
 A hold útjához: de tehetsz ily ritka tetőre
 Még hetvent, hogy elérj a nap karimája legalsó
 Pontjából legfőbb tetejére. Napunknak ölében
 Elfűgghetne tehát földünk; és holdja körülte
 Háromszor messzebb járván, ki nem ütne amannak

Pártázatjához. Mit mondjak széle köréről?
 Itt, mérész Anson! nem könnyen jutna vitorlád
 Kívánt partjához, meg akarván járni talántán
 E roppant gomolyag környékeit. Általevezted
 Gömbölyegünk ötezer négyszáz mértföldnyi karéját,
 Míg öt nyár elmúlt: de amannak, bárha naponként
 Tíz nagy mértföldet kirepülsz is, meg nem eveznél
 Száz esztendőnél hamarabb csuda nagy környékét. *)

Szörnyű test! nemes alkotmány! mi nagy elme, ha-
 talmas

Kéz, csuda bölcsesség, mi nagy isten az, aki teremtett!
 Csak te magad képes volnál oly névre emelni
 Mesteredet, hogy drága kezét leborúlva imádjuk;
 És mégis, mikor összevetünk amaz égi tüzeknek
 Táborival, mi picziny morzsája vagy a nagy egésznek!
 Mert valahány nemkölsönözött sugárokat ejtő
 Csillagok, annyi napok villámnak az égi folyóban;
 És, mivel a bölcs kéz ok nélkül semmi teremtést
 Nem tehetett, ezek is szép renddel szerte körültök
 Úszó és fényetlen nagy tag gomolyakra világot,
 S életet árasztanak. Nagyok ők, s többnyére napunknak
 Nem sokat engednek; vagynak hozzája hasonlók;
 Vannak nálánál több, mint százszorta nagyobbak.

Ámde nagy is két csillag közt a válaszüresség,
 Mert, míg a naptól kétszer tizenegy ezer a föld,
 S a gyűrűs gomolyag tízszer több: addig az egyik
 Őn tűzivel ragyogó, valamint őtöle, hasonló
 Más csillagtól is, kétszerre kilenczszer ezernyi
 Milliom oly iszonyú közzel messzebbre kifekszik;
 Melyet az égnézők egy földfentőre, s ezenként
 Nyolczszáz és hatvan német mértföldre becsülnek.

---

*) A napnak köre 540,000 földirási (geographicum) avvagy nagy német mértföldről; egy ilyen mértföld pedig 3805 párisi hatlábos ölekből áll.

E napokat nagysági szerint hét rendre felosztják
 Szint ezek a nézők, és e hét rendet az égen
 Jó szemüveg nélkül tisztán láthatja ragyogni.
 Ámde tovább halavány kárpit húzódik elejbe,
 Mely sok ezért elzár. A nép tejesútnak itéli.
 Ezt a nézőcsők több mint százszorta továbbra
 Elvetik a szem elől, s száznál több égi világot,
 Melyek előbb a kárpút alatt elrejtve valának,
 Öszveszorúlt sok szikra gyanánt terjesztnek előnkbe.
 A csövel messzebbre kivitt tejesútnak alatta
 Ismét új tüzeket, sőt új tejesútakat, és így
 Vég és szám nélkül látnánk a boltos üregben
 Újabb és újabb napokat, ha szemünknek azonkép
 Vég nélkül jobb-jobb üveget készíteni tudnánk.

E gomolyak számát, valamint amaz égi vonásnak,
 Melyben csillognak, térségét, vékony eszünkkel
 Meg nem foghatjuk. Most e sártestbe szorított
 Elmenk, szinte miként a tegnapelőtti madárka
 Fészkéből, bámulva teként amaz égi csudákra,
 S csak gyermekcsevegésre fakad, ha dicsérni akarja
 A csuda mesternek bölcs karját. Majd, ha kimenvén
 A testből, szárnyára kelend, megjárja örömmel
 E ragyogó napokat, s a köztők szerte kerengő
 S élőkkel pezsegő, de világtalan, égi tek ket;
 S szüntelen ily csuda testekről testekre repülvén,
 Fontosb énekeket hangoztat az isteni kéznek.

Ámde lehet mégis nagyot ábrázolni kicsinyben,
 S ezzel gyenge fejünk az egek titkára segélyt ni.—
 Egy égő fáklyát helyhez egy térre; körülte
 Egynéhány kisededke porok sokféle körökben
 Járjanak úgy, hogy az, amelynek kerekútja leginkább
 Távozik, egy lábnál messzebb soha tőle ne járjon.
 Ilyen fáklya körül rakj öt mértföldre tizenkét
 Újat, szinte tizenhat ezer lábokra becsülvén
 Egy-egy mértföldet, s két-két új fáklya között is

Éppen öt-öt mértföldnyi közet, s a morzsaporoknak
 Minden fáklya körül hagyván egy lábnyi körecskét.
 A közepett égő a napnak képe. Tizenkét
 Boltformán függő pajtási jelentik az első
 Rendnek csillagait: s a földet többi homályos
 Társaival s a fényt-hordó *) gőztesteket (önnön
 Űstökök ad nékik nevet) a kisdedke porocskák.
 E rendtől öt mértfölddel kiljebbre hasonló
 Szám s rendtartással negyvennyolcz fáklyavilágot
 Rakhatsz; melyek az ég másodrendbéli tüzellő
 Csillagait képzik. Kiljebb száznyolczat azonkép
 Helyhezhetsz. Százon feljül elférne kilenczven,
 S kettő a negyedik rendben. Az utána jövődön
 Háromszáz állhat. Még kiljebb a hatodikra
 Négyszáz és harminczkettőt; s elvégre kilenczvent,
 Nyolczon s ötszázon feljül, az utólbira feloszthatsz;
 Amint ezt a mérsekelés tudománya jelenti.
 Vond azután e fáklyákat sommába; s ezentúl
 Felvehetended igaz számát amaz égi tüzeknek,
 Melyek üveg nélkül néző szemeinkbe letűnnek.
 Sőt hihető, hogy az említett mértékre szorított
 Rendek is alkalmas képzési az égi folyóban
 Fénybe borúlt csillagrendeknek: csakhogy ezek közt
 Milliom ízekkel, sőt még többszörte, temérdekb
 Válasz-ürességek vagynak, s hogy száma az égi
 Rendeknek sokszorta nagyobb s messzebbre kiterjed,
 Hogysem gyenge szemünk, vagy az ész, kivehesse
 határit.

Így igaz az: hogy az ég s földnek fő mestere mindent
 Számhoz, mértékhez, fonthoz szabdalva teremtet.
 A szám és mérték nyomadékit láttuk az égnek
 Rendeiben; most lássuk már a fontra vevésnek
 Nyomdokit is, mely jaj! mi hamar szemeinkbe tűnendik,
 Hogyha kerengésit vizsgáljuk az égi tekéknek.
 Mert ezek a testek sem az ég boltjára szegezve,

*) Vagy: *Fényt hánjó Phosphorozó.*

Sem valamely más gyámoltól támasztva, szemenként
 Másmás ösvényben szabadon járkálnak az égen;
 És mégis bizonyos rendhez, törvényhez, időhöz
 Szabják útjaikat, s szerrel, noha szerte forognak.

Ezt mi egyéb tenné, ha nem a köz testi nehézség?
 A minden testben lévő terh, melyet erőnek,
 S megválasztásúl vonzónak mondani szoktunk?
 Két szomszéd napok egymáshoz törekedtetik egymást,
 S mint a sík táblán a tisztult kénes-ezüstnek *)
 Cseppei, egybe tolódnának, hacsak újlag őket
 Két részről kiljebb álló, s ugyan ilyen erővel
 Felkészült tűzgömbölyegek meg vissza (miképen
 A kifeszült láncznak gyűrűi) hogy öszve ne folyjon,
 Nem tartóztatnák. Igaz ez valamennyi napokról.
 Egyenlőképen, s minden részekre vonatván
 Mindenik a környülálló naptársai által,
 Függve marad köztök, mint a sok mágnesaczéltól
 Környülvelt vastó. A sok közt egy sem utolsó.
 Mert az utólb gomolyag, nem lévén nékie kiljebb
 Visszavonó zabolája, hanyat-homlokkal az ötet
 Váltiglan vonzó belsőbb szomszédnak ölébe
 Dőlne. S ezen zavarék ismét az előttevalóval,
 Nem lévén kifelé más ösztöne, egybe tolódnék.
 S így valamennyi napok mind egy központra verődván,
 Azt a régi zavart állítnák lábra megintlen,
 Melyből lassanként, s csuda mesterséggel eredtek.

Ezt az erőt, melynek munkálódását az égnek
 Testeiben szintűgy, valamint a földre kiszéljedt
 Alkotmányokban, az egészben szinte hasonlóképen
 Amint részeiben, a nagy s a morzsa tagokban
 Egyformán látjuk, belső természeteképpen

---

*) Így nevezem azt a fél érczet, mely kénből, avvagy kö-
 zönségesebben szólván kénköből, és kénesöböl áll. Ha ez a kéntől
 megtisztittatik, eleven kéneső lesz belőle. A deák *cinnabaris*nak
 nevezi, a megtisztultat pedig *argentum vivum*, eleven ezüstnek.

Nem tudjuk, mi legyen? Titok ő, mint léte valóság.
 Amit iránta tudunk, csak ez egy: hogy mívi hatalmas
 Oly renddel láttatja magát lakadni, miképen
 A testek távollétének négyzeti nőnek. *)

Voltak ugyan bölcsek, kik, eme köz testi nehézség
 Forrását lelketlen okok közt lelteni reménylén,
 Egy bizonyos fínom, s az egek boltjára kiáradt,
 Lágy, szaporán mozgó, váltiglan visszapöcöző **)
 S minden testbe ható folyadékot szültek eszekkel,
 Amely szüntelenül és széljel-szerte feszülvén,
 A napokat, valamint egymáshoz kisérsze, azonkép
 Egymástól mindúntalanul helyeikre taszítsa.
 Aethernek nevezék. Elmés csudaszernek itélnéd,
 Hogyha sok egymás közt vívó díszével elődbe
 Állna. Nem is nyernek soha semmit véle szülői.
 Mert ismét kérdehetd tőlök: Mi feszíti az aethert?
 Új folyadék-e talán? És ezt? Új aether-e megmeg?
 S végtelen ily kérdések után elvégre csak annyit
 Tudsz ez erő belvolta felől, mint annakelőtte.

Még többet mondok: valamint a testi tehernek,
 Úgy általjában az erőnek tudni mivoltát,
 Nem dolgunk. Titok ő mindenkép vékony eszünknek.
 Vagynak miveletek: látjuk, sőt mérjük is őket:
 Tudjuk azonfeljúl, hogy ezek mindenkor okokból
 Származnak. S az imily okokat mondgatjuk erőknék,
 A nélkül, hogy mik legyenek? ki lehetne tanulnunk.

Nem volnék első, hogyha azt istennek alajtnám.
 Ő tart fel mindent: ő hordozgatja hatalmas
 Karjaiban a földet, eget, zsellérivel együtt:

*) Dugonics úrnál a *Quadratum*nak magyar neve: derék;
 Molnár úrnál pedig négyezet. A természetiekről. II. K. II.
 R. 82. 8.

**) Molnár úr *Corpora elastica* pöczkölődő testeknek
 nevezi.

Benne vagyon, mozog, él minden: nem nézi henyélve
 Emberi mesterként megtett munkáit: öröktől
 Fogva terem, s fog is úntalanúl alkotni örökké.

Vagynak ugyan, kik az istentől alkotnak alítják
 Ezt az erőt, úgy, hogy kezdettől fogva legottan
 A természetnek tétetvén széles ölébe,
 Most már, régenten kiszabott törvényre szünetlen,
 Szorgos kézvezetés nélkül, maga megtegye tisztét.
 Csak felső gondot visel ő létére az isten.
 Mint mikor a már kész kerekas gépelyre az órás
 Terhet akaszt, s ott hagyja magán ingadni: kivévén,
 Hogy mozgást okozó terhét felvonja koronként.
 „A mindenségben (így eszmélkednek ezentől
 A nevezett bölcsek) nem eredhet semmi magától.
 Mástól van minden. Vagyok én. De szülőim öléből
 Vettem lételemet; valamint ők megmeg övéjktől
 A magokét. Ezek is másoktól lettenek ismét.
 És így mindvégig: míg oly egypárra találunk,
 Melynek az istenség önnönmaga ad vala lételt.
 Így kell minden egyéb dolgokról szólni szintén,
 Így az egész mindenségről. Mire nézve világunk,
 Mely mástól eredett dolgok sommája, hasonló
 Okra tekintve, nem önn erejéből támada: inkább
 Más egy tőle különb állat *) volt, aki teremte.
 Mert ha világunknak legkissebb része különként
 Romlandó, s mindúntalanúl változni töreksző:
 Őmaga is nem örök, nem változhatlan. Az isten
 Ellenben, mert léte okát foglalja magában,
 Állandó, szükséges, örök. Mire nézve amattól
 Mindenkép külön állatnak kell ötet alajtni.“

Így ők. Ámde beszédjökben kétféle csalárdság
 Fekszik. Mert, ha világunknak nevezetje csupán csak

---

*) Substantia.

A szerek *) és testek sommáját zárja magába,
 Nem pedig egyszersmind az erőt is, mely az idétlen
 Szert és formátlan testet képezte, s időnként
 Képezi, akkor ez a nevezet tárgyra nem illik.
 Hogyha viszont ezen íge alatt az erőnek is adsz helyt,
 Mint mondhatd, hogy az ilyen erő a testi szerekként
 Romlandó, s belvolta szerint változni töreksző,
 És így szükségkép alkotmány? Nemde mivoltát
 Altal nem látván, egyedül csak miveit érzed?
 Vagy tán azt véled, hogy külső míve szemedbe
 Nem tűnván, maga is megváltozik, és elenyészik?
 Ott ugyan ahol szer, vagy test nincs, nem veszed észre
 A terhnek mívét: de azonban, vaj! mi hibásan
 Vélekedel mégis, ha imitt nem lenni alítod
 Azt az erőt, mely minden szert a földre letoldít.
 Vigy oda szert: és míveletét meglátod azonnal.
 Így a többiek is, bátor szemünkbe ne tűnjön
 Munkálódások, munkájokat űzik örökké.

„Úgy de talán az erő a belső testi mivolthoz
 Tartozik? A testet képezvén, képzed amazt is?
 Semmi viszont ő is, mihelyest a testek enyésznek.“

Bármit előbb, mint ezt! mert így, valameddig ezeknek
 Nem változtatnád belvoltagekat, addig azoknak
 Szüntelen egyenlőkép ismertetni kívülről
 Kellene azt az erőt, mely abban zárva lakoznék.
 Ámde nem ezt mondják a tett természeti próbák:
 Mert ha csak egyikből a másik helyre letészed
 A testet, belvolta szerint nem változik úgy-e?
 És mégis: mennél közelebb viszed onnan az osztó

---

*) A Materiát *szernék* mondom. E közt és a testek között
 a különbséget talán nem is volna szükséges feljegyeznem. Testek-
 nek csak azokat az érezhető állapotokat nevezzük, melyeknek
 már bizonyos formájuk van. A fa, a vas, a föld, az arany, sze-
 rek: a zöldellő fa, vagy a fakép, a kard, a fazék, és az arany-
 pénz, testek.

Kögtől a földnek bármely sarkához, *) azonkép
 Terhe is egyre nagyúl. **) Fogy majdan, hogyha ma-
 gassabb
 Hegyre viszed, ***) s nyolczszáz hatvan mértföldnyire
 feljebb
 Négyyszer lesz kevesebb, mint földszínt nyom vala, terhe.
 Hogyha tovább egy sík táblán két visszapöczödő
 Csontglyóbiska közül függősen ütődik az egyik
 A másikhoz: amaz, melylyel közlötted erődöt,

*) A Pólust *sarknak* és az Aequátort *osztónak* nevezem.

**) Történetből jutott ennek a valóságnak ismételére Ri-
 cher, aki 1672. eszt. Cajenn a szigetére, (mely a heves öv alatt
 fekszik) érkezvén, észrevette, hogy ingó órája, mely Párisban
 minden másodszerű időpercz alatt egy ingást tett, itt már e tiszt-
 ében sokkal késedelmesebb volna, és hogy naponként 148 in-
 gásokkal kevesebbet végezne, mintsem végzett volt Párisban.
 Ez által ő arra a gondolatra jutott, hogy Cajennában a közönséges
 testi nehézség erejének kisebbnek kell lenni, mintsem Párisban.
 Egy együgyű függőnek hosszását tehát, mely a szigetben egy
 másodszerű percz alatt egy-egy ingást végzett, felette nagy szor-
 galommal meghatározta; több tapasztalások által helyesnek ta-
 lálván, érezbe vágta, és magával Párisba vitte. Itt ismét hasonló
 szorgalommal tett észrevételei után feltalálta, hogy annak a füg-
 gőnek hosszását, mely Cajennában egyegy másodszerű percz
 alatt egy ingást tett, Párisban egy egész línéával, és ennek egy
 negyedrésszével kénytelenítettnek megtoldani, ha azt akarná, hogy
 egyidejű ingású legyen, azaz: hogy Párisban is egyegy másod-
 szerű percz alatt egy ingást végezzen. Ezt azután több tudós
 férfiak is, úgymint Hallé közel az osztóhoz, Maupertuis Lappo-
 niában sat. megpróbálták, és többszöri tapasztalások után igaz-
 nak találták. Azt, hogy a cajennai függőre nézve az egész kü-
 lönséget talán az öszveszorító hideg és a tágító meleg okozta
 legyen, nem lehet állítani. Mert Newton bizonyos észrevételek-
 ből megmutatta, hogy ebben a függőben a hideg és meleg nem
 okozhatott többet, egy línének hatodrésszével felérő külömbség-
 nél. A többi tehát, mely egy egész línéből, és annak egy ne-
 gyed részéből, fennmarad, a megváltozott nehézségnek kell tu-
 lajdonítani.

***) Condamine azt vette észre, hogy az ő függője Pi-
 kinka hegyén, melynek magassága 750 hat-lábú öleket tesz,
 bizonyos idő alatt kevesebbingásokat vitt végbe, mintsem egyenlő
 idő alatt a föld színén végezni szokott vala.

Elnyugszik tüstént, és ez, mely áll vala, e elfut.
Aki tehát az erőt a test voltának alajtja,
Mondja meg: ennek amaz belvoltage adja-e által?

Légyen elég! Mert számtalan ily jelenések akadnak
A gazdag természetben szemeinkbe naponként,
Melyekből kitanulni lehet, hogy az, amit erőnek
Mondunk, szinte magánálló, s külön állapot attól,
Amit az érzések szerszáma lefesthet eszünknek.

Csalfa tovább az előbbi beszéd: mivel, amit az első
Tételben állít, ismét megrontja utolsó
Befejezésében. „*Nincs* (úgymond) semmi magától:
Van hát egy kútfő — ezt hozza ki végre belőle —
Mely mástól nem ered. *Van* hát és *nincsen* is, úgy-e?
Oly állat, mely léte okát foglalja magában?
Hogyha csak a testek külső ábrázatit érted
A szernek más más elegyítődésével együtt:
Akkor ugyan jól monhatod azt, hogy semmi magától
Nincsen; mert ezeket láthatd változni naponként.
Ámde nem így szólhatsz az erőről, mely amazokban
A formát, s elegyülődést változni cselekszi.
Lelsz-e csak egy jelenést, az egész természetet által-
Nézgetvén, mely ezt az erőt változni tanítná?
És ha találnál, is: mondd, kérlek, mennyire mennél?
Hogyha talán egy tőle különb kútfői valónak
Állandóságát ki akarnád hozni belőle
Egy ily csalfa beszéd által, mely amit az egyik
Tételben épít, ugyanazt elvégre ledönti?

Jobb hát azt az erőt, mely, amint alkotta mindent,
Úgy fenntart, mozgat, képez, változtat időnként,
És éltet mindent, egyenest, istennek alítani.
Bármint eszmélkedj, olyan kútfőre jövedesz
Mindenkor, mely léte okát nem vette kül októl.
Mondd hát: mért egyenest az erőt nem tartod imilynek,
Nem lévén okod, azt mástól eredettnek itélni?
Nemde, haszon nélkül halmozni valókra valókat,

Nem szabad a bölcsnek? Rövid úton jár az okosság?
 Ám azalatt nem vitatom azt: hogy az isteni volthoz
 Számláld a szereket, vagy, mint sok hajdani bölcsek,
 Isten részeinek gondold a testi valókat.
 Vagy nem egyéb csupa látásnál a testi közönség,
 Vagy legalább belvolta szerint maga nem bír erővel.
 A test csak szenved, s úgy hagyja magára mivelní,
 Mint szerszám, az erőt; és hogyha viszontagi mívvel
 Tetszik is a vett mív ellen törekedni: nem önnön
 Voltából ered ez, hanem a visszályos *) erőtől.

Hogyha tovább az lenne talán veszedelmes előtted,
 Hogy majd így a rossz atyjává tészed az istent,
 Gondold meg: hogy ez óráig még senki határit
 A rossznak nem tudta kijegyzeni; s amit az egyik
 Rossznak vél, sokak azt ellenben jónak ítélik.
 Értheted ezt amaz úgynevezett erkölcsi gonoszról
 Szintügy, mint arról, amit természeti rossznak
 Mondanak a bölcsek. Hány rossz, hány durva gonoszság
 Jár köztünk az igaz jószág színének alatta?
 S hány jót tart a tompa világ erkölcsi gonosznak?
 Ámde az útfélen mit járok véled? Akármely
 Vélekedést válaszsz az erőről, erre felelni
 Mindenkor köteles léssz, s mindenkor az egyre
 Visszaszorúlsz, amit mindnyájan vallani szoktak:
 Nincs rossz, mely az Egész bizonyos hasznáráne váljon.

Isten hát az erő, mely mindent rendel az égen
 És földön, s ő szinte az is, mely alkota mindent.
 Sőt, valamint bizonyos törvényhez szabja naponként
 Munkáit: bizonyos törvényhez mérte azonkép
 Míve teremtését, mikoron a durva zavarból
 Égi tekéinket bölcs kézzel rendre kiszedte.
 Szám, terh és mérték, melyhez munkáit igazlja,

---

*) Az erőt visszályosnak, húzóknak, középpontinak, rugónak stb. nem belső mívolta, hanem csak külső miveletei szerint nevezhetjük.

Szám, terh, s mérték volt, melyhez kezdetkor igazlá.
 E három nyilván tündöklük az égi tekéknek
 Táboriban, és gömbölyegünk valamennyi kicsinyded,
 És nagy részeiben. Ez uralkodik itten az élő
 Alkotmányokban: ez amott a bányaerekben:
 Ez ragyog a gyönyörűn festett növényi világban. *)
 Ehhez mérséklük szorgalmas kézzel akármely
 Míveiket, mikoron a fő ész isteni karját
 Itt lent apróban követik valamennyi szerencsésb
 Emberi mesterké; s munkájokat akkor ítéljük
 Csak szépnek, jónak s rendesnek, hogyha belőle
 A szám, terh, s mérték kémlő szemekbe lövődnek.

Ó hát, tí! kik az istenség titkába (szerencsés
 Kémléssel mívénék örök törvényt időnként
 Újuló jelenésekből majd egyre kitudván)
 Oly mélyen bétörtetek; ó Galiléi, Kopernik,
 Nagy Newton! legyetek tehetős segedelmeim akkor,
 Majd ha megírandom mint ábrázolta napunkat
 A nagy erő az egek szörnyű térjére kiszéljedd
 Zűrzarvos szerből. Mint vontá ki annakutána
 Fénytlen gomolyink nyáját a napnak öléből,
 És a fényt hányó gőzökből öszveakasztalt
 Csillagokat, népünk vázit: mint megmeg az odvas
 Holdakat anyjokból. Mint ékítette fel oztán
 Földünket gyönyörű, bátor sokféle darabból
 Rend nélkül feltornyosodott, bércekkel: az álló
 Tengerrel, s a folydogaló patakokkal, az élő
 Fákkal, s fűszerrel. Mint ábrázolta ki lelkes
 Állataink népét, és mint elvégre szerencsésb
 Lelkünknek mesterszerszámú földi lakását.
 Lelkünknek! ki, miként e fő, s forrási erőnek
 Része, **) hasonlóké meg hozzá visszatörekszik.

*) Növények: *Vegetabilia*. Molnár úr Könyvházának
 IV. Szakasz. 177. oldal.

**) A mi lelkünk (*participatio Divinitatis*) részesülése az
 istenségnek. Ez volt Görögország legtitizteleire méltóbb bölcei-

AJÁNLÓ LEVÉL

Horátiusnak az elysiumi mezőkön mulató lelkéhez. *)

1792.

Nagyérdemű lélek !

Hogyha talán levelem, melyben Buda vára tövéből
E magyar ízt feddő munkámat néked ajánlom,
Kellemetes fonalát örömidnek félbe szakasztja;
Avvagy ez értekezés, melyből a mennyei költést
A magyarok földjén sírjába hanyatolni látod,
Szívepedésre fakaszt, s örökös nyugodalmadot egykét
Felleges órával megháborgatja: bocsáss meg !

Nem te valál ? ki, midőn a római népnek akármely
Ostoba, vagy csemegés ízlésű tagja, kezébe
Vévén a citharát, szabados kedvére röfögte
Lábtalan énekeit, sanyarú feddésre fakadtál,
Hogy veszedelméből kiragadjad az isteni költést ?
Nem te valál ? ki az elmefogyott és béna beszédű
Verskoholók nyáját, az üres kordékkal enyelgő
Majmokot, a trágár Satirust lyukaikba rivasztád ?
S míg az igaz költést, míglen felséges arányát,
Szent hivataljának súlyosb akadályival együtt
Fejtegetéd ; azokat, kik nem dalolásra születtek,
A Helikon hegytől Mársnak mezejére, az ország
Gondviseléséhez, s a földművelésre vezetted ?

---

nek, ama stoikusoknak, vélekedések, kik az emberi természetet
magán feljül elannyira felemelték ; ez vélekedések az isteni *Anto-
nínusoknak* ; és meg kell vallanunk, hogy nagy erkölcsöket sugal-
lani, ennél semmi nem vala tehetősebb. Magát az istenség részé-
nek tartani, annyit tesz, mint magának azt a törvényt szabni,
hogy semmit ne tegyen, ami egy istenhez nem illenék.“

Voltaire.

*) „Mi a Poesis, és ki az igaz poeta?“ című könyvéhez,
mely 1793-ban jelent meg.

Ó! ha tehát a boldog öröm, mely holtodot érte,
 A kegyesebb ízű s tetemes költésnek ügyéről
 Hajdani gondjaidat ki nem édesgette belőled:
 Nemzeti költésünk szomorú sorsára tekints le!
 S küldj hacsak egy szikrát út nélkül szerte bolyongó
 Verskoholóinknak foganós szívekbe tüzedből,
 Melylyel az agg Písó fiait helyes ízre vezetted.
 Nyisd meg az észet benne hogy lássák isteni tisztét
 Csendes Apollónak; hogy lábas hanggal az elmét
 Édesen érdeklő lantján mértéktelen ujjal
 Öszve ne szaggassák a húrokat; és hogy eszetlen
 Szószaporítás közt öcsetét büdös írba ne mártsák.
 Küldj le csak egy sűgárt, melynél a nemzeti költés
 Életőlő veszedelmeiből új fényre ocsódjon;
 És ha segédi kezet te sem adhatsz omlani kezdő
 Oszlopinak, legalább tiszteld meg lelki könyekkel
 E nagy egek szüleményének boldogtalan estét.

KUTYÁM DICSÍRETE.

Lehet az emberek barátságára írt szatirának is nevezni.

Músa! meg ne bántson ritka bátorságom,
 Hogy nevét kutyámnak oszlopodra vágom.
 Násó a diófát írta meg dalokban,
 Melyben pára sincsen, mint az állatokban.
 Mennyivel felségesb verse hangzatomnál
 Annak, aki sírját lelte a gétáknál;
 Költeménye tárgyát annyival haladja
 Don Quichótomról írt verseimnek tárgya.
 Don Quichótom nékem mindenenkben hívem:
 S ez magán elég ok, hogy megénekeljem.

Míg az emberektől, bármely bölcsen élek,
 Mást gyalázatoknál semmit nem reménylek;

Míg ezek rossz hangot ártatlan szavamnak,
S legjobb tetteimnek rossz palástot adnak,
Addig hív ebescském együgyű szemekkel
Nézi amit végzek művelő kezekkel.
Minden szót csak úgy vesz, amiként van mondva,
Avvagy amiképen rá vagyon tanítva.
A haragnak hangját csak haragra érti,
Tréfaszómat kancsal szemmel meg nem sérti;
S míg nem a fenyték vesszejét szemléli,
Bárha szitkot hall is, mind csak jóra véli.

Láttam én sok ízben a kutyák törvényét,
Melyek éhen őrzik a paraszt sövényét:
Hogyha két komondort harcra kelni láttak,
A levert nyakára egyaránt rohantak;
S a helyett, hogy gyengébb társokat segítsék,
A hatalmasabbal újolah megtépték.
Így az emberek közt, hogyha egy gaz pára
Egy erőtlén jámbort felvesz a fogára,
Egybe gyűl a csürhe, s egyaránt konzolja,
Szemtelen nyelvével jó nevét mocskolja;
S míglen a lehellet el nem száll agyából,
Fel nem hagyja kelni méltatlan porából.
Sokkal jobb erkölcsöt lelsz az én kutyámban,
Mint a vad falun nőtt bojtos ebcsatákban.
Szánni tud! s ha nyögve ágyamon nyavalygok,
Vagy ha tettetésből jajszavakkal sírok:
Felsiet keblembbe, képemet megnyalja,
S búmat amint tudja, nyögve vigasztalja.

Hát ha megtekintem célja tisztaságát?
Ó! miként haladja sok barátim célját!
Emberök, ha vélem társaságba lépnek,
Szép vagy rút, de mégis csak haszont keresnek;
S hogyha ezt zsendülni nem legottan látják,
A barátkozást is gyűlölségre váltják.
Egy falat tehénhús zsoldja Don Quichótnak,
S még ezért is nyalja szűk kezét urának.

Többet mondok: kutykám bárminő veszélyben
 Megmarad mellettem, mint egyéb időkben.
 Emberek! csatánként gyűltetek szobámba,
 Kézszorongatás közt estetek nyakamba,
 Míg viasszal tűzött szárnyamon repültem,
 Melyet a szerencse ál kezéből vettem.
 Ámde béborúlván sorsom fellegekkel,
 S talpig ellepetvén zordon mennykövekkel,
 Messze illanátok bátorságos helyre,
 Honnan gúnyoló szót mondtatok fejemre;
 S hasztalan reménylven, ilyes romladékon
 Hogy majd boldogságtok feljebb polczra hágjon;
 Míg kívül sorsomra vállatok vontátok,
 Addig szívetekben vígan tapsolátok.
 Ó! az én ebescském mennyit megpiríthat
 Oly barátot, akit bal sors elvadíthat!
 El nem pártol tőlem felleges sorsomban:
 Itt is olyan, mint volt fényes napjaiban.
 Sőt ha csak ruhámat mérgesen megrántod,
 Védelmemre jönni s bosszankodni látod.
 Nem hiszem, hogy értem veszni kész nem volna,
 Hogyha embergyilkos ellenem tört volna.

Don Quichótom nékem mind halálig hűvem;
 S érdemes mindenkép hogy megénekeljem.
 Énekellek! s vallom, kedves Don Quichótom!
 Hogy te vagy valóban leghűvebb barátom.

A SZERELMES TUDÓS.

Daphne történetének parodiája. L. Ovid. Met. I.

„Ah! ne szaladj kegyesem?“ mondá nyöszörögve Apolló,
 Daphne után, kit megszeretett egy pusztá ligetben,
 Oly sebesen futván, mint a térségre kiűzött
 Nyúlak után az agár! „ne szaladj szeretődnek ölétül!

Nem vagyok én oly tompa eszű mint mások. Az égnek
 Csillagit ujjaimon tudom én mind rendre nevezni,
 S ösmerem útjokat is. Földünkön semmi teremtés
 Nincsen, melynek egész voltába belátni ne tudnék.“
 Daphne szaladt! — „Jól ösmerem én, mint főjeles orvos,
 A füveket, köveket, csemetéket, melyek az embert
 Legnehezebb betegágaiból meg talpra segítik.“
 Daphne az orvosnak megijedvén pusztá nevéül,
 Még sebesebb ügetésnek eredt. — „Nincs aki felérjen
 Énvelem a költő tudományban, melylyel az embert,
 Még szilajabb, a versdalolók hódítani szokták.“
 Daphne bolond népnek tudván még anyja szavából
 Mind a bárdusokat, lassúnak vélte futását,
 S egy magasabb bokron szaporán átszökni akarván,
 Köntösivel tövisekbe akadt, s a hantra leomlott.
 Phoebus elérkezvén hozzá, felemelte azonnal,
 S karja közé fogván derekát, csókolni akarta.
 Ámde amaz bölcs karjaiból e büszke tudósnak
 Béka hidegséget, s ajakából szinte halálos
 Borszagot érezvén, — mert hogy dalolásra hevüljön,
 Bort iszik a bárdus, — megmeg borzadni először,
 Majd azután holt tőke gyanánt dülöngeni kezdett,
 S végre leroskadván, mély sóhajtással elájúlt.
 Fussatok ó lányok! minden czéhbéli tudóstúl.
 A csupa képzésnek lévén tudományok üdőtlen
 Gyermeke, csak fejeket melegítheti. Szíveik érczek.

VÉNUS ÉS ÁMOR.

Egy gyönyörű dombot választván nyári lakásúl
 Pindusnak ernyes oldalán
 Vérszemes Ámornak szép anyja, kivitte magával
 Cyprus szigetből gyermekét,
 Hogy buja lángoktól ment érzésekre tanítsa
 E szent ligetnek együgyű

Népe között, hova még a romlott városi erkölcs
Mindaddig át nem hathatott.
Phoebus hűgáihoz feljárhatsz játszani,“ úgymond
Virgoncz fiának, kit kezén
Egy kies alkony után mulatókertébe vezérlett;
„Rosszat közöttök nem tanulsz.
Ámde az ösvénybül ki ne menj, mely innen Apolló
Épületéhez felvezet,
Hogy netalán sűrűi között a pusztá ligetnek
Vad állatokhoz tévelyedj.
Onnan is úgy ügyekezz haza jönni, hogy elne setétedj,
S e domb alá, hol házam áll,
A Satirusnyájnak völgyébe lemenni ne próbálj!
Bozóttal átfont lapjain
Két nagy cédrus alatt egy mély kút fekszik. Apolló
Itatja ebbül bárdusit,
Hogy megrészegetett fővel dalolásra fakadván,
Magos regéket írjanak.
Ezt te kerüld, netalán iszonyú mélyébe lebukván,
Dühös vizétül megromolj.“
Szót fogadott Ámorka soká, s már szembekötőskét,
Vagy czinczogót, már zálogot
Vagy bújóst játszván az enyelgő Músacsoporttal,
Eltöltögette napjait.
Ámde tapasztalván, hogy víg játéakai által
Kis szíve jobban meghevül,
Melynek gerjedező tüzeit Phoebusnak akarta
Bölcs udvarába hűteni,
S hogy mulatási után újult hatalommal ocsódnak
Mellyében olyas vágyai,
Melyek elégítést nem lelnek gyermekörömben,
Megúnni kezdte útjait.
A Satirusnyáj is, mikor a Músáknak ölébül
Fészkébe visszarepdesett
Estve felé, s a kút, mely dőre dalokra hevíti
A bárdusoknak torkait,
A szabadabb síknak tiltott szépségivel együtt,
Eszébe tűntek szüntelen.

A tilalom vétekre noszít, s a lopva beszüresölt
 Kéj édesebbnek tartatik.
 Végre lement, s a cédrusokat fellengeni látván,
 Mély Kastalishoz kullogott.
 Még tova volt sima széleitül, már érzeni vélte
 Nyirkának édes illatit.
 Majd közelebb menvén, lefeküdt a gyenge selyemre,
 Mely tiszta partján sarnyazik,
 S nagyra meredt szemmel buborékit forrani nézvén,
 Csudálta kristály gyöngyeit.
 „Ez legyen oly rossz kút, úgymond létkedve magában,
 Mely megdühítse véretem?“
 S ujjaival kóstolni valót meregetni akarván
 Belőle addig csúszdogált,
 Még derekának egész terhével előre simúlván,
 A csalfa kútba süllyedett.
 Hangzott a zuhanás, hangzott tízszerre nagyobbban
 Amornak éles jajszava,
 Mely felelő sziklái között a pusztá hegyeknek
 Megsokszorozván életét,
 A szomorú esetet nyilván panaszolta eladdig,
 Még híre nyögve felhatott
 Cypris tornyaihoz, ki szavát rémülve megértvén
 Eső fiának, nyíl gyanánt
 A Satirustérségre repült, s a kútba tekintvén :
 „Nem mondtam úgy-e, gaz kölök!
 Hogy bele buksz? Nyújtsd fel kezedet, szárazra
 Azonban Ámor szétfeszült [segítlek.“
 Szárnyaival tartván tetején a gyenge vizeknek
 Lankadni látszó tagjait,
 Felmosolyog, s „ah! asszonyanyám, mely édesek,
 E drága kútnak hüssei! [úgymond,
 A kaczagó Músák tüzeimet csak gyújtani tudják;
 E kút hüvít véretem.
 Bölcs Helikon! nyújts bérceiden csemegéket azoknak,
 Kiknek nem égnek szíveik!
 Én köteles nyilazásim után ide járok ezentúl
 Napalkonyonkint fürdeni.“

Tiltsd meg az ártatlan mulatást a gyermeki szívnek,
Törvényszegésre szoktatod;
És ha talán igazat nem mondasz néki azokrúl,
Amik javára nincsenek,
Megsejtván üregét szavaidnak, jónak itéli
Még a veszélyes rosszat is.

AZ ÚJÍTÓKHOZ.

Jer velem újító! ki akármelyféle dologban
Embertársaidot más útra vezetni ohajtod
Régi nyomásikbúl, melyekben járni tanultak,
Jer velem, és nézd meg, mint nő e gyenge gyümölcsfa!
Észre ugyan soha sem veheted, mint hajtja naponkint
Ágbogait? mint vastagodik? mint nyitja virágját?
Mint szüli meg sok munka után végtére gyümölcsét?
Ámde tudod, mint árt ellenben minden erőszak
Gyenge mivoltának. Hasznos nyesegetni koronkint;
Jó trágyázni tövét; olthatsz ágába, ha tetszik;
Sőt ha elég ifjú, ültessd más helyre, ki nem hal:
Csak növény hivataltjainak természetes útját
Meg ne rekeszd valahogy sok jobbításaid által.
Nézd azután a szőke folyót, mely sziklahegyeknek
Oldalibúl forrván, utat mos fürge vizének!
Vess elejébe sövényt, hogy meggátolja futását,
Áttöri, vagy ha erősb, átfolyja vagy utakat ásgat
Oldalain, vagy, hogyha lehet, szélére kerülén,
Megmeg az ágyba rohan, melybúl kiszakadnia kellett.
Ámde viszont, ha szokott útjánál árkokat ásol,
Visszavonás nélkül bele megy, s több ágra feloszlik.
A barom állatokat soha meg nem győződ erővel
Annyira, hogy szavadat megrögzött kényeik ellen
Végbe vigyék. Ha pedig természetjökre vigyázol,
S ennek örök regulái szerint bánsz vélek, üdövel
Még az oroszlyányt is juh szófogadásra tanítod.

„Úgy de az embertől, ki felérheti könnyen eszével,
Hasznos-e vagy káros? mesemonda-e avvagy igazság,
Amit az újító javasol? ne lehessen-e várnunk
Gyorsabb szófogadást, mint egy otromba baromtól,
Hogyha igaz, vagy jó, amit hasznára tanácslunk?“

Ám mi az ész? kérlek, ha nem oly egy lelki tehetség,
Mely csak üdővel nő sokféle világos esetből,
Melyeket élteben bámulva tapasztal az ember?
Ami egyéb úton be talál férkezni fejünkbe,
Mind csak hinni való hagyomány, mely régi nyomunkból
Messze ragadhat ugyan tüzes ingerlései által
Egykorig, a nélkül, hogy meggyőződjön iránta
Józan eszünk, de csak úgy, mint jogtalan állati nyáját.
Mondj igazat másnak vagy jót, s mondj olyan erővel,
Mely meggyőzze hitét, vagy mely indulatok által
Tűzbe hozott szívét helyesebb pártodra hevítse:
Ő ugyan állhatatos követőd lesz, oskolatúzzel
Védi tekintetedet, szavadért kész kardra kikelni,
Hirdeti társainak, s megpróbálgatja okokkal,
Melyeknek szavait könyv nélkül tudja petyegni,
Jóllehet értelmét át nem hathatja eszével;
Ámde ha egy hitető meg más indulatok által
Meglepi lágy szívét, vagy tündér hasznot ígervén
Büszke negédjének, vagy nagy károkkal ijesztvén
Állhatatosságát, elpártol tőled azonnal,
S oly dühösen harczol legjobb szándékaid ellen,
Mint azelőtt részedre. Megöl, noha tegnap imádott.

Hogyha tehát igazat kívánsz plántálni fejünkbe,
Mely ezelőtt elrejtve feküdt, menj vissza magadban
Szint azon ösvényen, mely ismeretére vezette
Lassan üdült eszedet, s menj vissza egészen az első
Gondolatig, melyből bölcs értekezésid eredtek,
S végre azon renddel, mely téged szinte nyomonkint
Egyik igazságról másra újabbra vezérlett,
Tedd nyomozásidnak folyamatját végig előnkbe,
Hogy vezető nélkül az utolsó pontig elérvén,

Mink is azonképen lássuk szemeinkbe viradni
A keresett kincset, valamint tieidbe te láttad.
Így azután amit dolgozva, keresve találunk,
Tiszta sajátunknak tartván, kedvelleni kezdjük.
Mint mikor a gyermek maga kezdván járni, elüzi
Oldalitúl vezető anyját, s nagy öröme ocsódik,
Hogyha esés nélkül maga tud tárgyához elérni;
S míg szilaj indulat nélkül, győződve követjük,
Amit eszünk átlát, s míg emberséges okokból
Mások előtt meg azon nyomokon creditumra emeljük,
Tégedet is szeretünk a tiszta igaznak okáért.
Mert a vélekedést atyjáért szokta viszontag
A botor embernyáj húnyt észszel imádni eladdig,
Míg újabb hitető el nem csüdi nyomából.

NAGY SÁNDOR PARIPÁJA.

Mezővárosunknak fő fogadójában
Megszállott a nyárnak közepső havában
Egy olasz charlatan két nagy szamarával,
Melyek taligáját vonták asszonyával.
Más nap már a kapun függött czédulája,
S le volt írva benne új essentiája,
Mely gátot tud vetni minden betegségnek,
Tartósságot adván a jó egészségnek.
Hirdette egyszersmind, hogy új flastromokkal
S fűszerekből csinált orvos italokkal
Még annak is nyújthat kívánt segítséget,
Ki már az életre nem lát reménységet.
„Két hét alatt, úgymond, lábra fog állani,
Aki diétámot meg fogja tartani.“

Omlott a vak község azonnal sípjához,
Tódúltak a hintók mystériumjához;

Ügyekezett kiki hogy hozzá juthasson,
S baja iránt vele négy szem közt szólhasson,
S kik a szoros útát által nem törhették,
Még éjfél után is magokhoz kérettek.
Szállott a sok forint éhes erszényébe,
Az arany ducátok orvosló kezébe,
S minthogy férfias volt külső figurájá,
S a társalkodásban módosan járt szája,
Kedvéért sok dáma le is betegedett,
Kiknek házaikban sokat serénykedett.
Tett is, nem tagadom, gyönyörű csudákat,
Örökre megmentvén egynehány lánykákát
A hajadon főnek szokott fájásátúl,
S egy gazdag matrónát magtalanságátúl.
Az aranyérből is sokat kigyógyított,
Sok májkeményiséget adóra lágyított.
Csapra vette zsebét sok vízkórságosnak,
Legjobbik borával egy süket torkosnak,
S még el sem teltek volt tizennégy napjai,
Melyekkel gyógyulást ígértek szavai,
Már is megnyitotta sokaknak szemeit,
Kik világos nappal nem látták töreit.

Kilenczedik napján köztünk volt létének
Új próbáját adta szemes elméjének,
Melyre úgy tódultak az egészségesek,
Mint orvosságihoz a sok betegesek.
Bábjátékát értem, melyre városunkat,
Különösen pedig dáma-chorusunkat,
Nyájas czédulával jól elkészítette,
S végre egy nagy dobbal öszvecsűdítette.
Az udvarban csinált játékszínt lombokból,
Takaró kárpitot papiros-rongyokból,
S megvilágosítván csillogó mécsekkal,
Módosan befedte rojtos gyékényekkel.
Itt elébb megkérvén szokott fizetését,
Szépen eljátszotta szerelmeskedését

Törött magyar nyelven fris Columbínának,
Ki egy vig Harlakint választott urának.
Azután kilépven a szín közepére,
S nyájasan mosolygván számos vendégére,
Kiveszi zsebébül írotáblácskáját,
S hirdetvén belőle hallatlan csudáját,
„En nem vagyok. úgymond, egy rangban azokkal,
Kik csalni szeretvén sült hazugságokkal,
Felét sem adják meg, amit megígérnek,
S még e kevésért is nagy fizetést kérnek.
Amit czédulámban nyilván megfogadtam,
Azt már nagyságtoknak hüven megis adtam;
Azonkívül pedig, ingyen jó szántombul
Még egyet mutatok számtalan titkombul.
Hallották tán hírét Nagy Sándor lovának,
Mely igazat szólván, fele volt urának,
Kivel a persákat mind agyon gázolván,
S a világnak felét rabságra hurczolván,
Úgy osztja fel most is Sándor dicsőségét,
Amint felosztotta régi vitézségét.
E paripa-hérost Jupiter csudálván,
S különös regardra méltónak találván,
Repülő szárnyakkal felcsinosította,
S a csillagok közé oda szállította,
Hol a Músák lova régen epekedett,
Mivel pajtás nélkül maga fényeskedett.
Írásai között boldogúlt atyámnak
Megleltem a kulcsát ama titkos számnak,
Melylyel a holtakat kihíni sírjokból,
A boszorkányokat kiűzni lyukokból,
Akármit az égből a földre bájolni,
S mindennemű rosszat meg lehet gátolni.
En hát nagyságtoknak Sándor paripáját,
A lónemzetségnek legnagyobb csudáját,
Amint elevenen az égen kullogni,
S Pegasussal szokott szemünkbe ragyogni,
Ide lecitálom bájos mesterséggel.
Legyenek azonban, kérem, csendességgel.“

Erre betakarván fejét kendőjével,
 Kört írt maga körül búves vesszejével,
 S úgy kezdett inogva berbitét morogni,
 Mint a zsidók szoktak könyörgést zajogni.
 Végre hogy harmadszor nagyot sivalkodott,
 Vesszejével pedig szerteszét csapkodott,
 Kijött felesége géniusruhában,
 Caducéust tartván az egyik markában,
 S nagyobbik szamarát kivonta magával,
 Mely szinte kérkedvén papiros szárnyával,
 Körülnézte magát úrfi büszkeséggel,
 S urához koncsorgott vidám szelídséggel.
 Tapsoltak a dámák a szárnyas marhának
 Mély respectusából hajdani urának;
 Tapsoltak utánok vezető mátkáik,
 S komornokjaikkal mundéros szolgálk;
 Míg a többi nézők hátul ágaskodván,
 S ami magost leltek, reá kapaszkodván,
 Tátott szemmel szájjal nyújtották nyakokat,
 Hogy jól megláthassák a füles bajnokot.
 Azalatt egy auctor sokáig salyogatván,
 S végre boszúságát el nem titkolhatván,
 „Hisz e számár!“ úgymond kaczagó szózatall.
 Egy inas viszontag dölyfös ábrázattal:
 „Tud ked hozzá! úgymond. — „Látom én szőréből,
 Feleli meg amaz, látom nagy füléből,
 Hogy ló épen úgy volt apja ökelmének,
 Mint az én kan macskám a juhász ebének.“
 Erre egy dámácska fejét rázogatóván,
 S módos legyezőjét szörnyen nyitogatván:
 „Már ez felette sok! úgymond mátkájának,
 Füle hallatára hű komornokjának.
 Nagy Sándort ily csúfúl számárra ültetni!
 E sőtőtzt jó bottal kellene büntetni.“
 Nem kellett több enél biztos szolgájának,
 Ki neki fordulván az auctor hátának,
 Jókot sújtott reá vasalt pálczájával,
 S földig lemocskolta goromba szitkával.

Szórta ez ellenben protestációit,
Megújítván közben allegációit,
Melyekkel amannak bőven megmutatta,
Hogy az olasz lovát számárné szoptatta.
Sőt még a szamár is a harczot sajdítván,
S egynehányszor magát rútúl elordítván,
Helyben látszott hagyni recsegő daljával,
Amit a bölcs próbált argumentumával.
De mind hasztalan volt. Mérge a szolgának,
Inaival együtt botozó karjának,
Új erőt látszottak venni az ihábúl,
Mint a kovács tüze a vizes czondrábúl.
Nagy lett a lázulás. Az egyik rugdosni,
Pofáját kezdette a mások csapdosni;
S a nép is megértvén iszonyú hibáját,
Hogy számárnak tartja Sándor paripáját,
Mely az olasz bölcsnek búbajos szavára
Az égből szállott le mindnyájok láttára;
Barom dühösséggel neki rugaszkodott,
S ártatlan személyén addig hóhérvódott,
Míg vére csurogván öszvetört orrábúl,
Ki nem takarodott az egész korcsmábúl.

Azonban az olasz markába nevetvén,
S kész taligájára mindenét felvetvén,
A hátulsó kapun elvitte pénzünköt,
S ami ennél drágább, köz békességünköt.
Mert a heveskedés lassankint enyészvén,
S a kételkedések azonkép tenyészvén,
Fontra tették sokan fülét a csicsának,
Fontra recsegését ordító szavának,
Fontra kurta lábát, hamuszin szőrével,
Idomatlanságát egész termetével,
S mivelhogy számárnak nem merik mondani,
S lónak sem akarják bolondúl vallani,
Vén öszvérnek teszik. Régi auctorokból
S kivált persiai historikusokból

Ki tudják e bölcssek elmésen koholni,
 Hogy csak öszvéreken szoktak lovagolni
 A régi nemzetek épen akkorában,
 Mikor a görög harcz meggyúlt Persiában.
 De mások ellenben több auctort citálván,
 S híres Bucephalust lónak vindicálván,
 Sok esztendejében hosszas életének
 Keresik az okát számár termetének.
 Azt vitatják tehát oskolás lármával,
 Hogy annyi századnak lassú folyásával,
 Melyeket már átélt e testben párája,
 Fenn nem maradhatott hajdani formája.
 Ily nagy üdő alatt megnőni fülének,
 Meg kellett öszülni fekete szőrének,
 S megkajmacsosodván egyenes lábai,
 Kétfelé terpedtek karcsú oldalai.

E két felekezet egymást csipdesgetvén,
 Mindazoktól pedig nyilván üldöztetvén,
 Kik oly híven hisznek az olasz szavának,
 Mint a török asszony izmos muftijának,
 Örök viadallal epeszi napjait,
 S úgy szórja egymásra illetlen mocskait,
 Mint nagy Homérusnak régi vitézei,
 Vagy mint a kofáknak mai seregei;
 Míg a legyalázott bölcsnek rokonai
 S a szent igazságnak néhány barátjai,
 Kik pusztá szavára az olasz komának,
 Szamarát nem tartják Nagy Sándor lovának,
 Hitetlenek gyanánt őrszemmel tartatván,
 S ahol nem is vélik, megcsikoríttatván,
 A helyett, hogy szemét megnyissák azoknak,
 Kik ily kicsinységért gyilkosi társoknak,
 Inkább házaikban megvonják magokat,
 S dühösködni hagyják a sült bolondokat.

Ah! lana caprina a nagy disputáknak
 Többnyire a tárgya, mint a vad vitáknak,

S meg nem tudván egymást győzni, convincálni,
A világnak sorsa : pártokra elválni.

A B A R Á T S Á G.

Mónomotápában, hol még a tiszta barátság
Ment a képmutató etikétnek gyilkos evétül,
Egypár férfi lakott. Bócsótül fogva szerettek
Egymást sokkal erősebben, mint akiket a vér
Öszvecsatol. Soha nem vehetett a kancsal irigység
Rajtok erőt, soha hírsusogás vagy vizsga gyanúság,
Csendes szíveiket nem tudta vitára kicsalni,
S amit az egyiknek nyújtott a furcsa szerencse,
Azt a másika is bizvást nézhette javának.
Egykor amaz puha pelyheiből felijedve kiugrik
Éjszaka, s társához nagy lépésekkel ügyekszik.
Jelt üt az ablakokon, csenget, berepeszti az ajtót,
A nyugovó-pitvarba rohan, s a házi cselédet
Szorgalom-ébresztő szókkal kifeszíti az ágyból.
Addig az elrémült háznak gazdája sietve
Felveszi köntössét, zsebeit megtölti arannyal,
Férfi merészséggel kardját markába ragadja,
S a küszöbön beütő vendéggel szembe akadván :
„Szólj, mi bajod? tán titkos irigy ólálkodik, úgymond,
Élted után? vagy gyilkos orok házadba rohanván,
Birtokidot dúlják? Menjünk, itt fegyverem! Állasz?
Avvagy pénzeidet magosabb játékra kirakván,
Súlyos adósságot tettél a koczka-vezetőknél?
Kész az arany nálam, s ha kevés, a drágakövekből
Végy eleget hozzá. Vagy tán, folytatja derültebb
Orczával szavait, sanyarú szeretőre akadtál,
Kit sem ígéreteid meg nem győzhettek eddig,
Sem keserű panaszd? Jer hozzá. Néki ajánlom
Mindenemet, ha örökre neked felszenteli szívét.“
Erre amaz gondfellegető napfényre derülvén :
„Mindezek útamnak nem voltak céljai, úgymond.

„Kínádot köszönöm. Szomorúan láttalak ülni
Egy komor álmomban. Felijedvén, tudni akartam
Sorsodat, és ha lehet, korlátot vetni bajodnak.
Ez vezetett hozzád. Hogy megsalt álom, örülök.“

Ó! mely drága dolog, mely kincs a tiszta barátság!
A szomorú szívnek titkos mélyébe behatván,
Hogy kinyomozza baját, kéretlen nyújtja segédjét,
S gyenge szemérmünköt kímélő szókkal előzi.
Egy nyomorúlt álom fel tudja ijesztetni gondját,
Hogyha barátjának látszik hirdetni veszélyét.

AZ ATHÉNABÉLIEK.

Régi Athénának látván egy híres orátor
Vad macedó által buzgón fűzetni veszélyét,
Elszalad a néphez, s a szónokszékre felállván,
Kezdi az ellenség szándékát fejteni, zordon
Bajnokinak kész táborait rettegetve leírni,
S a haza védelmét nagy buzgósággal ügyelni.
A görögök, kik lepke gyanánt enyelegve repültek
Szüntelen egy gyönyörű bábrúl más gyermek öröme,
A helyes intőnek szavait mind füstbe bocsátván,
Mintha nem illetnék ügyököt, csevegésnek eredtek.
Nossza előhureczolja tehát a mérges orátor
Szónoki fortélyit, tüzesen szólítja tanúknak
A remegő falakat, sírjokból visszaidézvén
Bajnoki őseleit, halavány szájokba kegyetlen
Dorgákat rakogat, gúnyol, kérdéseket ébreszt,
Öklözi ambóját, lábával mennydörög, ordít.
Hasztalan! a görögök hallván egy tompa zszibongást,
S gyermekeket látván egymásnak kapni hajába,
Mind e kellemetesb nézőjátéokra tolódtak.
Akkor amaz mérges nyilazását félbe szakasztván:
„Mennyei gondviselőnk, úgymond, Ceres asszony el-
indúlt,

Még mikor e földön oktatta ekézni az embert,
 Egy fris fecskével s egy gyors kígyóval az útra.
 Fél napi járat után egy széles vízre akadtak.
 Késedelem nélkül neki ment a szőke folyónak
 A sziszegő állat, s a tulsó partra kiüszott,
 Mig amaz átevezett lebegő szárnyával az égen.
 „Hát Ceresünk? úgymond, kívánt figyelemre ocsódván
 A zsibogó gyűlés: Ceresünk átment-e utánok?
 Vagy mit tett egyebet?“ — „Szitkát öntötte reátok,
 Mondja viszontag amaz, látván már akkor üdőtlen
 Szíveteket, mely bábörömért meg tudja veszélyét
 Vetni hazájának, s gyermekviadalra nevethet,
 Mig Fülöp a görögök földjére berontani készül.“
 Így a csélcsap eszű népet figyelemre ocsítván
 A mese-hüvelyező, könnyen közlötte tanácsit,
 S a felüdült sereget Fülöp ellen harcra vezette.

Ilyen az emberi szív még most is. Mondj neki százszor
 Fontos igazságot, szavadat mind szélnek ereszti.
 Ámde viszont mély rejtekeit megnyitja örömmel
 A meseképeknek, s mindaddig apolja eszével
 Tündér púpjaikat, melyekkel rakva születnek,
 Mig az igazságnak méltóságára emelvén,
 Kész az okossággal harczokra kikelni miattok.
 Éltés ugyan földünk, mely dajkálgatja nemünket
 Gazdag rajzattal, de ölen még gyermek az ember.

AZ OROSZLYÁNY.

Forró Afrikának egyik helységében,
 Melynek oroszlyányok laknak vidékében,
 Őszvecsődült a nép a legfőbb utczára,
 Tábori kürtöknek harsogó szavára,
 Hogy egy új bálványnak felszentelésénél,
 Úgymint a városnak örömnünepénél,

Tiszteletet tegyen azon bajnokoknak,
 Kik fajzatját víják az oroszlyányoknak.
 Azzal kérkedtek ők egész Afrikában,
 Hogy nincs oly oroszlyány széles határában,
 Melylyel úgy ne merne vitára kikelni,
 Hogy gyilkos körmének meg tudjon felelni
 Minden fegyver nélkül akárki közüllök.
 Hitték is már sokan a csudát felüllök,
 Kik távolabb lakván, a csacska híreknek
 Örömeztobb hisznek, mint saját eszeknek.
 Az új kép is tehát, melyet faragtattak,
 S hat vén elefánttal helyre hurczoltattak,
 Óriás szabású bajnokot ábrázolt,
 Ki egy nagy oroszlyányt vitézül legázolt,
 Serényénél tartván még egyik kezében,
 S kérdés mosolygván mord tekintetében.

Látta ezt egy szarka mély álmélkodással,
 S legottan kirepült hangos csacsogással
 Az oroszlyányoknak szomszéd tanyájába,
 S bemenvén egyiknek setét barlangjába:
 „Elhigyjem-e, úgymond, hogy szép vitézségtek,
 Melylyel ekkoráig fénylett nemzetségtek,
 Annyira elfajúlt ősi virágjátúl,
 Hogy egy nagy oroszlyány egy ember karjátúl
 Gyáva macska gyanánt a földre sujtasson,
 S vitéz lába alatt pardonért sírhasson?“
 S elbeszélte néki szokott csörgésével,
 Amit imént látott tulajdon szemével.

Az oroszlyány viszont száját görbítgetvén,
 S felelete közé megvetést nevetvén:
 „Ha minálunk, úgymond, a nagy mestereknek
 Oly divatja volna, mint a vitézeknek,
 Vésővel lehetne a vésőt czáfolni,
 Mely hazugságot mer ellenünk koholni.
 Bálványképek ellen bálványt állíthatnánk,
 Kérkedő versekre ódát ordíthatnánk,

S írásink úgy vinnék szét az igazságot,
Mint az embereké a sült hazugságot.
De mink nem bajlódunk ilyen fortélyokkal,
Úgy megelégedvén a valóságokkal,
Mint a vívó sereg gazdag prédájával,
Mikor egy nagy várost meghódít kardjával,
A vezérnek hagyván azt a dücsőséget,
Hogy ő gázolta le a sok ellenséget.
Jer velem! s ezt mondván mérges hahotával,
A városba nyargal szárnyas postájával.

Javában dalolták szinte tetteiket,
Égig magasztalván saját neveiket,
S tapsolást vadászván a köz polgároktúl,
Szerelmes szemeket a szép asszonyoktól,
Az új bálvány körül a híres bajnokok;
Sokkal teljesebb volt örömmel homlokok
A dicséreteknek csiklandó hangjára,
Mint a tar verébé szorgalmas anyjára,
Mikor eledellel szemléli szállani:
Amint meghallották szörnyen ordítani
A jövő oroszlyányt végén az utcának.
Nossza tehát kiki útát tör magának
Keresztül a népen . . . Talán a vitára? . . .
Nem; a legszomszédabb házak padlására,
S valamint a rémült göbölynek tulkai,
Mikor megcsattannak az égnek nyilai,
Zöld legelőikről öszvezavarodnak
S egymásnak hátain haza tolakodnak;
Ezek is a vésznek hátokot fordítják,
S nagy erővel egymást előre taszítják.
Kévék gyanánt döntik a sok asszonyokat,
Kik futni nem győzvén, késtetik útjokat;
Gázolják seregét növendékeiknek,
Kik rést nem nyithatnak nagy lépéseiknek,
S mint mikor a zöld fán zsinatot tartanak,
Vagy menyecskéiknek verseket hangzanak

A buja verebek, s egy nagy pattanásra
 Nyil gyanánt felszállnak a szomszéd szénásra ;
 Pusztán marad a fa, csendesség születik,
 Melynek zöld pólyáit szellőcskék hűtgetik :
 Úgy marad a bálvány. — Gúnyos mosolygással
 Nézi az oroszlyány, s egy nagy ordítással
 Neki rugaszkodván, ledönti lábáról.
 Nevette a szarka egy háznak ormárúl,
 S elszállván örömmel országrúl országra,
 Kiterjedt a titok az egész világra.

A VÍZKÓRSÁGOS.

Annyira elterjedt Boroson a vízi betegség,
 Hogy dagadó testét meg kellett végre csapolni.
 Mind kiteríti tehát csapoló szerszámit előtte
 A sürögő orvos, s neki megy hordónyi hasának.
 Ámde amaz kezeit szomorúan visszataszítván,
 Elhívatja fiát, s ilykép kezd szólani hozzá :
 „Nézd fiam ! e szörnyű szerszámokat. A sok ivásnak
 Rettenetes követői ezek ! Hosszabbka lehetne
 Életem e nélkül. Most legjobb férjfkoromban
 Elhalok. E példát vedd jól szívedre. Iparkodj
 Jobb nyomokon, mint én, boldog vénségre kijutni.“
 Többet akart más dolgok iránt még szólani ; ámde
 A siető orvos ki akarván verni eszébül
 Félnék gondolatit : „ha ki nem gyógyítja vizébül
 A csapolás, úgymond, az urat, még holta után is
 Mondjon az úr engem botorabbnak az ostoba lúdnál.“
 S ezzel az orvosokat mind fel kezdette citálni,
 Kik bizonyos szernek mondják a bőrvizek ellen
 A csapolást, melytől soha meg sem halhat az ember.
 Majd azután szomorú fia is biztatni akarta,
 Hogy csapolása után még szép vénségre kiérend ;
 Ámde mihelyt célját megsajdította szavának,

„Ah! ne beszélj, kérlek, mondá mosolyogva viszontag
A beteg. Én tudom azt jobban. Soha sem vesz az ember
Csapra egyéb hordót, hanem azt, mely szinte kifogyván
Életadó folyadékaiból haldoklani készül.“

A KAN MACSKA.

Egy iszonyú kan macska lakott egy búzamalomban,
Mely basa mordsággal kikutatván minden udúcskát,
A sok egért patkányt úgy mézszárlotta rakásra,
Mint nagy Achillesnek régenten dőre haragja,
Drága barátjáért, Trójának büszke vitézit.
Egyszer ezek, mikor asszonyihoz koncertre kísétált
Éjszaka, öszvelopódzkodtak. Hasaikra borúlván
Elemetes dékányjok előtt, elejébe csevegték
Rettenetes bajokat, s iszonyú vérszomjai ellen
A miogó kannak keserű panaszokra fakadtak.
A remegő dékány ellenben, az égre tekintvén,
Könybe borúlt szemmel : „sajnálom, kedves öcsém!
Úgymond, sorsotokot. Tudom én, mely marezona dühhel
Üldözi e vad kan nemeinket. Mióta születtem,
Nem tudok ily iszonyú gyilkost e búzamalomban.
Míg ifjú voltam, csak nőtény macska vígызott
E teli zsákok közt. Szabadon szaladoztak előtte
Gyermekeink, s ha talán közelíteni mertek üdönkint
Vaczkaihoz, csak azért kaparított néha közüllök
Egyet körme közé, hogy rajtunk asszonyi jussát
Üzvé, úrfiait fenntartására tanítsa.
Ilyen arany koraink többé nem lesznek! Utána
Többen uralkodtak, kik alatt szűkülni jusunkot,
S a dühös öldöklést láttam terjedni nemünkre.“

Mint mikor a mester szomorúan festi csapásit
A haragos mennynek, melyekkel az emberi fajnak
Marha gonoszságit földünkön feddeni szokta;
Öszvefohászkodván az anyák, elejébe pityegnek,

S gyenge leányaikat főhajtogatásaik által
 Szívreható intési után indulni tanítják ;
 Úgy az öreg poczkok s az egér községnek atyái
 Sok szomorú áhhal kísértén ősi panaszszát
 Ősz fejedelmeknek, végtére fenyíteni kezdték
 Virgoncz magzatikot, hogy ezen tigrisnek emésztő
 Körmeit ismervén, lyukaiktól messze bolyongnak.
 „Hát mit együnk, mit igyunk? úgymond szavaikra
 viszontag

A tüzeesebb vérű ifjúság. Jobb-e lyukakban
 Rettenetes vajadások után eldögleni éhen,
 Mint veszedelmünkkel bajnok próbákra kicsapni?
 A szomorú banyaeczke helyett jobb volna biz arrúl
 Szólani egykét szót, mint kellene marha dühétől
 E fene állatnak megmenteni drága nemünköt?“

Nossza tehát a szenderedő dékányra tekintvén
 A szomorú gyűlés, vizsgán tudakozza tanácsát ;
 Véli-e, hogy nyilván a mord macskára rohanni,
 S bajnoki virtussal porrá tördelni hatalmát,
 Vagy hadi fortélylyal titkos pórázba kerítvén
 Rettenetes körmét, mindaddig marni kegyetlen
 Oldalait, míg béleiből párája ki nem száll?
 Vagy falatokba takart méreggel kellene inkább
 Lármaütés nélkül Plútóhoz küldeni lelkét?
 A felüdült dékány torkából félre köhögven
 A recsegő hurutot: „fiaim! mind hasztalan, — úgy-
 mond.

Míg egerek lesznek, macskák is lesznek örökké!
 És ha ezen tigrist Plútóhoz még ma elűzzük,
 Holnap az új hóhért, fogadom, már hozza nyakunkra
 Mérgesen a molnár. Pedig azt még édes anyámtól
 Hallottam sokszor, hogy jót soha senki se várjon
 Rosszak után. Én hát, fiaim! legjobbnak ítélem,
 A kutató kannak csörgőcskét kötni nyakára,
 S minden erőszaktól megtartóztatni magunkot,
 Melyért magzatitúl új bosszút kellene várunk.
 Így legalább, mikor ő vaczkából lesre kilappang,

Vagy mikor asszonyitúl haza jön, kiki hallja közüllünk
A jeladó csörgőt, s kaszamátájába szaladhat.“

A zsibogó gyűlés nagy örömmel vette tanácsát
Böles fejedelmének. Tapsolt a furcsa egérség,
Míg az öreg poczkok nagy eszét bámúlva dicsérték.
Ámde mikor kérdés kezdődött lenni azokrúl,
Akik végbe vigyék, amit nagysága tanácslott,
Egyik imígy, a másik amúgy tologatta magárúl
Másra ezen hivatalt, s egyenkint félre osontván
Földre csapott szemmel, szomorú lyukaikba vonódtak.

Adni ugyan könnyű, de nehéz végezni tanácsot.

A VERÉB ÉS GERLICZE.

Szinte fagyos kebelét kezdette az árva mezőknek
Nyitni az április; langyúlt a déli szeleknek
Karjai közt a hús levegő; s a dajka verőben
Újra felébredvén, rügyezésnek eredtek az erdők.
Amint egy gyönyörű reggel szép kertbe repülvén
Sok verebek, nagy dolgok iránt csevegésre fakadtak.
Itt szeretőjének buzgón festette az egyik
Álmait, esküdvén, hogy holnapig átdöfi szívét,
Hogyha viszontlánggal nem akar könyörülni szerelmén.
Ott meg amaz rokony asszonyinak nem győzte dicsérni
Tegnap estvéjét, melyet sok tollas urakkal
Egy ifjú pintynél vacsorálván, teljes örömmel
Töltött. Ez hahotás szókkal rajzolta le virgонец
Társainak, mint fért be tömött csűrébe oroszva
Egy dús hangyának, gavalérparolára igérvén,
Hogy mihelyest tisztldolga után ide vissza repülhet,
Új fogadójához mind elviszi őket ebédre.
Megmeg amaz sok rettenetes diadalmakat írt le,
Melyeket a verebek nem rég a büszke pacsérták
Táborain vettek, nagy kárral kézbe kerítvén
Egy teleket, melyből azután meg visszavonódtak.

Szerte tekintgetvén azalatt egy fürge kanocska,
 S a rügyező somfán megsejtvén nyelves anyák közt
 Egy ifjú nöstényt, oda száll, s hahotázva köszönti
 A csevegő sereget, melynél a kacski menyecskék,
 S a szemesebb lyányok mind régi barátjai voltak.
 Mint enyeleg köztök! mint jár kis nyelve! szeméből
 Mint löki a nyilakot! Szívét már ennek ajánlja,
 Már meg amarra nevet, mély sóhajtasokat adván
 Integetéseihez. Jeleket hány titkon emennek,
 S megmeg amott egynek hunyorogva beszélliszerelmét.
 Végre az új széphez fordulván furcsa szökéssel,
 Kit csak imént érkezni tudott egy pesti guvernánt
 Karja közül gyermekfészkéből, minden előző
 Udvariság nélkül valamit kezd súgni fülébe.

Mit? nekem ilyeneket? mondá pattogva viszontag
 A felháborodott nöstény. Mely durva merészség!...
 Tán azt véli az úr, hogy bennem... Menjen azokhoz,
 Akik az ily... bizonyos legyen arrúl, mondom, előre,
 Nem hagyom így e csúnya szotízt! lesz még ma sze-
 rencsém,

A megalázásért számot kéretni az úrtúl;
 S ezzel az assemblét elhagyván büszke haraggal,
 A rügyező erdőbe repült, s egy tölgyre felülvén,
 Borzadozó tollát orrával rendbe kaparta.
 A leszidott gavalér jól értvén régi csatákból
 A jeladást, siető búcsút vesz az asszonyi néptől,
 S más rövidebb úton haragos szeretője után száll.
 Me voilà, úgymond, amint melléje leomlik,
 Drága kisasszonykám! s egyszersmind térdre borulván,
 Merjem-e, szép alakom! folytatja esengve beszédjét,
 Várni szerencsém? Ki nem állom birtoka nélkül
 Holnapig életemet. Felemészt, ha nem oltja szerelmem.

„Ah! que vous êtes bien brave! úgymond nyöszö-
 rögve viszontag
 A könyörű szépség, térdjéről lábra segítvén
 Módos imádóját; ki lehetne kegyetlen az úrhoz

Ily vallása után? vagy mely Lucrétia győzzön
Állani még eleven heves ostromlásinak ellent?

Ily magos ígéssel mondtak sok semmit üdönkint ;
Ammint omladozó tetején egy hajdani falnak
Oly suhogás történt tőlök nem messze, minéműt
Vad madarak tesznek borzas fészkekbe ugorván.
Pszt! valakit hallok! még itt sem szólhat az ember
A kémrácza miatt! úgymond a lyányka susogva,
S a gavalér mellül egyszersmind félre vonódik.
Szétveti a másik szemeit, s a falra tekintvén,
Látja, hogy új fészket egy nőtény gerlicze rakván,
Édeleg a himmel, ki az épületre koronkint
Fris szereket hozván, apolásban kérte jutalmát.
Látja veréb szívvél, s oda inti mosolygva magához
Félreszaladt társát, kihez áh! mely sajttalan, úgymond,
A szerelem nyomoréki között a házasságának!
Nézze csak e buta párt, mely udvarisággal apolja
Egymást! oly gyönyörűségről nincs benne idea,
Melyet az újságnak mindég más bája okozhat.
Férje miként burokol! s neje mely vékonyka nyögéssel
Illeti pór ajakát! Ha szemem jól látja kerékdéd
Képét, még ifjú asszonyka. Leszálok azonnal
Hozzá, hogyha tovább látom mellőle repülni
Erdei erkölcsű párját, s próbára veendem
Asszonyi hűségét. Legyen itt, szép angyalom, addig,
S nézze, mikint emelem nagy gondolatokra porából
E botor alkotmányt tüzes ostromlásaim által.
Lesz legalább, nem kétlem, okunk, hogy még ma ne-
vessünk.

Ahha! minek mocskolja magát e durva canaillal?
Mondja viszont a büszke leány. Csupa férjviszályság...

Ámde mikor mondom, hogy csak tréfának okáért
Vítatom erkölcsét, úgymond hahotázva viszontag
A gavalér. Soha én el nem búcsúzok eszemtől
Annyira, hogy míg ily gyönyörű orczákat imádkhat,

Szívemet ily alacsony születésű bábnak ajánljam.
 Míg ezeket mondá, a nöstény gerlicze mellül
 Messze repült a hím, hihető, egy vékony ebédért.
 Nossza tehát verebünk sebesen lelövődik az ágrúl,
 S módosan ugrálván, ah! mely szép barna menyecske!
 Mondja nagyobb szóval, hogy meghódítsa előre
 Tán szilajabb szívét a csalfa dicséretnek által,
 S a nevető széphez közelítvén, jó napot, úgymond,
 Rózsám! Ily gyönyörű asszony létedre dologgal
 Rontani kár magadat. Dámának kellene lenned,
 Aki aranyt fejtvén, legfeljebb hogyha parányi
 Ujjaival szétbont, amit más összeakasztott.

Engemet a balsors sanyarú munkához igazzott,
 Mondja viszontag amaz; mint erdei lyányka születtem.

S hát azután? úgymond verebünk. Ily furcsa szemeknek,
 Ily remek orezának tánczolva lerázni nyakáról
 Nagy dolog e sanyarú jármot, ha tud élni eszével!
 Adj kezet, én téged dámának teszek azonnal.
 Úri lakásomnál egy szép fészekbe vezetlek;
 Egy tenyeres csatlóást fogadok s egy fürge komornát
 Melléd; étel, ital s amit csak szíved ohajthat,
 Untig elég leszen; sőt, hogy koptatni ne kelljen
 Szárnyaidot, ha talán messzebbre ki kellene menned,
 Egy pár sast tartok, melyet hintódba fogathatsz.
 Mindezekért nem várok egyéb szolgálatot annál,
 Hogy mint hú szeretőm bájos tüzeiddel apolgass.

Szíves ajánlását kelmednek nagyra böcsülöm,
 Mondja viszont a szép. Ám én férjemnek ígertem
 Már hitemet, s majd két esztendeje, hogy vele élek.
 Kelmedet énnékem lehetetlen volna szeretnem.
 A csupa vad szerelem szörnyű ádázata előtttem,
 Mely buta kéj által megfojtván józan eszünkkel
 A kegyesebb érzést, inkább rongálja valónkat,
 Hogysem vágyakodó szívünköt öröme ragadná.

A hűség egyedül az igaz szerelemnek az anyja,
Mely maga már érzékeny öröm, s mely szüntelen égvén
Mennyei vígságot mosolyog szívünkre naponkint.
Ez teszi a házas kötelességeknek igáját
Annyira könnyűnek, hogy majdnem játszva viseljük.

Itt okos intését verebünk hallgatni elúnván :
Egy öleléssel legjobb lesz erre felelnem,
Mondá, s néki esett egyszersmind, általölelvén
Szárnyaival. De amaz nagy erővel visszataszítván,
Olyan ütést tett rá, hogy három araszra bakázott.
Épen ezen jelenésre talált haza szállani a him,
S hű feleségének látván ily ritka haragját,
A majd orra bukott verebet koppasztani kezdte.
Nossza tehát kiragadja magát a durva csatából
A letiprott bajnok, s felszáll tört orral az ágra,
Honnan könybe borúlt szemmel sajnálta veszélyét
Visszamaradt szeretője, kihez szégyennel osontván,
Par Dieu! Mademoiselle, soha még így asszonyi állat
Nem fogadott, úgymond, kit enyímnek tenni akartam.

Nemde tanács'ottam, mondá szeretője viszontag,
Hogy ne ereszkedjen soha ily otromba canaillal
Semmibe. Ah! mon cher, mint vérzik mégis az orra!
Itt közel egy szirtből jó víz forr. Jöjön utánam;
Megmosom ott sebeit. Sűrű mellette az erdő,
Csendesek a völgyek; nincs ott mit félni tanúktúl.

A TEJÁRULÓ MENYECSKE.

Örzsike, kit nem rég elvett egy nyalka suhanczár,
Egy nagy kanna tejet tornyozván szőke fejére,
A városba siet. Könnyű szoknyácska lebegvén
Csípeiről, s derekán csak vékony mellruha lévén,
Lábairól keze ujjá közé veszi sárga papucsát,
S karesú háta megett szaporán hagyogatja nyomását.

„Fris tejemért kapok én, úgymond mosolyogva magában,
 Annyi garast, hogy tyúkok alá választva vehessek
 Négy fészekre tojást. Nagy mester volna bizonynyal
 Róka uram, ha nekem nem hagyna meg annyi csibécskét,
 Hogy bezipelgetvén kappan vagy jérczekorokban
 Ím! ide a tyúkhúst kedvellő várási néphez,
 Egy jóféle koczáat ne vehetnék rajtok üdövel.
 Gondviselés nélkül felnő ez konyhavizemből,
 Melylyel edénykémet délkor tisztítani szótam,
 Hogyha kenyérhajjal vagy rossz korpával egyítem;
 S őt gyönyörű malacot vagy tán még többet is ellhet.
 Én ezeket hízóba vetem, s majd őszkor eladván,
 Megveszek egy bornyas tehenet. Már látom előre
 A kis ünőt, mint testezedik, s a többi sereggel
 Estve felé haza érkezvén, mint ugrik előmbé . . .“
 A nagy öröm szívét elfogván, jó nagyot ugrik
 Ő is ünőjével, s ammint kannája lefordúl,
 A kilökött tejjel négy fészekbéli tojássát,
 Kappanait, malaczit, tehenét ellátja enyészni.
 Asszonya ily igazán keresett sokféle javaknak,
 Őrsike lett ismét, s haza ment panaszkodni urának,
 Mennyi reménységet vesztett e káros esettel!

Mondj nekem oly embert, ki ne építgetne koronkint,
 Őrsike módja szerint, tündérpalotákat az égben!
 Pórok, urak, bölcsek, botorok, mind egyre kiszállván
 Mostani sorsokból magosabb polczokra eszekkel,
 Oly elevenséggel víják a csalfa jövőndöt,
 Mint mikor a gyermek szappanbuborékait üzi.
 Még azon órában, mikor a falubéli kisasszony
 Várási hössének kezét ad, megjárja magában
 A palotát, melyben mint udvari dáma parancsol;
 Míg emez a vele nyert kincséből kedvére meritvén,
 Herczegi bérczre kitör s roppant kastélyokat épít.
 A csak imént magosabbra kapott hadnagyka, kiütvén
 Néhány bajnokival s tenger törökökre akadván
 Négy fala közt, a nyalka basát meggyőzi egészen,
 S mellyét a souverain kijegyezvén drága kereszttel,

Egy-két hónap alatt generálisságra verődik.
Én magam is sokszor szép asszonykákra esengvén,
Már Julis atyjához mentem, megkérni leányát,
Már Ilonát tettem nagy nászpompával enyímnek,
Már egy kellemetes szívű özvegybe szerettem —
S álmodozásim után megtérvén józan eszemhez,
A sok mátká között páratlan Miska maradtam.

VIZDOMFI ÉS FRANKVÁRI.

„Nincs vak eset, mondom. Törvényes renddel erednek
Szüntelen a születő dolgok szükséges okokból.
Láncz az egész minden, melynek gyűrűi, az első
Szernek foglalatos lététől fogva, naponkint
Gyűlnek, már egyenes sorban nagy számra tenyészvén,
Már meg az ős tőtől ridegebb ágakra szakadván ;
Mint mikor a fának kis kezdete gyenge gyökérből
Vékonyan éledvén, sok ezer gallyakra feloszlik.
Amit eszem gondol, szól nyelvem, szívem ohajtgat,
S amit ezen tűznél művelek Frankvári urammal,
Úgy vagyon őseleink mozgásával összezsátolva,
Mint az üdő, mely most elhabzik, az akkori korról.
Egy kis eset lett volna különb, mikor ősi vezérink
Első sánczaikat felhányták szőke Tiszánknak
Szolnoki partjainál, sok máskép volna hazánkban.“

Ilyen szókra fakadt az öreg Vizdomfi az elmúlt
Télnek vége felé, egy estve, kis asztala mellett,
Szinte bevett vocsorája után, Frankvári Ferenczcel
A szabad ember iránt bölcs értekezésbe merülvén.
Tűz vala mellettük, friss víz jó borral előttök,
Néhány tűzrevaló fahasáb Frankvári kezénél,
S a picziny asztal alatt egy jó nagy házi komondor.
Nagy logikus lévén, s könyv nélkül többnyire tudván

A sylogismusokat, melyekkel az iskolakönyvek
Válogató kényét szokták mutogatni nemünknek,
Ámde viszont velejét ezen oskolabéli vitának
Át nem igen látván máskint gyakorlatlan eszével,
Gyermekes ergókkal kezdé Frankvári amannak
Bántani mondását, mely nem fért büszke fejébe.
Akkor amaz : „Frankvári uram! tán egyet is értünk,
Úgymond; csak hogy az úr más szókkal szokta kitenni
Amit imént mondtam. Hozzuk jobb fényre, ha tetszik.
Élni akar minden, s örök életet adni nemének.
E tehetős ösztön látszik gerjeszteni mindent,
Ami kerek színén földünknek szembe akadhat.
Ámde az egyiknek, hogy ezen céljához elérjen,
Több kell vagy kevesebb, mint a másiknak. Az érczkő
Pusztá vonás által születik morzsányi rügyébül,
S pusztá vonás által helyben gyarapítja valóját.
A fa szopik, s már anyja tejét többféle nyirokra
Szűri le csőveivel, kit magnak, gyenge virágnak,
Kit takaró hajnak, csemetének, dajka levélnek;
Ámde csak egy helyhez lévén munkái csatolva,
Melyeket egyformán látszik végezni koronkint,
A szabadabb kénytől méltán fosztottnak ítéljük.
A bogarak, férgek, madarak, s a többi baromság,
Mind szabadon járják földünköt, szerte bolyongnak
A vizek árjaiban, szabadon repdesnek az égben;
Ámde be van mégis másmás korlátba szorítva
Mindenik, élet után járó munkáira nézve,
Melynek egész környét átnézheti emberi elménk,
S melynek zárjai közt egyformán élnek örökké.
A barom is választ, de csak abból, ami nemének
Több kevesebb szüksége szerint elejébe van adva,
Mint örökös jusrész. Kicsiny ez, sőt majd elenyészik,
Hogyha magunkéhoz tesszük: mire nézve szabadnak
Válogató kényét oly vétek volna nevezni,
Mint birodalmaihoz képest a persa királynak,
Egy majoros szolgát gazdagnak, jóllehet ennek
Annyi legyen, hogy társaihoz soha kérni ne menjen.

Minket is ily ösztön bizgat mindenre; de minthogy
Végtelen a környék, melyben kényére kereshet
Válogatott eledelt, s fenntartására nemünknek
Eszközőköt fortélyos eszünk, szemeinkbe nem ötlík
A kiszabott törvény, mely országolja valónkot,
Szinte mikint az sem, hogy számtalan ágra feloszló
S bármelyféle nevű munkái az emberi nemnek
Szüntelen egyenlők, valamint a többi világré.
Még soha e földön nem volt oly emberi állat,
Aki eszén lévén, nem szerzett volna magának
Életadó eledelt, s ki nemének magzatok által,
Vagy ha talán a sors nem nyújtott ilyen öröme
Néki tehetséget, legalább nagy tettei által,
Fényes örökséget nem próbált volna keresni.
Erre iparkodván, kiki asszonyt néz ki magának;
Magzatit a szomszéd maradékival öszvecsatolja,
Frigyeseket gyűjtván ily móddal gyenge nemének,
Kik keresett javait szaporítani s védni segítsék;
Mesterkedni tanul azalatt a furcsa baromtól,
S amiket őseitől hallott vagy azóta tapasztalt,
Hogy nyomozó észszel kezdett mindenre vigyázni,
Gyermekinek, fő kincse gyanánt, szájokba beszéli;
Majd azután, ha erőre jöhet segedelmei által
Sok maradékainak, gyűlölt uraságra ügyekszik,
Már hitetésekkal, már ellenséges erővel
A gyengébb jövevényt súlyos jármába kerítvén;
És hogy tetteinek mind egy mondásba rekeszszem
Czéljait: élni akar, s örök életet adni nemének.

Sokszor ugyan szomszédja miatt, kit meg nem igazhat,
Több ösvényi közül a rosszabbikra kerülni —
Mint mikor a vízen a szél elkapja hajóját
A hazainduló kalmárnak puszta helyekre; —
Sokszor az életnek fonalát ógatni akarván,
Kénytelen azt a rajta ütő gyilkosnak od'adni —
Mint mikor a farkas báránseregekre rohanván,
A kuvaszok dandári között sírjába hanyatlik;
Sokszor eszét a vélekedés hamis útra vezetvén —

Ott keres oszlopokat fenntartására nemének,
 Hol maradék nélkül örökös mélységbe lesüllyed,
 Ott ragyogást, hol pusztá homály leskődik utána,
 Ott eledelt sokszor, hol titkos mérgek alusznak,
 Ott igaz erkölcsöt, tudományt és váراسi rendet,
 Melyek eszét nyitván, szívét a jóra hevítvén,
 Állati sorsából méltóbb célokhoz emeljék,
 Hol dühösebb állat minden vélt díszei mellett
 S oktalanebb vad lesz bármely otromba baromnál :
 Ámde igaz mégis, hogy az ily fájdalmas esetben
 Szüntelen oly jónak választására ügyekszik
 Önkint, mely szeretett voltát fenntartsa nemével,
 És hogy igaz rosszhoz, mely megsérthesse valóját,
 Akkor szít egyedül, mikor ezt legjobbnak itélni
 Kénytelen a sok közt, melyek szándékát elállják.“

Rázta fejét azalatt, s dúlthűlt Frankvári magában,
 Nagy nehezen várván, hogy amaz befejezze beszédjét,
 Melyre tudós tüzzel próbáinak oskolarendét
 Megmeg elől kezdvén, „jót, rosszat az ember akarhat
 Szüntelen, egyformán, úgymond, és semmi tehetség,
 Semmi erő nincsen, mely engemet arra vehetne,
 Hogy tegyem ezt vagy amazt feltett szándékaim ellen,
 Vagy hogy az oly dolgot, mely fel nem múlja erőmöt,
 Jobb, gonoszabb végzésem után elhagvjam enyészni.
 E tüzet én fával táplálhatom, úgy-e? ha mindjárt
 Annyira is, hogy az ágasokat meggyújtja felettünk;
 Vagy pedig azt tehetem, megvonván tőle, ha tetszik,
 A kiszabott eledelt, hogy sínlő lángja kihaljjon.
 Most hát azt akarom, hogy azon korig el ne aludjon,
 Míg ez edényekből a bort ki nem iszszuk egészen,
 S azt az erőt, végzésem után, mely józan eszemnek
 Dictámenje szerint történt, én látni szeretném,
 Mely akarásomnak meggátolhassa gyümölcsét.“
 Ezt hevesen mondván, felkap nagy láрмаütéssel
 A fahasábokból, melyek mellette feküdtek,
 Egyet azért, hogy tápla gyanánt a tűzre hajítsa.

A kutya ezt látván, megijed, s feldönti az asztalt,
 Melyrül a sok üveg, bor, víz a tűzre omolván,
 Ezt sebes árjokkal mind egy szikráig eloltják.
 „Örzsike! hozz gyertyát, mondá Vizdomfi kaczagva,
 Hogy tehetős akarátja szerint Frankvári uramnak
 Fenntartott tüzetet frís lángra kigyúllani lássam!

A HÁZASSÁG ISTENE.

Látja Hymen a vak Ámort
 Szerteszéljel tébolyogni
 A bozótos réteken.
 Állj meg, úgymond, szép öcsécském!
 S halljad azt a jó tanácsot,
 Melyet néked Hymen ad:
 Engedd nékem szemkötődöt!
 Hasznosb leszen, hogyha láthatsz,
 És ha Hymen vak lehet.

AZ IGAZ BÖLCS.

Nézd a búzakalászt, büszkén emelődik az égnek,
 Míg üres; és ha megért, földre konyítja fejét.
 Kérkedik éretlen kincsével az oskolagyermek,
 Míg a teljes eszű bölcs megalázza magát.

A POLLÓHOZ.

Hasztalan édesgetsz lauruskoszorúval Apolló!
 Nem dalol ily bérért verseket, aki okos.
 „S megvted e koszorút?“ Fogy előbbeni dísze azóta,
 Hogy kiki társának tiszteli véle fejét.
 „Hát mivel éleszszen tüzedet, mely síneni látszik?“
 Adj te nekem Laurát, s lantom azonnal üdül.

EGY SZERELMETLENRE.

A szeretet csupa lelkekben gyakorolja hatalmát,
 S a dühödő kéjnek rút tüze barmot igaz.
 Mértéklett szerelem gerjeszti az emberi szívet,
 Mely eszesebb kéjet langy szeretettel egyít.
 Tégedet a szerelem nem bánt. Mit ítéljek irántad?
 Hogy csupa léleknek tartsalak, azt ne reméld.

LAURÁHOZ.

Hogyha személyedtől, szép Laurám! mostoha sorsunk
 Engemet egy ideig messze ragadni talál,
 S más valamely szépség érzékeny lángjai által
 Szívemet egy múltó gerjedelemre veszi;
 Meg ne ítélj. Mikor alkony után szemléli az útas
 A halavány holdnak felkerekedni körét,
 Szíves öröme fakad, mert fényleni látja belőlle
 Nyomdokit a napnak, mely nyugovásnak eredt.
 Mért ne szeressem hát mind a szépségeket én is,
 Kikben díszeidet, Laura! ragyogni lelem?

BORISKÁRA.

Féli Boriska urát, s ha szemét más nőre szögezni
 Látja, egész héten futja szerelmes ölet.
 Esztelen! a gyermek, ha nem adsz neki rendes ebédet,
 Éhe miatt titkon pór inasoddal eszik.

EGY ÁRTATLAN FELELET.

Mint vagy palócz? cserhádi tartományodban
 Ritkúl-e már az ostoba?
 „Azóta, hogy Nagyságod onnan elszakadt,
 Előbbi számok megfogyott.“

EGY KÖZMONDÁS.

A szüzeknek esküvési,
 A véneknek táncz-szökési,
 S amely essők reggel hullanak,
 Nem sokáig tartanak.

A MAGYAR MÚSÁNAK HÁLADATOS ÖRÖME

Herculesnek amaz öntött képzetén, melyet felséges urunk
 JÓZSEF, Magyarországnak nádorispánja, a pesti nemzeti
 könyvtárháznak ajándékozott.

1806.

Lucem redde tuae, Dux bone patriae
 Instar veris enim vultus ubi tuus
 Affulsit, populo gratior it dies,
 Et soles melius nitent.

Horatius. (Lib. IV. Od. V.)

Már Mátyás királynak szerencsés korában
 Látni volt Budának hajdani várában
 A művelt elméknek szép szüleményeit,
 A mester kezeknek ragyogó műveit.
 A gazdag paloták roppant templomokkal,
 A szép márványkertek ékes piacokkal

Buzogva látszottak azon versengeni,
 Mikép kelljen Budát fényre segíteni?
 Nyilván tündöklöttek a réz öntemények,
 S a márványból vágott remek képzemények;
 Míg az arany s ezüst, hajszásas munkákban,
 Rajzolatok között fénylett a szobákban.
 Volt már akkor böcse a könyvszekrényeknek,
 Mint a szépen gyártott házi edényeknek.
 Itt hímzett szőnyegek függtek Phrygiából,
 Drága szövemények amott Persiából.
 Kérkedtek a táblák sínai csészekkel,
 Az edzett fegyverek nemes kövecskékkel.
 Égtek a gyémántok a karpereczeken,
 Ragyogtak a gyöngyök az öltözeteken.
 Itt a muzáika tündöklött képekben,
 Amott az öntött szín zománczos művekben,
 S valamerre fordúlt szeme a magyarnak,
 Gyümölcsére akadt az elmés pazarnak,
 Melyek megbájlolván érzékenységeit,
 Jóra édesítsék szép tehetségeit.
 Ami Augustus volt ezekben Rómának,
 Az volt Mátyás király régenten Budának.

Ó szerencsés üdők! hová enyésztetek?
 Hazánknak díszei! sírba senyvedtetek,
 Mint az imént megnyílt rózsának arcjai,
 Melyekre a napnak déli sugárai
 Sebesen hervasztó tüzeket lehelnek.
 A büntető egek csapással felelnek
 Valamint az egyes embernek vétkére,
 Úgy az országoknak köz tévedésére.
 Elhagyván népünknek akkori nagyjai,
 Ősi kormányunknak legfőbb oszlopai,
 A józan erkölcsnek szelíd ösvényeit,
 Láb alá tapodták kegyes törvényeit
 A mennyből leszállott örök bölcsességnek,
 Egyetlen dajkáit a köz emberségnek.
 A gazdag bőségnek bájos kebelében,

S a puhító kéjnek mirígyes ölében
Nagyra lett lelkeket mély álomba lejtven,
S felséges tisztjeket könnyen elfelejtven,
Mérték nélkül üzték rendetlen kényeket,
S az erkölcsrongáló gyönyörűségeket.
Nem ügyelt már senki a haza javára,
Hanem csak házának dölfös pompájára,
Feláldozván ennek mind az igazságot,
Mind a keresztényhez illő jámborságot.
Nem volt már szeretet nemes társaikhoz,
Sem irgalom benne pór jobbagyaikhoz.
Mint a gyenge nádszál minden szellőcskére,
Úgy hajlottak ők is minden intésére
A sokfelé vonó rút pártoskodásnak,
Mely bizonyos anyja a végső romlásnak.
Ó! az ily iszonyú méltatlanságokra,
S vad népekhez illő alacsonyságokra
Az egek mindenkor ostorral felelnek,
Mint mikor a felhők tornyonként felkelnek!
Gőzölgő színérül a hevült vizeknek,
Vagy mély völgyeiből a ködös hegyeknek.
S a sebes szélvésznek érkezvén szárnyain.
Hamar elterjednek az égnek bótjain.
Bús homály fűdi be a zöld környékeket;
Magos habok dűlják a kék tengereket;
A szélnek forgási tölgyeket irtanak,
Vad ütközetjei tornyokat rontanak;
Hullnak a mennykövek a gőgös csúcsokra;
Morgással felelnek csattogó szavokra
A kopár hegyeknek szirtes oldalai.
Jég érkezik végre, s érő kalásza
A gazdag mezőnek a fák gyümölcsével,
S a veteményeknek gyenge seregével
Mord csapási alatt itt megsoványodnak,
Ott meg üdő előtt sírba homorodnak.
Az elrémult lakos bűneit vádolván,
S feje felett kezét egymásba kúcsolván,
Sajszók közt siratja enyészni kincseit,

Éhen haldoklani kedves gyermekeit.
 Így ütött Szolimán veszendő népünkre,
 Így áradt ki hadja termékeny földünkre!
 Pétervára s Újlak hatalmába jutván,
 S népével Mohácsig gát nélkül felfutván,
 Porba tapodta itt színét nemzetünknek,
 Ledúlta virágját nevedék fényünknek.

Vonj fátyolt, ó Músám, e gyászos esetre!
 Nem tekinthet magyar e bús ütközetre,
 A nélkül, hogy szeme könybe ne borúljon,
 Jó szíve keserves búnak ne induljon.

Hamar elérkezett Szolimán Budára,
 Honnan embertelen parancsolatjára
 Fegyveres népei szerteszét futottak,
 S dühös marhák gyanánt öltek, pusztítottak.
 Valamerre mentek e gyilkos seregek,
 Nyomokban látszottak a sok füstfellegek
 A gyújtott falukból égig tornyosodni,
 A roppant városok porba homorodni.
 Halálra hurezolták a rémült pórokat,
 Kik védni akarták vékony vagyonokat.
 Haltak lábok alatt a gazdag vetések,
 Egész édent rontván majd minden lépések.
 Ahová tekintett szeme a magyarnak,
 Újulását látta a pusztá zavarának,
 Melyből az alkotó kivonta földünköt,
 S utána az elme számtalan telkünköt.
 Ott kastélyok égtek, itt tornyok roskadtak,
 Melyekről a lángok még tovább áradtak.
 Rakásra süllyedtek a rablott templomok,
 Pusztán veteredtek az árva klastromok.

Csak az egy erdőknek ernyes rejtekei
 Voltak még azoknak menedékhelyei,
 Kik meg nem óhatván dús keresményeket,
 Kímélni akarták tengődő élteket;

De ah! itt sem leltek óhajtott 'oltalmat!
Hasztalan koldultak szegények irgalmat
Térdjeiken állva a mord ellenségtől,
Ki elragadtatván a vak dühösségtől,
Még az erdőköt is körbe rekesztette,
S átkutatván, tüzzel porrá emésztette.

Falkánkint üzte ki azután népünket,
Hogy lakossaitúl megfosztván földünket,
Védetlennek tegye a magyar nemzetet,
Szolgákkal megtömje a török mecsetet.
Itt magzatjok után az anyák jajgatván,
Amott a gyermekek anyjokat siratván,
Itt a nők kesergvén eltűnt férjeikért,
Amott a leánykák hú szeretőikért,
Míg a bús férfiak megrázván lánczokat,
Hasztalan forralták titkos bosszújokat,
Csoportonkint mentek az örök rabságra,
Sívó zokogással nézván az országra,
Melynek kebelében jobb sorsra születtek,
S ah! soha nem képzett vészre neveltettek.
Lelkeknek gondolnád halavány nyájokat,
Kik csak most hagyván el testborítékjokat,
Hermestül üzetnek Cháron csónokjához,
S innen mord Plútónak kormos kapujához.

A királyné után színe nemzetünknek
S maradék falkája fegyveres népünknek
Rémülve szaladtak Pozsony várasába,
A rabló töröknek erősb hatalmába
Kerülni engedvén ingatlan javokat,
S futásra nem termett temérdek nyájokat.
A pogány seregek gátra nem akadván,
S Balaton taváig hamar kiáradván,
Kényekre töltöztek az életházakból,
Csúf játékot üztek az erős várakból.
Csak Marótnál leltek magyar vitézeket,
Kik megállították ügyekezeteiket;

De hozzájuk képest felette kevesek,
 S győzedelmeskedni nem lévén képesek,
 Áttört sánczaik közt kard alá vonattak,
 S jeles hűségekért felmészároltattak.

Tudja, mi lett volna haldokló honunkból,
 Ha dühös Szolimánt elpusztúlt lakunkból
 Egy török barátnak *) vásott bajnoksága,
 Kinek szava után fellázult országa,
 Ki nem hitta volna zavart Ázsiába,
 Hogy visszahurczolja előbbi jármába.
 Akkor Apollónak öntött formájával
 Hercules képét is elvitte magával,
 Melyeket valaha dicső Mátyásunknak,
 Ékesítésére legfőbb várasunknak,
 Traguri Jakabnak formált mestersége. **)

De a vad töröknek bamba kevélysége
 Nem volt képes élni sem diadalmával,
 Sem tőlünk elhurczolt gazdag prédájával.

Dajkáló angyala nevedék honunknak,
 Bölcs igazgatója nemzeti sorsunknak,
 Szemlélvén ezeket mennyei székéből,
 S kitörülvén könyét kesergő szeméből,
 Sínlő nemzetünknek fennmaradt nagyjait,
 Kik együtt siratták temérdek kárait
 A fényből homályba lesüllyedt hazának,
 A nélkül, hogy nem rég kelt boldogságának
 Legázolt virágját lábra segíthetnék,
 Vagy csak az utolsó véstől megmenthetnék,
 Sok jó sugarlással kegyesen nyugtatta,
 S végre szíveiket ily szókkal biztatta:

„Ne hagyjátok csüggni jó reménységeket!
 Nem engedem veszni ősi fényeteket.

*) Zelebis nevű Kalendernek.

**) Lásd Nicolai Schmitth Imperat. Ottoman. Tom. I.

A mohácsi hadnak éretlen buzgása
 Ne legyen földünknek utolsó romlása!
 Elviszi Szolimán hazánk dücsöségét,
 Elviszi népünknek ősi vitézségét.
 Nézzétek, mely göggel diadalmaskodik
 Ál szerencsájében miként nyalkáskodik!,
 Mely büszkén kérkedik Hercules képével,
 Mint híres erőnknek ragyogó jelével!
 Apollónak mássát nem tudván böcsülni,
 Mivel a vadságból ép észre serdülni
 A kegyes Músáknak kies kebelében,
 Annyi mint puhúlni, buta törvényében.
 Lesznek még egykorig magyar pártossai,
 Kiket arra bírnak ígért oltalmai,
 Hogy felekre oszszák hazánknak nagyjait,
 S felvirágzásának halaszszák napjait.
 De súlyos jármábúl gögös hatalmának
 Keze alá jutván kegyes Ausztriának
 Végtere nemzetünk, ismét virágozni,
 Ismét erejére fog majd lábbadozni.
 E felséges háztúl hüven dajkáltatván,
 S új veszélyeiből többször kivonatván,
 Ismét fényleni fog újjult dücsösége,
 Tündökleni neve, nőni vitézsége.“

„Végre egy főherczeg, mint nádorispányunk,
 Atyánk, kormányozónk, bírónk, kapitányunk,
 Tökéletességre viszi majd fényünköt,
 Melyre segíteni omló nemzetünköt
 Dücsöséges nevű ősei kezdték,
 Mihelyt kormányunkot kezeikbe vették.
 Át fogja szép esze látni Józsefünknek —
 Mert neve József lesz e böles herczegünknek —
 Hogy hazaszerető egy nemzet sem lehet,
 Sem virágzásában előre nem mehet,
 Mely anyanyelvével belső kormányában,
 Törvényszékeiben, köz iskolájában

Élni nem ügyekszik, halt nyelvvel kínlódván,
Vagy oly idegennel fonákul bajlódván,
Mely külnevelőktől, fényének vesztére,
S örökös urának nagy rövidségére,
A külső erkölcsnek vak imádásával,
A honinak pedig nyers utálásával
Öntetik szívébe az ifúságnak,
Melyből gyámolokot reméll az országnak.“

„Látja majd Londonnak fényes példájából,
Francziaországnak hatalmasságából,
Hogy a művelt elme anyja nagy fényjeknek,
Anyanyelvek pedig dajkája eszeknek;
És hogy soha oly nép fel nem jut sorsokhoz,
Mely, hogy betörhessen a tudományokhoz,
Melyekkel amazok tüstént ösmerkednek,
Mihelyt a böcsőből lábra verekednek,
Idegen nyelveket kénytelen tanulni,
S csak zöld vénségében kezdhet okosulni.“

„Átlátja majd azt is, hogy hadi népünknek,
Ha védője kíván lenni nemzetünknek,
Nem elég ragyogni vitéz merészséggel,
Hogy megütközhessen olyas ellenséggel,
Ki a nemzeteknek történeteiből,
S a tudományoknak kincses szekrényiből
Számptalan sükeres hadi fortélyokat,
Új sánczolásokot, hasznos szerszámokat,
A tartományoknak legkisebb szugait,
A folyóvizeknek kígyó járásait,
A hadi műveknek számos ágaival,
S a táborozásnak minden titkaival,
Hadi iskolákban serényen tanulván,
S kis korától fogva ezekben aggulván,
Kénye szerint játszik ama seregekkel,
Kik a harcban élni nem tudnak eszekkel.“

„Látja mind ezeket sok jeles példából,
S kiemeli végre méltatlan porából
Korcsos fiaitúl megvetett nyelvünköt,
S jobb lábra állítja hadiseregünköt.“

„Akarják ok tudni, érdemes hűveim!
Mikor teljesednek jövődöléseim?“
Így folytatta szavát angyala földünknek
Egybegyült színéhez akkori népünknek:
„Íme! jelt is adok, melyből unokáink
Lássák, hogy enyésznek vészes nyavalyáink!“

„A bánati résznek egyik falujában *)
Lelnek majd egy képet a földnek gyomrában,
Mely Herculest fogja rézben ábrázolni.
Szent Györgyi Kiss Antal*) meg tudván fontolni,
Hogy híres istene az ó vitézségnek
Legkiváltabb illik egy főherczegségnek
Egy nádorispánynak kormányzó kezébe,
Oda ajánlja majd Józsefünk kedvébe.
De nádorispányunk ötlet levelével
S egy gyűrűn kövekbe foglalt nagy nevével
Emlékezet gyanánt megajándékozza,
S Herculesnek képét hazánknek áldozza
Széchényi Ferencztúl szerzett könyvházába;
Visszatérítván így mássát a hazába
Annak, amit elvitt Szolimán vadsága,
S böcsülni nem tudott negédes vaksága;
S még itt sem tekintvén tulajdon fényére,
Hanem csak honunknak dűcsőítésére.“

„De pusztá jelével a szín vitézségnek
Nem vet József határt a kegyelmességnek.
Majd törvényt is szerez kellemes nyelvünkről,
S levonván majomnak nem termett népünkről

---

*) Sziniczka a neve.

**) Torontál vármegyének asses-ora.

Kölsön vett zubonyját hajdani Rómának,
 Magyarúl viteti ügyét a hazának;
 A vitéznek pedig oskolát állíttat,
 Melyben nemésinknek útakat simíttat
 Megtanulására a bölcs bajnok-ságnak
 Szinte közepettén s nyelvén az országnak.“

Így szólott az angyal. Egek segítsétek!
 Hazánknek e gyöngyét soká éltesseitek,
 Hogy, amit elkezdett nemes kegyességgel,
 Végbe is vihesse bajnok serénységgel.

A KÉPZELŐERŐNEK NAGY MŰVEI AZ EMBERBEN.

Delille után.

Amit az érzésnek szerszámai öszveszereznek,
 Őrzeni mint kincset s meg visszaidézni eszünkbe,
 Vajmi kevés szolgálat, ama termékeny anyának
 Tisztjeihez képest, melyet festései végett
 Képzésnek nevezünk. A múltat ez újra leírja;
 Ami jövend, azt képeivel meg tudja előzni;
 Gáncsait a megesett dolgoknak gondosan irtja;
 S aminek e földön meg kellene lenni, teremti.
 Légy meg! imígy szólítja meg ezt; s meg amarra
 tekintvén,
 Így szól: újra teremj! s mint hajdan az égi atyának
 Uri szavára, kiüt tüstént a semmi öléből
 A remek elmevaló, s meglévén, itt vagyok! úgymond.
 Ő szüli, ő táplálja tüzét a mennyei lantnak,
 A faragó vasnak, s a festő mesteröcsetnek.
 Ő teszi azt, hogy az embereket hódítani termett
 Büszke vitéz sebes egy pillantásával egészen
 Átszemlél mindent, amik céljára vezérlik.
 A nemesebb szívnek nem más dajkálja negédjét,
 Fel-felbiztatván különös tettekre hatalmas

Kedvét a ragyogó dücsnek búbájai által,
Így Cicero az iránta igaz bosszúra kelendő
Századit a később nemzetségeknek előre
Érezvén, felemelte magát reptével ezekhez,
S messzéről hallotta nevét hangozni örökké.
A kormánytudomány maga is ne köszönje-e vallyon
E nagy dajkának, hogy bölcsessége magosra
Felszállott? szeme messzeterült környékre kihathat,
Mert magosabbról néz. Hol lassan mászik, orozva
Andalog a sokaság, oda egy ugrással elér ő.
Szinte mikint az alatt, hogy az útnak gyáva porában
Máskáló féreg hegyeit szemlélheti egy-két
Fűszálnak, büszkén kirepül ellenben az égre
A sas, s végetlen szemkört tud nyitni magának.
Végre nem ő-e ama nemes ösztön, előre gyanító
Érzés, mely magosabb reptekre vezérli az észnek
Ritka talentomait, győzőit az emberi nemnek?
Ami jelenlévő, mindnyájan bírjuk; az elmúlt
A nyomozó bölcssekhez tartozik; ami jövő, jöendő,
Az csak ama nagy férfuké, kik még az avútnak
Nyomdokit is csak azért keresik fel vízsga eszekkel,
Hogy segedelmekkel mélyebben hassanak a most
Pusztá leendőnek környülvehetetlen ölébe.
Hát a tiszta tűzü szeretet, mely testi salakkal
Meg nem együl, vagy az érzékeny buzgással imádó
Isteni szolgálat, ne köszönjék e nagy erőnek
Boldog repteiket, melyekkel az égbe behatnak?
Nézd emez érzékeny szívet, mely mennyei lánggal
Égni szeret, nem lát-e viszont rút poklot az olyan
Emberi lélekben, mely szent szeretetre nem ébred?
Istenes árajtúl ellepve az édes örömnek,
Más gyönyörűséget földünkön vágya nem ösmer.
Lába alatt e gyáva lakást tova sínleni látván,
Istene, amire vágy egyedül; csak az égi lakások,
Melyekhez szerető elméje kitörni ügyekszik,
Már ragyogó fényébe merül e mennyei úrnak,
S amit díszeiről örömet hitt, látni ohajtja;
Már felemelkedvén szárnyán a tiszta tüzeknek,

Lázúl a gúnynak méltatlanságai ellen,
 Melyekkel gonoszúl sértette az ember az istent;
 Tűri gyalázatját vele együtt, kínjait érzi,
 Meg nem szünhetvén sebeit mosogatni könyével.
 Már meg egész napokat tölt el mennybéli tüzének
 Csüggedezési között, s félig nyílt szótlan ajakkal,
 Mozdulás nélkül, mély ájulásba merülvén,
 Hódol az istennek, ki tüzével fogytig emészti.
 Így vesz ezen mennybéli erő, ezen isteni képzés
 Gondolatin bizonyos diadalmat az emberi észnek;
 Így hódítja kies jármához az emberi szívet!
 Belső bírónknak feddését, melylyel előnkbe
 Tartván a rút bűnt, szívünköt kínzani szokta,
 Rettenetes festéseivel táplálja, nagyítja
 Bennünk a képzés. Ő hozza eszünkbe hitünköt,
 Melyet megszegtünk, a szentegyházat, az oltárt,
 Hol fogadásinkat megtettük, szinte halálíg
 Tartandó kínzást szülvén bűnünknek öléből.
 Ámde az ily gyötrő feddései által az ember
 Megtisztúl olykor, s még vesszeje szinte javára
 Szolgál a bűnnek, mely már a múltba enyészett,
 A születő nemes erkölcsnek lesz végre kezesse.
 És te az említés erejének drága gyümölcse,
 Hálaadás! vedd itt mély tiszteletemnek adóját!
 Istene a nyereségkeresésnek az, ami jelen van;
 Ámde te visszaveted szemedet még arra is, ami
 A régen múltnak szomorú sírjába lesüllyedt.
 Aki azon látszott esdekleni, hogy lefizesse
 Szíve adósságát, arrúl a hajdani bölcsek
 Mondani azt szokták: szeret emlékezni! sem isten
 Nem győzendí viszont a hálaadásra, sem ember
 A feledékeny eszűt, s az adóst, kiköszönni nem is tud.
 Nemde az állhatatos szerelem, s a tiszta barátság
 Szinte mivolta felét a bájképeknek örülő
 Újításaibúl szerkezteti öszve? Az ösztön
 Megszüli a kötelet, s az üdő hurkokra szorítja;
 A képzés azután azt súgja eszünkbe, hogy egymást
 Kedveljük; mire még tüzesebb lesz régi szerelmünk.

Innen az elmúltat, meg amonnan előnkbe szeretvén
 Festeni ami leend, a képzés; emberi szívünk
 Két pont közt leng szüntelenül: a félelem innen
 Sürgeti, más részről a vídámságra derítő
 Drága remény, mely hogy felbuztatgassa nemünköt,
 Visszamaradt köztünk, mikor undok földi lakunkrúl,
 Minden egyéb erkölcs ismét a mennybe vonódott.
 Ő evez a vízen egyedül a fürge hajóssal;
 Ő virogat számkönyveinél a nyerni ohajtó
 Kalmárnak. Ki egyéb viszi ütközetekbe az édes
 Honnyáért vívó sereget? Ki hunyorgat időnkint
 A parlagra konyúlt szántónak barna szemébe?
 Ő salyगत mosolyogva növő könyvére az álmos
 Hajnal előtt munkába merült írónak. Ezenkép
 Már evezőt visel ő, már tollat; már meg ekével
 Váltja fel a fegyvert, anyját a bajnoki fénynek.
 Ő biztatja kivált magosabb reptekre nemünknek
 Nagyszívű csemetéit. Az ó Rómának imilyen
 Magzatját, Caesárt, ammint a népre pazarló
 Kézze egész kincsét már szinte kihányta, barátja,
 Jótévőségét nem győzvén végre csudálni,
 Megszólítja imígy: Mi marad fenn régi javadbúl,
 Hogyha pazarlani meg nem szünsz? — A drága re-
 ménység!

Ügymond erre amaz. — Pedig ó! mely büszke remény
 volt

E nagy rómaié! — Szekerét a csalfa szerencse
 Nemde szabad tetszése szerint a dajka reménnyel
 Szokta vonatni, mikor szívünkkel játszani látszik?
 Ez teszi gazdaggá a pórt; ez festi szabadnak
 A nyomorúlt szolgát; őáltala kedvre derülvén,
 Bárha bilincs csörög is lábárúl, énekel a rab.
 Amde mihelyt a képíró áthágja határit
 A mi világunknak, s ideális honyba repülvén.
 Észhaladó zselléri között folytatja futásit
 A tüzes elmének, mint ösmertesse velünk meg
 Emberi férgekkel, tárgyát, mely emberinél több?
 Képszerző keze, mely meghal, mint fesse szemünknek

A csupa lelki valót, mely meg nem halhat? az érzés
 Eszközeit honnan vegye, hogy tegye öszve az orczát
 Benne, hogy a formát? Talpképet szülni eszével
 S képet is egyszersmind, nem kis dolog! Akkor
 üdül fel

A képzés tüzesen s kimerítvén titkait ékes
 Mesterségének, megtisztítgatja fejében
 A sokféle vonást, melyekből képe teremjen.
 S ez tudományának legfőbb diadalma! Tanúmnak
 Téged szólítlak nagy Raphael! A te kezeden
 Égig emelkedvén öcseted, mennybéli vonással
 Írta le Krisztusnak színét a tábori bércezen.
 Mennyi erővel adós e mennyei dísznek az ékes-
 Szólásnak tudománya, mikor szívünkbe beötlik,
 Vagy mikor a felségesig ér! Duplázza hatalmát
 Ennek az indulat vezetője, az emberi képzés.
 Vajmi kevésbül áll, szavak által eszünkbe világot
 Önteni! szívünköt csak az ő festései által
 Tudja igazni ezen mesterség. Képei nélkül
 A szemes ész jégszívünkön átsúszik ohajtott
 Vég foganat nélkül, melynek szüleménye az erkölcs.
 Még mikor azt, amit régenten Locke világos
 Tollal megmutatott, Genevának bölcse az ékes-
 Szólásnak tüzes ingerivel szívünkbe nem írta,
 Dajka meleg nélkül nem tündöklötte hiába
 Fénye az elmének? Tévelygés fődte be színét
 A földnek, valamerre terült. Festései által
 A bájos képzés tüzesebb szózatra nyitotta
 Nyelvét a bölcsnek, s szétzúzta örökre igáit
 A vak előhitnek, mely fogva gyötörte az embert.
 Megszabadult így a csöcsömös pólyáinak undok
 Tömlöczitül; halhéjaiból ép teste kifeslett
 A szűken pihegő asszonynak; meg nem ijednek
 Vért látván az anyák rémítő jajra fakasztott
 Gyermekeken, s a természet már visszakövetvén
 Jussait egyenkint, meg azoknak lesznek anyái,
 Kiknek az ész által másodszor is életet adnak.
 Köz törvények alá a hajdani emberek egybe

Gyűlvén, s köz környéki közé versengve vonódván
A csak imént épült várasnak; hasztalan intett
Főura e helynek hadi népeket oldala mellé;
Hasztalanúl mutogatta vezértisztjének ijesztő
Eszközeit nyilván; szörnyű hóhérinak állást
Hasztalan épített, hogy tiszteletére igázza
A még vad sereget rettentő vázzai által.
Ámde mihelyt bájingereit szárnyokra emelte
A tündér képzés, nem kellett semmi erőszak,
Semmi szokás, fegyver, törvény, sem szolgafenyíték.
A hadijátékok, pályák és ünnepi pompák,
A gyönyörű fénynyel s ragyogó példákkal igázó
Színpadok, öltözetek, majdnem mennybéli valónak
Tették a közjót a bámúlt népnek eszében,
Mely már honnyáért kész volt áldozni vagyonját,
Drága szabadságát csonkítani, tábori ellen
A jövevény úrnak harczolni, pazarlani véré.
Felkeresem fákljai után a bölcs nyomozásnak
A szomorú babonák bölcsőjét. Ah! köz erővel
Voltak azon a csalfa remény, a félelem, a rossz
Erkölc, a nyereségkeresés, a durva kevélység,
A komorabb klímák, a csábítóknak eláradt
Tábori, hogy sűrűbb vakságba zavarják
A vele lett éjben tengődő emberi elmét.
Fátyolozott szemmel, vagy pelypeskedve követvén
A habozó közvélekedést, vagy jégre vezetvén
Csábító nyomain a féktelen emberi képzés,
Már szomorú, már víg, már lág, már vérnek örülő
Isteneket költött váltólag, számtalan újnál
Újabb agyszüleményt, alacsony hóhérit az észnek;
S már botorúl csalván, már elcsábítva, bevitte
A tévelygések szomorú éjébe az elmét,
S a szívnek vágyát erkölcstelen útra vezette.

A BAKTAI PARASZT.

„Gyurka fiam! készülj! úgymond egy baktai ember;
 A szamarat holnap vásárra beviszszük Egerbe;“
 S hajnal előtt a szürke fülest feldönti fiával,
 Megköti négy lábát, s egy vastag rúdhoz akasztván,
 Úgy viszi Gyurkával, mint Bécsben az úri cselédek
 Vállaikon szokták egy házból másba czipelni
 A mulatópalotákba való újmódi trumeaukat.
 E különös jelenést látván egy tábori hajdú,
 Nagy kaczagásra fakad, s „fejemet ma elüttetem,
 úgymond,
 Hogyha nagyobb kobakot szült asszonyi állat azóta,
 Hogy megesett Ádám, mint e két ostoba pára.
 Várasai embereket magam is szemléltem elégszer
 Bőr almárjomban majmot hurezolni az utcán;
 Még szamarat rúdon soha sem. Nem látod-e apjok!
 Hogy négy lába vagyon, mint kettőtöknek? ereszd fel!
 Járnai tud úgy mint tik, sőt hátán téged is elbír.“
 Szót fogad a vén pór, s mosolyogván, „mind igaz, úgy-
 mond,
 Bölcs szava kelmednek; de ha megkéméli az ember,
 Amit eladni akar, jobban megkérheti árát.“

A barom a vitetést könnyebb, sőt úri dolognak
 Lelvén, fel nem akart lábára tapodni eladdig,
 Míg ura bölcs intést nem eresztett lusta farára
 Szilfa dorongjával; s felemelvén végre tagonkint
 Ólom inú testét, már minden gyáva göröngyön
 Botlani, már kényességből sántítani kezdett,
 Mint amaz ó szépség, ki Tabánból szerte kocsizván,
 Míg jól bírta magát, kávézni az özvegy urakhoz,
 Végre saját lábára szorúl, s a köpados utcán
 Ingadozik, botlik, sántítgat, tántorog, omlik.
 Hogy vezetőt kapjon, ki házáig menni segítse.
 Röst szamarát a pór finnyásan hátra maradni,
 S mintha fejét valamin törné, állongani látván:

„Vesd magadat hátára fiam, s üsd főbe koronkint,
 Úgymond, hogyha megáll; én hátul sürgetem addig,
 Hogy hamarabb menjen.“ Használt a dupla nosztítás.
 Ámde kevés lépések után elejekbe akadván
 Egy ifjú kanonok : „s így kell tisztelni apádat?
 Úgymond; ő gyalogol, te pedig szőretlen ajakkal
 Úrfi gyanánt lovagolsz? Szaporán takarodj le javaslom,
 S hadd ezen élemetes jámbort szamaradra felülni.“

Szól vala, és meglett. A vastag szilfadoronggal
 A röst marha körül szitkok közt szerte hadázzván,
 S a melegen ragyogó napfényben forrani kezdván,
 Szertelenül pihegett Gyurkánk, s a sárga veríték
 Folyván arczairól, lustán szedegette bokáit;
 Ammint barma előtt két részre feloszlani szemlél
 Lyányokat, asszonyokat, kik sajnálkozni azonnal
 A fáradt ifjún, s az öregre vigyorgani kezdtek.
 „A majom a medvén! úgymond egy kaczkai menyecske,
 Nem lötyög oly büszkén, mint e vén tőke csicsáján,
 Míg fia fulladozik s görnyedve czipelgeti lábát.
 Egy kupa forróval jó volna lelökni lovárúl.“
 Mint mikor a méhkast álmából talpra ijeszted,
 A remegő bogarak rend nélkül szerte pözsögvén,
 Sok különös hangból elegyült zúgásra fakadnak;
 Úgy kiki fennszóval zengvén egyszerre szidalmát,
 Pór lovasunk ellen feltámad az asszonyi falka,
 S egy iszonyú sívás lázúl sokféle szavokból.
 Mit tegyen a jámbor, kit nagy bűnösnek itélvén,
 Pörlekedés nélkül egy ilyen csorda legázol?
 Védje magát? soha lábok alól szárazra ki nem jut,
 Míg letiport ajakán lélekzeni látszik az élet.
 A bika ellenben, látván a földre borúl
 A halavány csordást, kit elér, egyszerre megenyhül,
 S összeszagolgtván megalázott tagjait, elmegy.
 Baktai pórunk is szamarát rémülve megintvén,
 Hogy kipihenje magát: „gyere fel! mellettem elülhetsz,
 Úgymond, Gyurka fiam! Hátunkat vessük erősen
 Öszve. Te lusta farát ütögesd a szilfadoronggal,

Míg én szügye körül tenyeremmel igazgatom útját.
Jöjön bár azután a bölcsebb váraasi ember,
S nézze meg a szamarat, nézzen meg minket! Ugyan-
csak

Talpra esett legyen ám, ha találhat vérszeme bennünk
Új szidalomra okot. Szamarunk jár, mink pedig üljük.“

Allig végzi szavát, hogy előttök czifra ruhában
Egy eleven szobalyányka megáll, s „van-e lelketek?
úgymond,

Szánakodás nélkül két ily otromba teherrel
Kínzani barmotokat? Mint görnyed háta szegénynek!
Mint nyöszörög dühös ökle alatt e lusta bikáknak!
Szűk lehegéséből látom, hogy döglenni készül.“
Mint mikor a puskás egypár fenyvesre kilőtte
Srétjeit, a remegő lombról két részre konyúlván
A madarak, kőbábu gyanánt egyszerre lebuknak;
Úgy a baktaiak, hallván hogy döglök alattok
A lassú Pegasus, nagy rémüléssel, az egyik
Arra, emerre meg ez, hátárúl szerte zuhanuak,
S gondosan átnézvén az egész paripának erőtlen
Tagjait, ápolják, törlik, frís vízzel itatják.
„Más baja nincs, úgymond az öreg, nagy örömré derülvén,
Csak hogy terhe alatt megtikkadt. Hagyjuk ezentúl
Menni teher nélkül. Így tán a váraasi nép is
Megnyugoszik, mely görcsre szokott még ott is akadni,
Hol mink szép egyenest látunk járatlan eszünkkel.“

Gyurka tehát balról, jobbról ősz apja megütvén
A szamarat, mennek. Hevesen süti hátokat a nap;
Felgomolyog paripájok alól szemeikhez az útpor,
Mely tár orraikat fojtó tüszögésre nosztítja;
Szájokat elzárják, fül mellyek, homlokok izzad;
Ammint háza előtt állván egy hajdani kántor,
S egy pisze pipából szíván a döbrei füstöt,
Félre taszítja fején zsírfótos házi sipakját,
S „nézd az eb-úntaparaszt népét, hogy szánja csicsáját!
Úgymond; ülj fel öreg! kiadod vén lelkedet estig.

Lám! hiszen arravaló szamarad, hogy rajta lötyögven,
 Lábaidat kéméld. Vagy tán otromba faludban
 A csicsanemzetség különös privilégium által
 Nem köteles, mint másegyebütt, súlyt hordani hátán? "
 Erre felindulván, el kezd dörmögni magában
 Élemedett pórunk, s foga közt: „csak ugassatok, úgy-
 mond;

Engem ugyan soha fennlebegő szavatokkal ezentúl
 Semmire sem bírtok. Tudj isten! mely nagy eszűknek
 Vélgetik ökelmek magokat, s ím! amit az egyik
 Fél rövid óra előtt javasolt, a másik ugatja.
 Tölteni kedveiket, ha cselőre taszítgat az egyik,
 Hajsza döf egyszersmind a másik, győzze az ördög!
 Amit vékony eszem javasol, nem kértem ezentúl,
 Tetszik-e másoknak, vagy sem? mert gazda dologhoz
 Érték is én annyit, mint száz röst várasi golyhó."

Jámbor öreg, ne buzogj! Turkáló állat az ember.
 Jöjenek a szentek, jöjjen földünkre az isten
 Önmaga, életemet merném feltenni, hogy ők is
 Úgy viselik, mint mink, fullánkit az emberi nyelvnek.
 Nincs az egész földön két oly egyforma teremtés,
 Melyekből legalább egy-két morzsányi különbség
 Mélyrehatóbb nyomozások után szemeinkbe ne tűnne.
 Úgy az egész földön nem lelsz két emberi elmét,
 Melyeket a képzés, érző szerszámi eszűnknek,
 A nevelés, a szív, másmás ösvényre né vonjon.
 Sőt azon egy tárgyról ordíts egyszerre fülébe
 Több ezer embernek bármely fátyoltalan ígét,
 Egyazon értelmet nem fog két elme közüllök
 Lelni beszédedben. Valahány fő, annyi különbség.
 A homokot forgatja tehát hálátlan ekével,
 Aki azon fárad, hogy jó erkölcei által
 Embertársainak mind megnyerhesse kegyelmét.

A TEREMTÉSNEK KÉPE.

Csendes, mint a sír, és setét volt az éjszaka, mikor egy álomkép hajnal felé végét szakasztván nyugodalmamnak, térdjeimre késztetett nyoszolyámból, hogy az isteni felségnek éjjeli oltalmáért hálátot adjak. Felöltvén köntösömöt, kiültem a nyári húsnek kedvéért budai házamnak erkére, honnan nappal a Dunát s az egész pesti térséget látom.

Öszvezavarva feküdt a föld az egekkel előttem.
 Sem csillag nem tűnt, sem hold, szemeimbe. Setét
 Volt az egész Minden beborítva, s kietlen üresség
 Látszott mélyeinek tátott fenekébe temetni
 Mindent. Semmi sem élt, nem mozgott semmi; csak
 olykor
 Érzettem gyengén mellettem előbbre lebegni,
 S a nagy ürességen átzúgni, az éjjeli szellőt.

Ilyennek nézték, hihető, a hajdani látók
 A földnek közepén a tág mélységet, azoknak
 Fénytelen országát, amik még magban aludván,
 A születést várják. Egyenkint inti ki őket
 Innen az istennek szava, s a mennybéli világnak
 Első sugárit megsejtvén, létre verődnek,
 S élteket a nevelő földön elkezdik örömmel.

Mély gondolatokba merültem én itt a régieknek
 amaz érzékeny képzeményeiről, melyekkel a születet-
 leneknek e setét országát szinte megvalósították. Eb-
 ben alszanak az ő kedves személyesítések szerint a még
 születetlen éjek és napok. Magasságból letekint reájok
 az isten, s tetszése szerint előszólítja közülök az egyi-
 ket vagy a másikat. Örül a kinevezett, hogy testvérei-
 nek társaságában a forgó esztendőt kísérheti. De leg-
 szembetűnőbbnek tetszett nekem amaz esdeklés a vilá-
 go ság után, melyet a régiek a születetleneknek tulaj-

donítottak, s melyet, setét erkemen ülven s az előttem, fekvő világtalan térségre haszontalanul nézven, mind magamban érzettem, mind a természetben gyanítottam. Ah! a világosság nélkül sem mink állatok nem élhetünk, sem a növények nem tenyészhetnek. Még erkölcsi értelemben is, mi az emberi észnek szép tehetsége, mi az emberi szívnek jóra való hajlandósága világosság nélkül, akarom mondani, igaz tudomány és igaz religió nélkül? Nem mutatja-e meg a világosságnak fő becsét csak az is, hogy azt a természetnek alkotója első nap teremtetete? amit Mojzes, mennél rövidebben, annál felségesebben rajzol e szavakkal:

Legyen világ!
Mondá az isten,
És meglett a világ.

Azon szempillantásban, hogy a mindenhatónak e teljes foganatú szavait mély tisztelettel és álmélkodással meggondoltam, kiűtött a földkörnyéknek keleti pontján a hajnalnak első zsenyéje.

Ott ül atyánk! ott mennyei székén,
Mondám magamban borzadó örömmel.
Ott ül fénye megett amaz égi
Résnek, hogy egy szavával szétlehelje.
Földünkről az örömtelen éjnek
Vak vázzait . . . De festi már ösvényét
A hajnal friss rózsaveressel,
S a fellegeknek széleit beszegven
Keltében folyadékony aranynyal,
Hús harmatot hint a szomszéd mezőre.
A földtől elválík az égnek
Kék boltja, s felfelé vonódik. Ezzel
A fellegsereg is magosabbra
Emelkedik, ritkúl, s a csillagokról
A fátyolt versengve levonván,
A tiszta tűznek honnyához törekszik.

Szinte mikint a büszke menyasszony,
 Úgy lép ki a homálynak hült öléből
 A föld is megrakva virággal,
 Megrakva számtalan dús termetekkel.
 A nehezebb folyadékok, az égből
 Színére süllyedezvén, elszivárgnak;
 S elválván a szőke Dunának
 Két partja egymástúl, kinyílni látszik
 E széles víznek deli színe.
 Ott fenn az ég, itt lenn a föld tündöklök.

Így választotta el a teremő, Mojszes szerint, a felső vizeket az alsóktól; így gyűjtötte az utóbbiakot egy helyre, kiemelvén közülök a szárazt, hogy magvazó fűvet és gyümölcsfákat teremjen. De ah! míg ezeket gyors gondolatimmal szinte csak átfutom . . .

Szívemelő jelenést látok kezdődni az égen.
 Szinte mikint nyáron a napnak déli hevétől
 Szétszakad a felhő, s foszlékai, szerte repülvén,
 A tűzzsengének magosabb honnyába enyésznek:
 Úgy tűnik a csillagsereg is, mikor a nap az égre
 A kelet öbleiből kitekint; halaványodik a hold,
 A kiderült kékség boltján szétterjed az égnek,
 S a nagy természet pőzsögő életre felújúl.
 Elni siet minden! Csúdíl a szőke Dunának
 Mélyeiből sík színe felé a fürge halaknak
 Népe, hol, a napnak fényét örvendő köszöntvén,
 A víznek tetején lebegő bogarakra rohannak.
 A komor erdőknek tollas zselléri, az első
 Napsúgárt gallytornyaikon bekacongani látván,
 Tollaikat rázzák, s orrokkal rendbe simítván
 Szárnyaikat, kiki módja szerint, dalolásra fakadnak.
 A sok ezer csúszó gyűrűs testével az éjnek
 Fénytelen udvaiból a nyílt térekre tolódik,
 Hogy szörnyű bajjal picziny étkeik öszvekeresse.
 Ott egy gombolyagot látok szétnyúlni; halomnak
 Gondoltam; felemelkedvén lábára, ökörnek

Ösmerem. A gyapjas nyájak, tolakodva habozván
Fénytelen aklokbúl, a frís levegőre sietnek.
Még a mézgyűjtő szűz nemzet is, erre amarra
Széledvén ridegen, s a rétnek tarka virágit
Megsejtvén, dús kelyheiket versengve rabolja.
Érkezik ágyábúl már most a szinte megújult
Ember is; ez könnyű szekerén a tarka mezőre,
Az meg ekéje után más munkájára sietvén.

Mojzesben e képek az I. résznek 16. versétől fogva egész a 27. versig olvastatnak.

De áh! minekutána a teremtésnek e mindennapi képét férjfikoromtól fogva majdnem naponkint gyönyörködve néztem, csudáltam, imádtam; most, mikor azt különösebben lerajzolni ügyekeztem, megérintett engemet az úrnak keze, egy súlyos és hosszas nyavalya által a halálra megintvén. Azt találtam azonban még szomorúabb elmélkedéseimben is, hogy nagy, irgalmas és hatalmas az úr, mikor sujt és mikor gyógyít, mikor csapással látogat, és mikor kegyelmével vigasztal. A legszebb napnak, mely az egész természetet feleleveníti, az végtére a sorsa, hogy ismét elalkonyodik, és még nagyobb pompával kerekedik ki.

HARMADIK KÖNYV.

KÖLTŐI ELBESZÉLLÉSEK.

S Z E N T E S I N É.

Egy szomszéd özvegynék csinos falujából
 Haza nyargaltatván, kiszáll kocsijából
 Híres Szentesiné, a bájos szépségnek
 Oly ritka remekje, mint a szent hűségnek;
 S befutván férjéhez haragos orczával,
 Ledül a szófára úti ruhájával.
 „Jaj! mit láttak, úgymond, bámuló szemeim,
 Miket nem hallottak elrémült füleim!
 Inkább hittem volna, hogy még ma meghaljak,
 Hogysem ily alacsony dolgot tapasztaljak.“
 Szinte sachot adván férje barátjának,
 Felugrik szavára kedves asszonyának,
 S „mi bajod van? úgymond; ki mert megbántani?
 Kinn siessek bosszút, hallatlant, állani?“

„Senkin, felel a szép. Köszönöm tüzedet,
 Melylyel bizonyítod hozzám jó szívedet.
 Nem csak engem illet a szörnyű gyalázat,
 Mely miatt keblemben habzik az ádázat.
 Oda böcsülete asszonyi nemünknek,
 Ha kisül fortély a szomszéd özvegyünknek.
 Szígyenlem előtted levenni lárváját,
 Melylyel takargatta szemtelen orcáját.
 Családiné“ — „hogyhogy?“ kérdi bámulással
 A jószívű gazda, míg egy nagy ugrással

Melléjek dobbanván házoknak barátja,
A mondandó hírre szemét száját tátja.
„Családiné, mondom, — folytatja szavait
Nagy tüzzel az asszony, — megúnta napjait,
S felemelvén csúcsát özvegy fátyolának,
Szemébe kacsongat új házasságának.
Tudjátok, férjének tartván temetését,
Mely igaznak hittük módos kesergését!
Egymást érték mellyén a könyhullajtások,
Fojtogatták szavát a mély zokogások,
S ráborúlván sokszor megmeredt párjára,
Szörnyű ájulással düllött szófájára.
Végre márványtornyot emelvén kertjénél,
Nyilván megesküdünt felépítésénél,
Hogy míg ennek alját a patak hüviti,
Mely özvegy lakását vízzel bekeríti,
Mindaddig folytatván ő is özvegyiségét,
Boldogult férjének megőrzi hűségét.
Félesztendőt töltvén magányosságában,
Erősödni látszott feltett szándékában.
Meg-meglátogatván, magam is szemléltem,
Amit elejente tettetésnek véltem,
Hogy gerlicze gyanánt mélyen szomorkodik,
S a kérők kezétül visszaizszonyodik.
Ah! de, hogy ma szívét mentem vígasztalni,
Mit kellett szememnek nála tapasztalni!
A pataknak partján sok munkást találván,
S mellette egy árkot készülni csudálván,
Magamban ez iránt sokáig aggódtam,
S kocsimmal végtére hozzájuk tolódtam.
Mosolygva felelték bámult kérdésekre,
Kik a szekérúthoz jöttek intésemre,
Hogy földesasszonya ezen kis folyónak
Megigérte kezét Fürtösi Lászlónak;
S minthogy megfogadta szörnyű esküvéssel,
Hogy fel nem hágy addig a bús özvegyléssel,
Míg alját e patak mossa sírtornyának,
Melyet felépített boldogult urának,

Ők ő nagyságának parancsolatjára
Elvezetik vizét Fürtösi malmára.“

Lesneki ezt hallván, — így hitták barátját
A Szentesi háznak, — felnyitja kabátját,
S megnyomván lágyékit mind a két kezével,
Ellepi a szobát vad nevetésével.
Sok kelepczét hányt ő Szentesi nejének
Elejétől fogva ösmeretségének;
De mind haszthalannak látván fáradságát,
Az úrnak kereste végre barátságát.
Most tehát megsejtvén módját a bosszúnak,
Az asszonyhúséget fekete hattyúnak,
S tettetésnek mondja mind a grimászokat,
Melyekkel megveti az ajánlásokat.
Az asszony rá nézvén méltó megvetéssel,
Felkel a szófárúl nagy keseredéssel,
S bémenvén szó nélkül tükörszobájába,
Zsembegve öltözik könnyebb ruhájába.
De férje leülván játszóasztalához,
Nem szeretem, úgymond házi barátjához,
Hogy asszonyom másnak tetteit turkálja.
A gyengeségeket csak olyan ócsálja,
Ki tulajdon keblét érezvén vétkesnek,
Korom mellett akar tetszeni fényesnek.
Örömet elválnék javamnak felétül,
Ha elszoktathatnám rút nyelvességétül.“

Fontos lett a beszéd a sach-asztalkánál,
S Lesneki figyelmet lelvén a gazdánál,
Titkon egy-két módot kezdett tanácsolni,
Melylyel meg lehetne párját orvosolni.
Sok debattok után vacsorához gyűltek,
Hol a gazdasszonynyal ismét kibékültek,
Ki az ifiúnak hallván kérlelését,
Örömet tréfára vette csevegését.
Azalatt Szentesi nagyot fohászkodik,
Mint aki magában búval tusakodik,

S „nagyobb ennél, úgymond, hogy három pöreim,
Melyeket rám hagytak boldogúlt öseim,
Ezen terminussal mind elővetetnek,
S engemet házamtúl Pestre siettetnek.
Legyen addig az úr nőmnek gyámolója,
S a kétes dolgokban bölcs igazgatója!
Így az utazástúl soha még nem félttem,
Mióta Manczimmal jegygyűrűt cseréltem.
De reménylem mégis az ég kegyelmétül,
Hogy megó a rossznak incselkedésétül.“
Erre csengetővel beinti cselédjét,
S hozzájok fordítván szomorú beszédjét,
Megteszi kevésse a rendeléseket,
Hogy mind készen tartsák az úti szereket.

El is indúlt reggel egy hű inassával,
S a második hétnek utolsó napjával
A komor menyecske olvasván írását,
Melyben lerajzolta hosszas utazását,
Lankadt rózsza gyanánt kezdett felvidúlni,
Mely a hűs alkonyban meg szokott újúlni.
Lesneki azonban hűven vigasztalta,
S jóllehet az asszony ritkán marasztalta,
Mellelte töltötte mégis az estvéket,
Truczczára dicsérvén az olyan nőcskéket,
Kikrűl a köz hírek nyilván trombitálják,
Hogy az éheseket öröme táplálják.
Két nap múlva ismét más levél érkezett,
Mely már az elsővel nagyon ellenkezett.
Szentese az úton a hideg kilelte;
De kemény rázásit semminek ügyelte,
S nagy reménye lévén pesti orvosságban,
Szólani sem akart róla írásában.
A várasba jutván, leroskadt lábárúl,
S kevés remény lévén felgyógyulásárúl,
Gondos orvosságának bölcs tanácslására,
Felnyomta pecsétjét testamentomára.
Mint mikor az égre felhők tornyosodnak,

Melyekben iszonyú vészek zordonkodnak,
Ammint ormaikat a nap megsajdítja,
Halványodik, ájúl, fejét lekonyítja :
De magához térvén mély rémüléséből,
Olvasztó tüzeket lödöz hő képéből.
A fellegek pedig mord harczra hevülnek,
Vad ostromlók gyanánt rakásra csődülnek,
Vaktában lökdösik gyilkos nyilaikat,
Morgással duplázzák csattanásaikat,
S összegomolyodván, mindaddig duzmadnak,
Míg lágy oldalaik záporra fakadnak.
Szentésiné szintűgy a tudósításra,
Jelt érez magában egy nagy ájulásra,
S a karszékbe dülvén halovány orczával,
Elrémiti házat szűszorulásával.
Hozzá fut Lesneki szárnyas lépésekkel,
S életre idézi szagos eczetekkel.
Ő pedig lassankint megtérven magához,
Nagy sóhajást kapcsol első jajszavához.
Képe tüzesedik, szemei lángzanak,
Ajakin siralmas panaszok habzanak.
Szörnyű átkokat küld mostoha sorsának,
Szemrehányásokat utazó urának ;
S végre, hogy szívének érzi tágulását,
Sírásra fordítja vad háborodását,
S jajokkal vegyítvén bús zokogásait,
Zápor gyanánt ontja könnyhullajtásait.
Hasztalan kérlelik a vigasztalások ;
Megújúlnak velek a panaszokadások.
Haldoklani kíván haldokló férjével,
Életét váltani saját életével.
Majd azután szemét egy pontra meresztvén,
S gondolatjaiknak zabolát eresztvén,
Egyszerre megfordúl bús komornájához,
Ki eddig mindenben hű volt asszonyához,
S rendeléseket tesz valamint útjárúl,
Úgy idegen kézre hagyandó házarúl.
Ezt ugyan Lesneki nagyon rosszalotta,

S több helyes okokkal buzgón ostromlotta ;
 De hasztalan lévén minden hitetése,
 Teljesedni kezdett az asszony végzése,
 S alattomban szólván a kész kocsisokkal,
 Csak azt nyerhette meg bő áldomásokkal,
 Hogy addig késsenek elindításával,
 Míg jobb hír érkezik a jövő postával.

Harmadnapra tehát jön a tudósítás,
 Hogy mind foganatlan lévén a gyógyítás,
 Elhagyta Szentesi az árnyékvilágot.
 Orvossa írta meg e szörnyű újságot,
 Azt függesztvén hozzá : hogy rendelésére,
 Feltette a testet saját szekérére,
 Mely már visszaviszi ősi jószágába,
 Hogy ott letetessen nemének sírjába.
 A testamentom is vele fog érkezni ;
 S minémű pompával akar temetkezni ,
 Azt maga feltette haldokló karjával,
 S a lábába zárta végső szándékával.
 Ezt tehát az asszony várja meg békével,
 S vigasztalja magát keresztény hitével.
 Nincs erőm megírni a zokogásokat,
 S a közöttök történt sok ájulásokat,
 Melyekkel az özvegy Szentest siratta,
 Vagy belfájdalmának mélységét mutatta.
 Panaszok követték néma keserveit,
 S amire jajok közt vetette szemeit,
 Az eszébe hozván férjének jóságát,
 Újítani látszott mély szomorúságát.
 Ösmervén Lesneki a búnak útjait,
 Mely a szelid észnek megvetvén nyomait,
 Táplálékot talál a bölcс kérlelésben ,
 Könnyebbséget pedig a részesülésben ;
 Maga is követte az asszony példáját,
 S égis magasztalván boldogúlt Pistáját,
 Már fohászkodással árulta sebeit,
 Már kezkenőjével törlötte szemeit.

Mint a harmatsöppek, melyek a rózsának
Egy piros levelén külön ragyogának,
Arra unszoltatván az irigy szellőtől,
Hogy búcsút vegyenek a bíbor böcsőtől,
Sok remegés után egymásba pörgenek,
S a kinyílt rózsának keblébe görgenek.
Úgy az érzékeny szív búa sülyedezvén,
S egy másikat véle senyvedni érezvén,
Reszketve csatolja bajtársát ölébe,
S kiöntvén panaszit érzékeny keblébe,
Vigasztalást keres köz zokogásában,
Nyugodalmat talál nyílt barátságában.
Szentésiné tehát látván kesergését,
Bizonyosnak vélte igaz szívességét,
S nyakába borúlván, zokogással kérte,
Hogy ammint férjének szentül megígérte,
Segítse viselni súlyait sorsának,
S legyen gyámolója bús árvaságának.
Lesneki megfelelni nagy illetődéssel,
S mindent megígérvén módos esküvéssel,
Míg öröknek vallja szíves barátságát,
Új könnyekkel festi mély szomorúságát.
„Jaj! — úgymond egyszerre, s megdől bal karjára,
Hirtelen lecsapván jobbát lágyékára —
A nyilamlás ismét!” — s el kezd halványodni,
Szentésiné pedig mindenhez kapkodni,
Hogy megelőzhesse annak betegségét,
Kinek jó szívétől várja könnyebbségét.
Sok vánszorgás után megtérvén magához,
„Ah! úgymond nyöszörgve szép orvosnéjához,
Valahányszor a bű elfogván szívemet,
Sűrűn kifacsarja szememből könnyemet,
Annyiszor megújúl ezen bágyadásom.
A nyilamlás lesz még utolsó romlásom!
Pedig ha könyezni másokat szemlélek,
Lehetetlen, hogy ne szomorkodjak vélek.”
Erre Szentésiné felteszi magában,
Hogy mértéket tartván saját bánatjában,

Nem ad néki többé okot a sírásra ;
 Sőt késztetvén képét a kedvmutatásra,
 Bajnok keménységgel kérleli vendégét,
 Enyhítse meg, mint ő, mély keserűségét.

Nincs oly szomorúság az ember szívében,
 Mely sírját ne lelje az üdő keblében.
 Megemésztt ez mindent, s ammint örömünknek,
 Úgy hűti óránkint hevét keservünknek.
 Egynehány nap múlva bújából derülvén,
 S feledékenységből kedvre is üdülvén,
 Együtt ül az özvegy házi barátjával,
 Kit megelégitett jó vacsorájával,
 Ammint nagy kapuja nyílik udvarának,
 S elérkezik teste boldogult urának.
 Visszaesvén tehát szomorúságába,
 Beviteti férjét egy vendégszobába,
 S ráborulván néha lelketlen mellyére,
 El-elmegy ájulni az ágynak szélére.
 Amit Családiné tett hajdan férjével,
 Azt ő megújítja szós kesergésével,
 Sőt meg látszik vetni minden mesterségét,
 Hogy megszígyenítse amannak hűségét.
 Azalatt érkezvén futva komornája,
 „Az istenért, úgymond, kékül már orcája!
 Őlik ismét szegényt a rút nyilamlások,
 Egmást érik szíven a vad ájulások;
 S ha nagyságod nem tud rajta segíteni,
 Őtet is ki fogjuk még ma teríteni.“
 Szalad Szentesiné beteg barátjához,
 Hozzá lát sűrögve gyógyítgatásához,
 Törli halándékit illatos vizekkel,
 Erősíti szívét éltető csöppekkel,
 S ammint nagy nehezen megeleveníti,
 Ruháit leszedvén, az ágyba segíti.
 Könnyebbedni látván apolgatására,
 S az álmos cseléd is oszolván almára,
 Kérdezi végtére nyöszörgő vendégét:

Régen viseli-e súlyos betegségét?
S mit tapasztalt eddig legjobb orvosságnak
Szögezési ellen e dühös kórságnak?
„Ah! — úgymond viszontag amaz kérdésére,
Feltámasztván magát egyik könyökére, —
Már két esztendeje, hogy vele kínlódom,
S megorvoslásával hasztalan bajlódom.
Öt híres doctorral közlöttem sorsomat,
Kik sok száz moslékkal töltötték gyomromat.
Az egyik barbarát antimóniummal,
Ez meg chinát rendelt matrimóniummal,
A harmadik klisztért csupa phlogistonbúl,
Lekvárt a negyedik fris lithargyronbúl,
S az utolsó hallván a sok recepteket,
Melyek meg nem bírták a szögezéseket,
Próba gyanánt kínzott három mixtúrával,
S végre barátságos confidentiával
Megmondta, hogy tovább nem ér mestersége.
De különös lévén hozzám embersége,
Azt adta egyszersmind sajnos vallásához,
Hogy, ha bizodalmam volna tanácsához,
Javasolna még egy házi orvosságot,
Mely szégyenben hagyand minden doctorságot.
Megigérvén tehát méltó kérésére,
Hogy a tanácslónak nem vallok nevére,
A nyilamlás ellen legjobbnak mondotta,
És ezt okokkal is megbizonyította,
Ha egy meghalt testnek orrát elvágatván,
S balzsammal bemázolt irhába varratván,
Meztelen nyakamon mindaddig viselem,
Míg el nem enyészik a szokott gyötrelem.
Két testörző banyát meg is szólítottam,
S kért szolgálatokért sok pénzt ajánlottam;
De ők szent haraggal fejüket csóválták,
S kérésemet szörnyű véteknek csinálták.
Azután több szegény asszonyhoz fordultam,
S egynehány aranyért tőlök azt koldúltam,
Hogy vegyék le orrát saját gyermekeknek,

S palástolására cselekedeteknek,
Mondják : hogy a testhez macskák jutottanak,
Melyek már több holtat megcsónkítottanak ;
De alig végeztem hozzájuk szavamat,
Legottan pemettel kínálták hátamat,
S babonásnak tartván addig fenyegettek,
Míg szemeik elől messze nem kergettek.
Végre sírásókhoz vittem kérésemet,
Kik már jól ismervén leírt személyemet,
Viczipány urunkhoz akartak vezetni,
S mint boszorkánymestert tűzre ítéltetni.“

Erre Szentesiné felugrik székéből,
S egy éles késecskét kivonván zsebéből,
Legkisebb szó nélkül gyertyát vesz markába,
S átmenvén örömmel a bezárt szobába,
Hol setétben feküdt haltteste urának,
Neki akar esni halavány orrának.
De férje megkapván kését bal karjával,
Saját orrát pedig elfödven jobbjaival,
„Orrom nélkül, úgymond, engem eltemetni
Több ám, mint a folyót másfelé vezetni.“

GYÖRGYINÉ.

„S ha merem kérdezni, minek köszönhetjük,
Hogy Szécsi uramat Pesten tisztelhetjük?“
Úgymond Fürti hadnagy egy halvány orcához,
Kivel, összeülvén a traiteur-táblához,
Barátságot kötött, míg ebédeltenek,
S kit, hogy az asztaltúl kávára mentenek,
Egy külön ablakba elvonván magával,
Szorosan ostromlott tudakozásával.
A komor jövevény vállait vonítván,
S kiégett pipáját félre takarítván,

„Mit tagadjam, úgymond, az úrnak bűnömet?
Vásárra hoztam be nőtelen bőrömet,
S ha még felkaphatnék a zöldellő ágra,
Elszánnám magamat a szent házasságra.“

„Brávo! úgymond amaz csintalan örömmel,
Én sem bánnék másképp viszkető bőrömmel,
Ha vázza nem volna kardom a szűzeknek,
Valamint mágnesse a férjes szépeknek;
S ha kiről azt hallom, hogy nőt vesz magának,
Úgy tudok örülni férj boldogságának,
Mintha magam lépnék azzal frigykötésre,
Kivel az oltárhoz ballag esküvésre.
Nevezzek az úrnak egynehány lánykákot?
Szép ábrázatúkat? jó gazdasszonykákot?
Galambszívűeket? vígakat? szenteket?
Ingyen pityergőket vagy érzékenyeket?
Hogy a sereg közül olyat választhasson,
Kiben teste lelke kincset találhasson?
Vagy, ha tán már egyet kinézett szívének,
Kiről szándékai kétségeskednének,
Csak neve kezdetét súgja meg fülembe,
S üssön az úr bizvást hegyes tört mellyembe,
Ha le nem rajzolom oly hüven hibáit,
Mint a legjobb tükör a kép maculáit.“
Meggondolván Szécsi nyájas ajánlását,
S hallani akarván annak rajzolását,
Kinek le nem mondhat titkos szerelméről,
Jóllehet sok rossz hírt hallott erkölcséről,
„Csak megvallom, úgymond, egészen ügyemet!
Egy özvegyre tűztem minden figyelmemet.
Györgyínét akarnám tenni hitvesemnek,
Ha egy hír nem vetne gátot lépésemnek.
De ha valóságok, amiket hallottam,
Mihelyt utcájába tegnap beszállottam,
Hogy három szerető úgy futos házához,
Mint hajdan a görög híres Láiszához,

Hátamat fordítván a pesti világnak,
Örök búcsút mondok a szent házasságnak.“

„Igaz, úgymond Fürti ; ösmerem nevéreül,
S magam sem hallottam jobbat erkölcséreül ;
De én három részre osztom a szépeket :
Némelyek megvetik az írgy nyelveket,
Melyek híreiket méltán mészárolják,
S kedvek szerint élven, talán azt gondolják,
Hogy mások jobbaknak csak azért tetszenek,
Mivel félénkségből titokban vétenek.
Sokan a világgal örömet vígadván,
De illetlenségre soha sem fakadván,
Minthogy minden embert igaznak ítélnék,
A rágalmazásnak vészétül nem félnek,
S érezni csak akkor kezdik sebeiket,
Mikor felkonczolva látják neveiket.
Legtöbben közüllök álornzát viselvén,
S felebarátjokban ezer gáncsot lelvén,
Oly szemtelenséggel hirdetik másokrúl,
Amit kebleikben érzenek magokrúl,
Mintha szemeikkel társnéjok házának
Minden szögletébe áthalhathatnának.
Györgyiné víg asszony, szeret nyájaskodni,
De szállásán kívül átal társalkodni.
Vén Szántai tehát Pőri szomszédjával,
S boldogúlt bátyjának egyetlen fiával,
Megjelennek nála vagy egy kis vojára,
Vagy az apácának szép muzsikájára,
Kit csak azért látszik tartani házánál,
Hogy testörzö gyanánt üljön oldalánál.
Ez az úr hölgyéreül az én véleményem !
De mivel átlátom, hogy tar védeményem
Az olyannak szívét le nem csillapítja,
Kinek a szerelem gyanúit nagyítja ;
Rá vetem fejemet egy olyan próbára,
Mely világot vessen az úrnak útjára.

Ostrom alá veszem Györgyiné erkölcsét,
 S ügyekezetimnek akármely gyümölcsét
 Elmondom az úrnak oly egyenességgel,
 Hogy ne vádolhasson semmi hűtlenséggel.
 Ha süketnek lelem több ajánlásomra,
 Legalább gondom lesz három bajtársamra,
 Hogy vagy szorgalmatlan szívekbe hathassak,
 Vagy szerelmeiknek nyomára juthassak.
 Ha pedig olyannak lenni tapasztalom,
 Aminőnek festi az irigy rágalom,
 Elviszem az urat egynehány nőcskéhez,
 Kik illeni fognak úri személyéhez.
 Mert én, úgy segéljen! haza nem bocsátom,
 Míg egy szép asszonyhoz esküdni nem látom.“

Ellenkezővén Szécsi egész szándékával,
 Ostromolni kezdi okoskodásával;
 De szavának amaz nem adván figyelmet,
 S károsnak itélvén minden késedelmet,
 Felköti fegyverét karcsú oldalára,
 Siető búcsúzást hajít barátjára,
 S Györgyinéhez futván ordító arczával,
 Triptrak mellett leli apácza társával.
 A köszöntés után székre telepedvén,
 S az özvegynek sorsán sokat epekedvén,
 Úgy kezd költögetni boldogult urárul,
 Mint gyermekkorában oskolatársárul.
 Sőt, hogy okát adja látogatásának,
 Azt a bús asszonytól kikéri magának,
 Hogy, ha nem sajnálja tőle ily kegyelmét,
 Mondaná el neki Györgyi veszedelmét,
 Az asszonyság tehát nagyot fohászkodván,
 S a megújult búkkal titkon viaskodván:
 Szegény férjem, úgymond, kapitány létére,
 Táborba küldetvén az ország szélére,
 Egy ifjú gróftot átütött törével,
 Ki őtet megbántván mardosó nyelvével,

Mocskos bosszúságát azzal is tetézte,
Hogy megvető szókkal vitára idézte.
Erre ő elfutott az orosz földjére;
De félvén, hogy kémpénz tetetett fejére,
Idegen név alatt folytatta napjait,
S rettege közlötte velem szorgalmait.
Végre a nagy búból nyavalyák eredvén,
S tán az orosz égtől teste is senyvedvén,
Egy rejtek faluban végezte életét,
Honnan jó barátja megírta esetét.“
Fürti a megholtat módosan sajnálván,
S az asszonyt jobb kedvre visszavondogálván,
Hízelkedő szókkal nagy kárnak állítja,
Hogy magát új férjjel meg nem gyámolítja,
S álmélkodva vévén rövid feleletét:
Hogy holtig folytatván magányos életét,
Amit nem adhatott boldogult férjének,
Azt feláldozandja emlékezetének;
„S e szép arcok, úgymond, hasztalan égjenek?
E szikrázó szemek hasztalan győzzenek?
Az érzés e mellyben tárgy nélkül csüggedjen?
Vagy talán, hogy szíve kötve ne senyvedjen,
Többekre akarja nagyságod osztani,
Kik esküvés nélkül tudnák asszonylani?
Ah! — s megkapván kezét, ellepi csókokkal, —
Hadd lehessenek én is ilyen barátokkal
Örök tisztelője bájos személyének!
Egynehány szikrája édes szerelmének,
Képes lesz szívemet hűségre csatolni . . . .“

„A játszó társaság akar udvarolni!“
Úgymond az apáca komor Györgyinének,
Megnyitván az ajtót három vendégének,
Kik Fürtinek látván tüzes viadalmát,
Az asszonynak pedig békétlen szorgalmát,
Plánumokat kezdnek mellyeikben főzni,
Mint lehetne útján Fürtit megelőzni?

Mint mikor a várat ostrommal szorítván,
S az ágyúlövésre rést nyílni sajdítván,
Folyni kezd a sereg bízató zúgással,
S a nyílásba rohan duplázott vívással;
Úgy ezek rést vélvén az asszony szívében,
Módot vadászgatnak minden lépésében,
Hogy elárúlt lángját szemére vethessék,
S figyelmetességét magokra tűzhessék.
Kiki értésére adja hunyorgással,
Vagy szöges szavakba zárt nyájaskodással,
Hogy megadván magát új szeretőjének,
Nem hihetnek többé szent tetetésének.
Kiki azon lévén, hogy félre vonhassa,
S emésztő tüzeit fülébe súghassa,
Esdekelve kéri, tekintsen lángjára,
S rendelje magához egy pásztorórára.
Még Fürtink is látván suttogásaikat,
Merészen követi vitéz példáikat,
S Györgyinet elvonván az ablak szögébe,
Szörnyű esküvéssel azt mondja fülébe:
Hogy ő megbolondúl holnapig bújában,
Ha nem részesíti hajlandóságában.
Sőt, hogy megelőzze legnagyobb mentségét,
Azzal vigasztalja szemérmetességét,
Hogy ő a városnak köz állításából,
Valamint ma esti tapasztalásából,
Tudja már, mely lábon él a bajnokokkal,
Kik mulatni szokták kártyajátékokkal.
De mérgét az asszony okosan titkolván,
S a vak szeretőket reménynyel apolván,
Szívét mind a négynek titkon megigéri,
S gyenge kéznyomással őket arra kéri,
Hogy házához holnap olyankor jöjenek,
Mikor más vendéget nála nem érzenek.
Így múlt el az estve módos muzsikánál,
Mert szokatlan vendég mulatván házánál,
Átallott az asszony játéknak eredni,
S látván, hogy már tőle készek elszéledni:

Holnap, úgymond, hozzám ne is fáradjatok;
Mert lábamon már is alig hogy állhatok,
Úgy gyötrik a gőzök bágyadó fejemet!
Hadnagy uram pedig vegye figyelmemet
Valamint férjemhez volt barátságáért,
Úgy özvegy szugomnak l togatásáért;
S ha nem áttal velünk időnkint mulatni,
Tessen járásait házamhoz folytatni.“
Őrülnek mindnyájan a parancsolatnak,
Mely által a háztúl holnap eltiltatnak,
Kiki magát vélvén azon szerencsésnek,
Ki miatt gátot vet az özvegyülésnek.

Szalad más nap korán, majd ló halálában,
Öcsese Szántainak cifra ruhájában,
S berohan pihegve Györgyiné lábához,
Ki csak imént ült le tükörasztalához.
Nagy fenyíték alatt tartatván bátyjánál,
S törvényt praktikálván Pőri szomszédjánál,
Oly nagy mestere lett a képmutatásnak,
Mint pörpatvariban a fortélykodásnak.
Kezeit a vénnek hízelkedve nyalván,
S ájtatos ürügygyel pénzeit kicsalván,
Nem vadászta ugyan az örömlányokat,
De megrontott titkon sok jó asszonyokat;
Senkit meg nem sértett garázda karjával,
De sokat legyilkolt rágalmazásával;
A kávéházakban soha sem kártyázott,
De pénzével százért százat uzsorázott.
Most tehát megfogván kezét Györgyinének,
S dühösnek színelvén lángját szerelmének:
Ah! lelkennek, úgymond, egyetlen bálványa!
Higgyem-e hogy szörnyű tüzetet megszanja?
Mióta megláttam mennyei személyét,
Mikint érzem nőni szívemnek fekélyét!
Hasztalan ostromlom érzékenységetem,
Mely már régen víja szemérmességetem!

Még az ég is látszik tüzemnek kedvezni,
Mivel véseiből ki nem hágy evezni,
S ha bátyám nem volna gátja szándékomnak,
Mint gondviselője ősi vagyonomnak,
Ó mely nagy örömmel nyújtánám kezemet,
Hogy oltárhoz vigyem mint örök hölgyemet,
Egész értékemet letévén lábához!
Ámde míg eljutok egész birtokához,
Ne hagyja nagyságod szolgáját csüggedni,
Kinek nőske nélkül sírba kell süllyedni!“
Az asszony ezekre csalfán folászkodván,
S bevett szokás szerint sokat vonakodván,
Meghagyja végtére győzni kétségeit,
S azzal fejezi be színeskedéseit,
Hogy jámbor szívének tekintvén lángjára,
Elvárja magához esti hét órára.
De most engedné meg hogy maga lehessen,
S mint tetetett beteg egész nap fekhessen.
Mert ha tán az öreg hozzájuk vetődne,
Az egész ravaszság szemébe ötlődne.

Allig hogy ez elmegy, örülvén magában,
Belopódzik Pőri szokott palástjában,
S megcsókolván kezét caricatúrával,
Maglepi dámánkot egy derék ódával.
Mert ő kitanulván gyermekoskoláit,
A classicusoknak dúlgatta munkáit,
S beszíván erkölcsit a régi világnak,
Nagy kisebbítője lett a maiságnak.
Aminek nyomdokát nem lelte Rómában,
Vagy a görögöknek régi kormányában,
Azt ő mind világos hibának tartotta,
S projectumaival naponkint irtotta.
De amit e népek a világrúl véltek,
Vagy a morálisban helyesnek ítélték,
Az volt neki viszont philosophiája,
S minden tetteinek legfőbb regulája.

Ha hinni akarunk bölcs állításának,
Vitézsége iránt új Európának;
Bajnokok már többé nem nevedhetnek,
Mióta népeink ágyúkkal öletnek,
S az igaz virtusnak hült helyét találja,
Mióta szomszédját egy nép sem útálja.
A bölcsesség néki meghalt Sokratessel,
A helyes országlás Aristotelessel.
Kevélyen megveti az orátorokat,
Akik Ciceróból nem lopnak sorokat,
S inasoknak szidja mind a poétákat,
Kik nem tudnak írni deák poémákat.
Ösmeretlen is ő a jobbításokkal,
Melyek felviradtak az új századokkal,
S ha szó esik rólok a társaságokban,
Némán ásítzik magányos szugokban,
Vagy oly apropókat mond kathedrájából,
Mint valaha Sancho a számár nyakából.
Semmi sincsen helyén mocskos lakásában;
Módatlanság henyel kopott ruhájában,
S ha nyájasságokkal talán kedveskedni,
Vagy az asszonyoknak akar hízelkedni,
Valamint szomszédja tar elmésségétül,
Úgy rettenek mátkája édesgetésétül.
Most is Györgyinének olvasván ódáját,
S magyarul akarván kitenni sommáját :
„Nagyságodnak, úgymond, ezzel megpróbálom,
Hogy hajlandóságát duplán meghálálom,
Oly szépnek hirdetvén a végső stróphában,
Kinek párja nincsen a hír templomában.
Tudjuk ugyan nevét szép Messalinának,
Ösmerjük bűbájit Láisz orcájának;
De mivel csak pénzért érzettek lángokat,
S meg sem válogatták jól a galánokat;
Dicsőítő lantom inkább Corinnához
Teszi nagyságodat, mint e két dámához,
Ki szép természetéhez jó szívet kapcsolván,
S nagy elméjű Násót bér nélkül apolván,

Mindaddig tündöklend szerelmes könyvében,
Míg ez forgani fog a bölcsék kezében.“
Györgyiné átlátván a gorombaságot,
Mivel jól ösmerte a szép társaságot,
Melybe helyezetteti gyáva ódájával,
Elégedést színel magasztalásával,
S lassankint lemenvén a legfőbb kérdésre,
Reményt ad Pörinek a várt fizetésre,
Ha hét órát hallván estvére kondúlni,
El akarna titkon házához fordulni.

Így az özvegy ezt is lerázván nyakárúl,
S gondoknak eredvén feltett plánumárúl,
Látja vén Szántait ajtaján salyogatni,
S néma hunyorgással entréet koldúlgatni.
Ötvenedik őszét töltvén a világon,
Kitett még ő sokban az ifúságon,
Mivel rendet tartván egész életében,
Meg nem csökkenhetett máskép erejében,
Hanem amennyire a gyenge öregség
A köz törvény szerint maga is betegség,
Hitvesse meghalván három magzatjával,
Meg nem alkudhatott annyira magával,
Hogy kigyógyítgatván szívének sérelmét,
Új mátkának adja kezével szerelmét.
De megösmerkedvén Györgyiné képével,
S magát kedveltető víg természetével,
Kedve duzzant ismét a szent házasságra,
S öregecske lévén már a mátkaságra,
Pénzébe vetette minden reménységét,
Mely az asszonyoknak gyémánt keménységét
Könnyebben meggyőzi kérlelő hangjával,
Mint a tűz a viaszt olvasztó lángjával.
Oda is igérte mindenét kezével,
Ha megboldogítja viszont szerelmével,
S hallván Györgyinének váratlan mentségét:
Hogy nagyra böcsüli kínált szövetségét,

S hogyha házasságra még egyszer hajlana,
Ő volna, kit szíve férjnek választana;
De mivel erősen feltette magában,
Hogy meg akar halni magányosságában,
Engedje meg néki, hogy kosarat adjon,
S választott sorsánál hűven megmaradjon;
Felhagyott végtére szent ajánlásával,
S erkölcsét kezdette vinni alkujával,
Szinte azt igérvén szabad irgalmaért,
Amit adott volna hű asszonyoságaért.
Hasztalan gúnyolta Györgyiné vénségét,
Hasztalan föddötte vakmerő hőségét!
Nyájasságnak vette a jó intéseket,
Csintalan ingernek a szögbeszédeket.
Most is tehát szokott ostromit újítván,
S ezzel az özvegyet bosszúra indítván,
Kímélését annak meg nem érdemlette,
Kinél az illendőt újra megsértette.
Györgyiné lassankint engedett szavának,
Hogy hitelt szerezzen képmutatásának,
S végre, mint a többi, a kívánt prédára
Magához rendelte őt is hét órára.

Fürti bajnokunkkal szint ezt cselekedte,
Ki rövid ebédjét allig hogy bevette,
Azonnal elszaladt új szeretőjéhez,
S nyílt utat találván tétetett szívéhez,
Előző hálákkal köszönte készségét,
S nagy esküvésekkel igérte hűségét.
Györgyiné magában akarván maradni,
Míg az esti csillag fel nem fog támadni,
Jó móddal eltudta küldeni vendégét,
Ki már bizonyosnak tartván nyereségét,
Felkereste Szécsit szomszéd szállásában,
Hogy részessé tegye szerelmes titkában.
Hegyes dárda volt ez kétkedő szívének,
S nem akarván hinni Fürti beszédjének,

Kikérte magának hogy vele mehessen,
S útjának, mint szolgálga, tanúja lehessen.

Úgy is lett; mert jókor behomályosodván,
S a lassú időre sokat bosszankodván,
Még hét óra előtt jóval elindúlnak,
S Györgyiné pitvarán irgalmat koldúlnak,
Ki gyertyafény nélkül maga kiszaladván,
S vitéz vendégeit kegyesen fogadván,
A szolgát beküldi cselédszobájába,
Ezt pedig elzárja egy setét szálába,
Kérven, hogy maradjon mindaddig békével,
Míg szolgálatjára lehet személyével.
Ösmeretlen lévén új kalitkájával,
Motoz a setétben mind a két karjával
A szerelmes fogoly, s vigasztalására,
Rá botlik térdjével egy puha szófára.
Fohászkodva leül, s várván menyecskejét,
Előre átképzi ritka szerencsését.
Szíve nagyokat ver, szeme nedvesedik,
Duzmadozik melle, vére tüzesedik,
S végtére az ajtó megnyílván csendesen,
A kormos homályban felugrik sebesen,
S hallván a lakatot ismét bezáródni,
Maga felé pedig valakit tolódni,
„Ah! angyalom!“ úgymond rebegő ígével,
S tüzesen átfogja szerelmes ölével
Az öreg Szántait, ki nagyot ordítván,
S rémülésből Fürtit majd hanyat taszítván,
„Ki vagy? úgymond; mi ez? Tolvaj a szálában!
Asszonyom, az ajtót! ne hagyjon markában!“
De végre megértvén Fürti vallásából
Az esetnek voltát, kiderül álmából,
S elkezd rabtársával tanácsot tartani,
Mi móddal lehetne úgy elillantani,
Hogy hiúkká téven Györgyiné céljait,
Meg ne sértsék mégis gazdasszony jussait?

„Uram, úgymond amaz, akármit csinálunk,
Már ez rajtunk szárad. Ha szökni próbálunk,
S ügyekezetiinkbe bele törik késünk,
Még nagyobb szégyen lesz, mint berekesztésünk.
Az ablakon talán le lehet ugrani;
De mit tudunk alól azoknak mondani,
Kik mint tolvajokot megkerítenének,
S a városházához tömlőczbe vinnének?
Ha pedig kiálljuk mérgét angyalunknak,
Még talán jó vége lehet rabságunknak.
Könnyebben megnyeri az asszony irgalmát,
Aki békességgel kitűri szidalmát.

Míg így tanácskoznak félénk suttogással,
Megnyílik az ajtó szokott csikorgással,
S új vendéget ereszt a köz kelepcebé.
Öcscse az öregnek az ablak szögébe
Csendesen becsúszván, nagyot fohászkodik,
S „ah! ha bátyám, úgymond, ide tántorodik,
S meg találja tudni szövetkezésemet,
Örökre megrontom nála hitelemet.
Mióta orczámot szent ránczczal hornyolom,
Vén orránál fogva könnyebben hurczolom.
Három szép menyecskét tartok ki pénzével,
Melyet kezembe ad a hétnek végével,
Hogy elosztogassam olyan szegényeknek,
Kik titkon viselik súlyát szükségeknek.
Éljen a szent fortély! — a tőke sommákbúl,
Melyeket kicsaltam a vasas ládákbul
A szükségben tengő polgárok számára,
Szép hasznok csurganak erszényem szájára,
Mióta oly gazdag úrfikra oszlanak,
Kik ősi javokkal bankrótot játszanak.
De most nagyon félek vizsga gyanújátul,
Mátkáját elcsalván fagyos oldalátul.
Mert csaknem bolondság ott égernek járni,
Hol vén macska szokott falatokra várni.

Györgyiné a világ felette csudálja,
 Hogy e poshadt kosnak bűzét nem uálja;
 De bátyámat jobban, kinek egyik lába
 Már régen lesüllyedt kész koporsójába,
 Hogy még szerelemmel merészel bajlódni.
 Előttem a képe, mikint fog kínlódni,
 Ha majd észre veszi annak hidegségét,
 Ki pénzért mutatta eddig is hűségét;
 Mert én készebb vagyok két annyit fizetni,
 Mint agyazon mezőn vele legeltetni.
 S mit is kíméllenők az ilyen urakat?
 Akaszszunk ha lehet fejekre szarvakot!
 Ők sem tettek máskép ifiúságokban;
 Szenvedjék a kölcsönt fogatlan korokban.“

Ezt kimondván, elkezd fel s alá sétálni,
 Az ajtózar pedig ismét nyíldogálni,
 S bezuppanván Pőri hangos nyökkenéssel,
 Megáll a setétben, s rhétor hevüléssel,
 „Így botlott be, úgymond, Orpheusnak lába
 Homályos pokolnak gőzölgő torkába,
 Mikor mord Plútónál pengette hárfáját,
 Hogy visszanyerhesse kezéből mátkáját.
 Setét volt az ösvény, s tapogván kezével,
 Úgy nyúlkaált előre vizsga lábhegyével,
 Mint én most karommal szerteszét hadázok,
 Lábaimmal pedig útamra vigyázok.
 Egyszerre torkait Cerberus kutyának
 Megsejtvén, mellyekből tüzek lángolának,
 Elővette lantját férfi merészséggel . . . . .
 Jaj! ah! oda vagyok! kérem tisztességgel.“
 Elkiáltja magát teljes erejéből,
 Egyszerre kihűlvén kezdett beszédjéből,
 Amint megütközött Szántai öcscsével,
 Ki az új Orpheust átkapta ölével;
 „Kérem szeretettel Belzebub uramat,
 Csak most bocsássa meg szerelmes útamot;

Jaj! soha sem többé! . . . az istent dicsérje
Mindenféle lélek! . . . hiszen nincs is férje;
Nem házasságtörés! . . . Jaj! én boldogtalan!
Már emel! már elvisz! Hát csak mind hasztalan? "

Györgyiné megszánnván szörnyű jajgásait,
Ki az ajtórésen hallgatta rabjait,
Beköszön hozzájuk apácza társával,
Kit előre bocsát két égő gyertyával,
S kisegíti Pőrit a nagy rémülésből;
Míg Szécsi gyanítván ezen jelenésből,
Hogy a gazdasszonynak szándéka virradni
S a köz rendez-vousnak vége fog szakadni,
A börtönyajtóhoz megy a komornával,
Ki Györgyiné szívét bölcs jámborságával,
Tudakozására éig magasztalta,
S kivel egy szugolyból maga tapasztalta,
Hogy a vélt szeretők, kik eddig vítatták,
Asszonyi erkölcsét meg nem hódíthatták,
És hogy a rágalmat, mely nevét szaggatja,
Az egész rendez-vous hazugnak mutatja.
A gazdasszony tehát bosszúra buzdulván,
S a piruló vénnek öcscséhez fordulván:
„Az úrfinak, úgymond, azt adom tudtára,
Hogy szívének nézvén alacsony voltára,
Méltatlannak tartom szíves intésemre;
És ha legkisebbet moczczan feddésemre,
Oly bírót találok szemtelenségének,
Ki határt is vethet mocskos életének.
Azt pedig megvárom politikájátúl,
Hogy örök búcsút vesz házam kapujától.“
Azután Pőrihez fordítván szavait:
„Násó uram, úgymond, kímélje daljait
Nálamnál kegyesebb szívű Corinnára,
S írja fel magának könyvalmárjomjára:
Hogy a világ, mint mink, naponkint korosabb,
Korosodván pedig naponkint okosabb;

Hogy az ó üdőknek gyermek culturája
Férfiabb eszünknek nem lehet mustrája;
S hogy az iskolaport le kell annak rázni,
Aki emberekkel akar czimborázni!
Elviseltem eddig az úrnak vadságát,
Melylyel fitogtatta tudós bolondságát;
De céljait látván alacsony szívének,
Zabolát kell vetnem vakmerőségének.
Takarodjon tehát rút tanítványával,
S engem kíméljen meg látogatásával.“

Ezek elbúcsúzáván néma főhajtással,
Szántaihoz fordul fél sajnálkodással.
De látván az öreg készülni leczkéljét,
Bölcsen megelőzi kemény mesternéljét.
„Nagyságodnak, úgymond, átnézvén sérelmét,
Merjem-e az iránt instálni kegyelmét,
Hogy elfelejthetvén kötelességemet,
Bántásáig üttem szemtelenségemet?
Merjek-e kímélést kérni ősz fejemnek,
Mely súlyosbnak teszi botlását szívemnek?
Ha eddig csudálván kellemetességét,
Vakmerőn koldúltam drága szövetségét,
Engedje meg, kérem, volt szeretőjének,
Hogy hű tisztelője legyen erkölcsének.
Köszönöm, míg élek, mai iskoláját,
Mely természetemnek megfeddvén hibáját,
Öcsémre nézve is megnyitja szememet,
Ki oly méltatlanul bírta kegyelmemet.“
Ezekre az asszony lassankint enyhülvén,
S a jámbor öregnek sorsán könyörülvén :
„Azt az úrtúl, úgymond, bizonyosan vártam,
Mikor bűne miatt e szobába zártam,
Hogy amit meg nem nyert számtalan intésem,
Végbe fogja vinni keményebb feddésemet.
Hagyjon békét az úr az oly csemegének,
Mely gyalázatjára válik vénségének,

S késértetem helyett legyen jó barátom!
Házamnál szívesen csak ilyképen látom.“
Azután Fürtire veti tekintetét,
Hogy megszégyenítse mocskos ítéletét,
Melylyel a városnak citálván híreit,
Szeretőknek nézte szokott vendégeit.
De ő is követvén Szántai példáját,
S frissen megelőzván készülőkorpáját :
„Rajtam a sor, úgymond ; megvallom vétke­met,
S ki is állom érte szégyeníté­semet,
Ha nagyságod elébb helyt ad mentségemnek,
Melylyel okát adom cselekedetemnek.
Engem a barátság vett ezen lépésre ;
Mert egy úri ember menyecske-nézésre
Messze tartománybúl ide befáradván,
S nagyságod szépsége szemébe akadván,
Töstént meg akarta kínálni kezével!
De megismerkedvén ama rossz hírével,
Hogy három szeretőt úgy mulat lángjával,
Mint ők nagyságodat a vojtakártyával,
Búcsút akart venni a házasodástúl.
Én hát, hogy megmentsem a gyanakodástúl,
Akaratja ellen megtettem próbámat,
Egyenesen arra fordítván munkámat,
Hogy vagy nagyságodnak kedvébe hathassak,
Vagy szeretőiről bizonyost mondhas­sak.
Én ugyan részemről szívesen sajnálom,
Hogy asszonyerkölcsét vitéznek találom ;
De ha meggondolom Szécsi boldogságát,
Kinek szétoszlattam séres gyanúságát,
Örömet viselem nagy veszteségemet,
Szerencsésnek tartván vakmerő vétke­met.“

Becsúszott azalatt Szécsi a szobába,
S heve­sség­gel esvén amannak szavába :
„Nincs különben, úgymond ; s én boldogsá­gomot,
Mely elszélesztette mord gyanúsá­gomot,

Köszönöm az úrnak, míg e földön élek,
Ah! e pillantásban én meg nem cserélek,
Esküszök az égre! a király sorsával,
Ki ezer világot országot szavával.“
Györgyiné azonban Szécsire bámulván,
S fejétől talpáig személyét tanulván,
Halványodik, reszket, szemeit mereszti,
Kételkedő fülét szavára függeszti,
S végre átkulcsolván forró indulattal :
„Az én Györgyim!“ úgymond rebegő szózattal,
S elszorulván szava szűkülő mellyében,
Elájul férjének váratlan ölében.
Mint mikor a fösvény hű feleségével
Kimenvén a holdnak éjféli keltével,
Hogy elásott kincsét felvegye kertében,
S hült helyét találván kirablott gödrében,
Álmélkodó szemmel egymásra dermednek,
S gyökeres fák gyanánt helyben megmerednek :
Úgy néz Szántaira Fürti bámulással,
Rá pedig az öreg néma bódulással,
Míg az apolt asszony a szófán lankadván,
S mély ájulásából lassankint támadván :
„Györgyi, van-e, úgymond, igazán ölemben,
Vagy csak hiú képed enyeleg szememben?
Meghaltál-e vagy élsz? segíts ki álmomból!
Mire élledek fel szűszorulásomból?
Váratlan öröme, vagy tán új kínokra?
Mi vitte gyanúdat ily magas pontokra?“

„Hagyj fel, úgymond Györgyi, az ily gyötrelmekkel,
S ösmerkedj meg ismét a jobb örömekkel.
Elválván egymástúl ősi ülésünkben,
Hol most testvérbátyám parancsol nevünkben,
Te ide kívántál azért költözködni,
Hogy, míg a mord harcok fognak dühösködni,
Városi bábokkal széleszthesd gondodot,
S könnyebben közölhesd velem írásodot.

S épen ez volt oka gyászos esetünknek,
Mely majd ketté vágta fonálát frigyünknek.
Barátságból a gróf többecs két hörpentvén,
S egy köz vocsoránál sok kordét böffentvén,
Világos szavakkal nekem azt mondotta,
Hogy koket híredet, itt lévén, hallotta;
Sőt megis esküdött kavalér böcsére,
Hogy már szarvat tettél férjednek fejére.
Ebből támadt köztünk ama viadalom,
Melynek bús gyümölcsit, míg élek, fájlalom.
Az oroszhoz menvén, bátyámat intettem,
Hogy amit a gróftól irántad értettem,
Nyomozza ki jobban hitelesb tanúkból,
S vonjon ki, ha lehet, a kétes gyanúkból.
Azalatt sebéből a gróf kigyógyulván,
S kegyelmezésemért urunkhoz fordulván,
Mint hogy harcunk iránt csak magát okozta,
Bántatlanságomat könnyen kidolgozta.
Olvasván bátyámtól az udvar írását,
S egyszersmind azoknak bús tudósítását,
Kik leírták hírét koket életednek,
Örök búcsút mondtam emlékezetednek,
Feltéven magamban, hogy téled elválok,
S idegen lakomban holtig sírdogálok.
Ellenkezett ugyan bátyám szándékommal,
De nem bírt intése sok fontos okommal,
S míg ő jobb tanácscsal szívemet kínoztá,
Neked egy ál levél halálomat hozta.
Végre egy ősz orosz látván bánatomot,
S tulajdon szavamból megértvén sorsomat:
„Ne higgy, fiam! úgymond, a nyelves csürhének,
S add vissza szívedet hitvesed szívének!
Jám bor ember rosszat soha sem mond másról;
Ez nekem törvényem a rágalmazásról,
S aki az erkölcsöt irígyen mocskolja,
Vagy még a gonoszt is igazsal gúnyolja,
Bármely jó szándékát költse beszédjének,
Szent festéket adván álorezás képének,

Az magát szépíti másoknak kárával,
 Vagy más csúf haszonra czéloz rágalmával.
 S ilyen szörnyeteknek indúlsz meg szavára ?
 Ember az ebeknek gaz ugatására ?
 Ne higgy, mondom ismét, a nyelves csürhének,
 S add vissza szívedet hitvesed szívének !
 Megfogadtam szavát, s Fürti bajtársomnak
 Köszönöm jó végét feltámadásomnak.“

Itt a két vendéghez fordítván szavait,
 Kiknek észrevette szívhabozásait :
 „Az uraknak, úgymond, egy ajánlást teszek !
 Én ezentúl Pestnek hű lakossa leszek,
 Hogy megszégyenítsem azoknak nyelveit,
 Kik jó asszonyomnak mardossák tetteit.
 Ha tehát méltónak itélik szívemet,
 S felosztani tetszik virradó kedvemet,
 Legyenek az urak baráti házamnak,
 Mint tanúi voltak ma diadalmamnak.
 Egészség, gazdagság, az asszonyi hűség,
 Jó barátok nélkül csak fél gyönyörűség !“
 Erre kezet csapván, felvidúlt orczával,
 Szántai és Fürti a házi gazdával,
 Örök barátságot esküdtek egymásnak,
 Örök gyűlölséget a rágalmazásnak.

ÖRÖMFI TAMÁS.

Tömve volt vendéggel háza Berkinének,
 Kik megérkezését várták testvérének,
 Ammint leugorván postakocsijárúl,
 S az úti palástot lelökvén vállárúl,
 Bedobban Örömfí egy kész balmocskával,
 Melyet Bécsbül hozott Blanchardtúl magával.

„Örömf! Örömf!“ kiáltják egymásnak
 A meglepett dámák, s Örömf Tamásnak
 Oldalát megszallják éles csevegéssel
 Ki rájok salyogatván nagy elégedéssel :
 Megigértem, úgymond, hogy ezen órában
 Ismét Pesten termék néném szálájába ,
 Mint biztos követje amaz új csudának,
 Melyet híres Blanchard ígért Austriának ;
 S íme! azonkívül modélát is hoztam,
 Melyért, úgy segéljen! többet fáradoztam,
 Mint akármely Jáson az olyan lánykaért,
 Ki ezreket kíván aranyos gypjáért.“
 Lefesti azután nyájas beszédjével,
 Amit Bécsben látott tulajdon szemével :
 Mint fútt fel Blanchard szörnyű machináját ?
 Mint várta egész Bécs hallatlan csudáját ?
 Mint visított a nép szilaj örömében,
 Szerencsésnek látván ügyekezetében ?

Ezer volt a kérdés, melylyel ostromlották
 Tamást az asszonyok : mivel duzmasztották
 A balmot oly nagyra ? miből volt csinálva ?
 Minémű czímerek voltak rá pingálva ?
 Miféle ruhákban mentek nézésére
 A bécsi főbb dámák ? s emlékezetére
 Nem tettek-e végzést a társaságokban
 Némely új módákrúl főfrizúrájokban ?
 Mindezekre Tamás pontosan felelvén,
 S Wielandnak jegyzését majd éig emelvén,
 Ki jelenéséből e remek munkának
 Változást jövendőlt böles Európának :
 „Ez a dámák fején fog, úgymond, kezdődni,
 S tán a férfiakén szarvakkal végződni.
 Mint a mágnesűnek tudós formálása,
 S dús Amerikának szörnyű hódítása
 A pogány kincseknek szomjával kezdődött,
 S egy új nyavalyának mérgével végződött.“

Több ily jegyzésekkel vígan játszodogálván,
 S végre a szálának közepén megállván,
 A felfútt balmocskát szárnyára ereszti,
 S míg a néző sereg szemét rá mereszti,
 Ő addig nyájasan disserál felőle,
 Miféle köz hasznok forrhatnak belőle:
 „Én magam is, úgymond, folytatván szavait,
 Mihelyt kitanultam Blanchardnak titkait,
 Feltettem magamban, hogy feleségemnek,
 Ha végét szakasztom bús özvegységemnek,
 Egy jó nagy halomhoz faetont csinállok,
 Melyben vele együtt az égen uszkálok.
 Hat alföldi sasok lesznek paripáim,
 S orraikon függvén kormányzó zabláim,
 Akaratom szerint járandják útjokot . . . “

„S végre az új párnak kitörik nyakokot“
 Úgymond egy szép özvegy, beesvén szavába,
 Ki elvonván magát egy üres szobába,
 Elejétül fogva hidegen hallgatta,
 Amivel Örömfő a szálát mulatta.
 Ez tehát hozzá fut módos nevetéssel,
 S kezét csókolgatván szerelmes nyögéssel,
 „Szép Gyöngyiném! úgymond, keresik szemeim,
 Mióta itt vagyok keresik füleim
 Az én Gyöngyinémet! s ő itt egy szögletben
 Szomorkodni látszik, mint a zöld ligetben
 A hű gerliczecske, mely kedves férjétől
 Megváln, megválni kíván életétől.
 Jobb kedvet, kincsecském! Ne féljen balmomtúl,
 Se zabláimra fűzött három pár sasomtúl,
 S amit nem merészel remélni elmémtül,
 Ne átalija várni hüvebb szerencsém túl.
 Szerencsével jár ám az olyan szerelem,
 Melynek gyermekjáték minden veszedelem,
 Mikor kedvessének várát hódítgatja,
 Vagy megvett szívének kedvét táplálgatja.

Neki megy a tűznek, s a tűz nem gátolja ;
Hajóját az ál víz révpartjához tolja ;
S az egy levegőben ne legyen kegyelem,
Mikor a felhők közt hölgyemet ölelem ?“

„Szerelem s Örömf! úgymond kaczagással
Gyöngyiné viszontag. „S mely remek buzgással
Színli az átkozott a forró szerelmet!
Szava csak azoktúl nem nyerhet figyelmet,
Kik esengő szívét csalárdnak találják,
Vagy a szerelemnek kéjét undogálják.
Nékem már hiába rajzolja hűségét ,
Mióta megleptem hamislelkűségét.
Azért, ha felszállván balmos kocsijával,
Kegyest akar az úr felvinni magával,
Terhelje meg mással szárnyas taligáját;
Én el nem fogadom magos grátiáját!“

Köz lett a kaczagás az egész szálában,
Mely miatt Örömf súlyos causájában
Elő nem adhatván védő replicáját,
Kénytelen volt túrni rossz sententiáját.
De végre felvetvén lebegő karjait,
S keresztülsziszegvén a nőknek gúnyait,
Nyájasan appellál a házi gazdához,
Úgymint vendéginek legfőbb fórumához.
„Csak azt kérem, úgymond, páratlan bírómtúl,
Hallja meg előre nyájas vádolómtúl,
Mi okból mondhatja csalárdnak szívemet,
Hazug tetetésnek forró szerelmemet ?“

Gyöngyiné csudálván vakmerő kérését,
S fenyegető ujjal késérvén intését:
„Jobb volna tán, úgymond, a pört eltemetni,
Mint új bíró előtt folyását sürgetni.

Mert ha kitálatom okát panaszimnak
Sokasága előtt asszonytársaimnak,
Nem hiszem, hogy Tamás menyecskét találjon,
Ki vele az égbe valaha felszálljon.“

Nem kellett több ennél az asszonyságoknak,
Kik neki rohanván szép pajtásnéjoknak,
Fenyegetni kezdik örök gyűlöléssel,
Hostilitásokkal, szoros özvegységgel,
Sőt hogy dívánjokból excommunicálják,
S útjait szívének oly sűrűn elállják,
Hogy se kapujához férfi ne juthasson,
Se ő férfiakhoz át ne illanthasson,
Ha oly szeretőnek vétkét eltitkolja,
Ki a szent hűségnek jussait gúnyolja.
Mert az esprit de corps azt hozza magával,
Hogy megösmarkedvén i y haramiával,
Megtintse azonnal mind az asszonyokat,
Hogy dupla zár alá vessék kapujokat.

Szükek voltak hajdan azoknak gatyáik,
Kiknek árboczrongygyal kérkedő sajkáik
Latrait hurezolták a régi világnak,
Jövendő hérosit a poetaságnak,
Mikor itt Charybdist rájok agyarkodni,
Amott pedig Scyllát láttak ágaskodni.
De szűkebb volt sokkal sorsa Gyöngyinének,
Akaratját hallván fellázult nemének.
Mert ennek végzését nem teljesíteni
Annyi volt, mint magát gyanúba ejteni,
Hogy titkon czimborál a köz ellenséggel,
Ki az asszonyoknak or hűtelenséggel
Úgy szokta rongálni legszentebb jussait,
Mint a mánafűrók a várnak falait.
Volt pedig ellenben nem kis reménysége,
Hogy visszatér hozzá Tamásnak hűsége,

Ha nyájas leczkével feddvén lepkeségét,
Meg nem sérti nyilván férfi büszkeségét.
Végre meggondolván hirtelen magában,
Mint tapasztalt asszony a szívnek dolgában,
Hogy egy szép termetű s érzékeny nőcskének,
Ki jól tudja venni hasznát fegyverének,
Könnyebb ezer férfit visszabűbájolni,
Mint egy asszonyságnak mérgét juhászolni:
„Elbeszéllem, úgymond, okát panaszimnak,
Hogy kedvét ne szegjem asszonytársaimnak,
De úgy, hogy Örömfín bosszút más ne álljon,
Se ő pártfogónét másban ne találjon.
Azé legyen az or, aki meglopódott,
Azé a bosszú is, aki megbántódott.“

Ezt tehát mindnyájan fennszóval igérvén,
S ő is beszédjének fonalához térvén:
„Ammint, úgymond tovább, a múlt esztendőben
Hitvesse Füreden meghalt a fürdőben,
S férjem is megtérvén ide a jószágbúl,
Utána két héttel kimúlt e világbúl,
Ki nem tudtam vetni Örömfít mellyembúl,
Ki még lánykoromban bírt egy részt szívembúl.
Megbocsátja kiki Gyöngyiné tüzeit,
Aki Örömfinek ismeri díszzeit!
Ő ide érkezvén, megtisztelt lakomban,
S vigasztalást látszott lelni balsorsomban.
Tüzesek voltak a szerelemvallási,
Gyanúság-szélesztők esküdt fogadási.
Mint mikor a patak új gáthoz érkezvén,
S egyenesebb utat mosni ügyekezvén,
Vizsgán felkeresi amannak réseit,
Hogy átfúrja rajtok lappangó vizeit;
Úgy kereste ő fel útjait szívemnek,
Hogy fellobbanthassa tüzét szerelmemnek.
Hűséget hazudtak csillogó szemei,
Igaz-szívűséget hízelkedései;

S a gyilkos üdőnek unalmas folyása,
Mely a hüvülésnek szokottabb forrása,
Úgy látszott nevelni naponkint lángjait,
Mint a sínlő havak az árnak habjait.
Nevekedett ezzel titkos reménységem,
Hogy öröme fordúl gyászos özvegységem,
S egymáshoz hajlani érezvén szívünköt,
Bizonyosnak véltem egybekelésünköt.
Ily gondolatok közt ülven ablakomban,
S mulatást keresvén szokott varrásomban,
Veszem öt nap előtt Bécsbül írt levelét,
S gyermekes örömmel megnyitván födelét,
Látom Tamásomnak érzékeny írását,
S egészen elhiszem szerelemvallását.
Nálam nélkül Bécset unalmas poklának,
Szerelmemet mondja vigasztalásának.
Drótbábúknak leli a legszebb dámákat,
Ízetlenségeknek az assembléákat,
El nem felejthetvén sem ábrázatomot,
Sem mennyel mérkező társalkodásomat.
Kevés napok alatt esze megbódúlna,
Vídám természete komorra fordúlna ;
Nem hiszi, hogy Bécsnek bírván sok kincseit,
Hét napig elgyőzné bújának terheit,
Ha messze szakadván bájos személyemtül,
Életet nem várna édes hűségemtül.
Tömve volt levele ily érzeményekkel,
Módosan meghintve nagy esküvésekkel,
Hogy csak alkonyával élete napjának
A sír vethet határt hozzám hú lángjának.
Én is tehát viszont hozzá felhevülvén,
S jövő sorsom iránt örömbe merülvén,
Magányosságomban csüggedni kezdettem,
Ammint a kül ajtót megnyílni érzettem.

„Bejön Káli Örzse felderült orczával,
S úgy közölvén velem mint barátnéjával

Magyarázhatatlan örömet szívének,
Melyet leveléből vont szeretőjének,
Kinek gyanakodván mindeddig hitérül,
Csak ma lett bizonyos igaz szerelmérül;
Végre leül mellém, csókot tűz orcámra,
S leteszi az írást varró asztalkámra.
Olvasom. Képemet érzem felpirúlni,
Kettőző szememből a könnyet tódulni,
Kezeim reszketnek, szűkül lélekzetem,
Látom a nagy szotízt és alig hihetem.
Őrsikét azonban orozva vizsgálván,
De jelét a gúnynak képen nem találván,
Enyhíteni kezdem fellázult szívemet,
Azzal támogatván sínlődő kedvemet,
Hogy nem vagyok magam a ravasz csávéban,
És hogy tán Ámornak egész országában
Nehezen lelhetni csak egy asszonytságot,
Aki ne szenvedne ilyen bosszúságot.
Végre kiragadom én is leveletem,
S mind a két íráson áthordván szememet,
Látom szórul szóra egyfélét csevegni,
S Örömfinek nevét alattok lebegni.“

Itt egy nagy zúdulás esik a szálában,
Melyre megdöbbenvén Örömfő magában,
Szabadságot kíván a védelmezésre.
De Gyöngyiné viszont nem hajt a kérésre,
Hanem a beszédnek fonalát folytatván:
„Én, úgymond, szívemet azzal megnyugtatván,
Hogy semmit sem veszthet olyan szeretővel,
Ki frígyet tud kötni egyszerre kettővel,
És hogy sokkal jobb most nevetni gúnyait,
Mint a házasságban siratni gáncsait,
Nevetni kezdettem kétszínű írását.
De Örzsémnek látván súlyos ájulását,
Véletlen ijedség fogta el szívemet,
S kiragadván hamar illatos vizemet,

Szinte élesztgettem gondos apolással,
 Ammint Szélfő Boris bejött kaczagással.

„Ő Gurli módjára Örzsikét megrázván,
 S gyengesége miatt nyájasan gyalázván,
 Végre okát kérdi hirtelen bajának,
 S átnézvén remekjét Örömfő tollának,
 S e miatt ájulsz el? úgymond hidegséggel;
 S ő is egy levelet von ki sietséggel.
 Olvasd, úgymond tovább, ezt is a kettőhöz!
 És ha még hajolhatsz olyan szeretőhöz,
 Ki egy levelet ír három dámájának,
 Eredj háremjába egy török basának!
 Szűnj meg, ha van eszed, miatta bánkodni,
 S hagyj bennünköt inkább arrúl gondolkodni,
 Mikép kerítsük meg férfi szemességét,
 Hogy megbosszúlhassuk hamislelkűségét?“

Ha maga Homéros felkelne sírjából,
 S a fellázult nőknek sokféle szavából
 Versek akarna helyettem csinálni,
 Nem hiszem, hogy Músát tudna rá találni.
 Mint mikor a ludak csoportban henyélvén,
 S közökbe egy újat érkezni szemlélvén,
 Előre nyúlt nyakkal némelyek sziszegnek,
 Gágognak amazok, míg mások zsembegnek;
 Megcsípi egy-kettő éles visítással,
 Melyeknek a többi örömcacsogással
 Úgy magasztalgatja ritka merészségét,
 Mint a verskoholók Mársnak vitézségét;
 Míg végre a gúnár megriasztván nyáját,
 Protectiójába veszi új mátkáját:
 Úgy itt megszólalván a háznak gazdája:
 „Súlyos ugyan, úgymond, Örömfő causája!
 Ámde az igazság azt hozza magával,
 Hogy mindaddig várjunk a sententiával,

Míg az alpörösnek hallván replicáit,
Nyilván át nem látjuk jussának csorbáit. “

A társaság tehát ajánlja figyelmét,
Az alpörös pedig elkezdvén védelmét :
„Írásimnak, úgymond, egyenlő hangzását,
Mely kegyesseimnek szülte lázulását,
Egyenlő szerelmem s nem egyéb okozta.
Igazzívűségem magával azt hozta,
Hogy mind a háromért lobogván lángjaim,
Lángomot lobogni hirdessék szavaim.
Csupán csak hármoktúl volt parancsolatom,
Hogy, ha egyébaránt módját találhatom,
Tudósítsam őket rövid levelemmel,
Mi történik Bécsben érzékeny szívemmel?
De ha egész Pestnek szebbnél szebb dámái,
S a sok szép anyáknak szebb kisasszonykái
Mind meghagyták volna kegyesen kezemnek,
Hogy Bécsből hírt adjon sorsárúl szívemnek,
Csak azt írtam volna valamennyiekhez,
Amit az ellenem fellázult szépekhez.
Mert én nyilván vallom az egész világnak,
Hogy szívből hódolok minden asszonyságnak.
Nincs leány, nincs özvegy, akit ne szeressek,
Nincs nő, kiben tűzre okot ne lelhessek.
Kék szeme bájol meg a szőke lyánykának,
Fekete szemfénye a tüzes barnának.
Az érzékeny özvegy szívemet olvasztja,
A hidegebb vérű ostromra fakasztja.
Szeretem a komort öröme gyújtani,
A vidámmal pedig kedvemet osztani.
Hódít a kicsinynek nyájas furcsasága,
Hódít a magosnak bájos méltósága.
Égek a karsúnak szárnyékony tánczáért,
Az embonp ointnek gömbölyű karjáért.
Örömet találok az ifiabbaknál,
Vidám barátságot a korosabbaknál.

„Mikor a természet az asszonyt alkotta,
S nemére a szépet majd mind felosztotta,
Mit akart egyebet remek munkájával,
Hanem hogy a férfi élvén áldásával,
Izzadási között kéjre vidúlhasson,
S közepén a búknak megboldogúlhasson ?
S én e nagy kegyelmet bolondúl megvessem ?
Vagy ama balgatag parasztot kövessem ?
Ki sok drága követ nyervén mogóljátúl,
Kit megoltalmazott a latrok karjátúl,
A sok közül egyet kicsípett vaktában,
S nem akarván lakni gazdag palotában,
Haza ment hidegen szűk gazdaságához
S újra hozzá fogott a súlyos munkához.
Vesse meg bár Péter mind a gyümölcsfákat,
S ne egyen egyebet, hanem csak almákat !
Tartsa Pál viszontag a körtvét magának,
Míg csak szilvára vágy foga szomszédjának !
Én oly kertben élni legjobban szeretek,
Melyben ezerféle gyümölcsöt lelhetek.
Illatos a szögfű, szagos a rózsácska,
Ékes a liliom, szép a violácska ;
De mennél több szálak vegyülnek kertemben,
Annál több kéj támad belőlök keblemben.“

Mint a kék hegyeknek kedvetlen orczái,
Melyeken az éjnek nyújtódnak párái,
Megsejtvén a napnak születő sугárit,
Mely környékeiknek elérte határit,
Ködös ránczaikból lassankint derülnek,
S aranyba öltözvén, örökre hevülnek :
Úgy hallván a dámák Örömfő vallását,
S mentegetni kezdvén magokban botlását,
Bosszonkodásokból jó kedvre vídúlnak,
S Gyöngyiné részérül Tamáshoz hódúlnak,
Kinek csalfaságát már nyilván nevetni,
S egynehány bonmókkal kezdik szépítgetni.

Csak maga Berkiné, fejét csóváltatván,
S csintalan öcscsének leczkét forralgatván :
„Szépen készülsz, úgymond, új házasságodra!
Kicsoda érezzen ilyen vallásodra
Nőhajlandóságot eladó kezedhez,
Legkisebb szikrácskát csapodár szívedhez?
Ezret teszek egyre, hogy nem fogsz találni,
Aki veled frígyre méltóztasson szállni.“

„Elnyerném az ezret még ezen órában,
Úgymond viszont Tamás, ha kérő galában
Valamelyik szépnek házához fordulni,
S kezemet akarnám kezének árúlni.
De valamint szívem a szépet szeretni,
S érzékeny lángokért lánggal kész fizetni,
Úgy eszem fél viszont a szent házasságtúl,
Mióta megváltam azon boldogságtúl,
Melyet e világon futólag ízeltem,
Míg hamar elhervadt Rózsimot öleltem.
Mert úgy nézván frígyét minden házasságnak,
Mint legmagosb pontját a szent barátságnak,
Nem tartom könnyűnek oly menyecskrét lelni,
Ki e fontos czélnak meg tudjon felelni,
Legalább e részről, bár mennyit kutattam,
Rózsimot mindeddig fel nem találhattam.
Vannak, nem tagadom, kik ritka szépségét,
Kik tüzes szerelmét, kik érzékenységét,
Kik több nagy díseit felmúlni látszanak,
Vagy vele legalább egy sorban állanak.
De hozzám mutatott mély barátságának,
Mely felséges lelket adott hű lángjának,
Hasztalan reméllem párját asszonyságtúl,
Hasztalan a férfi állhatatosságtúl.“

„Jaj! ne tegyen az úr csudát Rózsijából!“
Úgymond Szurdokiné, ki mások gáncsából

Póczokot építvén színlett erkölcsének,
Soha dícséretét más jó menyecskének
Ellenkezés nélkül el nem szívelhette.
„Ő is, úgymond tovább, csak Évát követte,
Mint akármely egyéb világ szolgálója,
Kinek gyenge lábon áll religiója.
Aki vizsga szemmel megnézte külsejét,
Könnyen átláthatta rendetlen belsejét;
S egy ilyen személytől várni barátságot,
Ki másban nevetvén az ajtatosságot . . . “

„Egy egér! egy egér!“ kiáltja Tamásunk.
„Jézus Márja József! légy oltalmazásunk!“
Rikótja viszontag a rémült menyecske,
Ki, ha szemébe tűnt egy fris egerecske,
Oly szörnyű ájulást szokott volt színleni,
Mintha el akarna örökre sínleni.
De majd észre vévén Tamás mesterségét,
Melylyel meggátolni vélte nyelvességét,
Szaporán elvégzi tanult ájulását,
S újlag elkezdí rút rágalmazását.
Akkor tehát Tamás méltán felgerjedvén,
S a szidalmazóhoz közelebb eredvén:
„Ha nem használt, úgymond, egeres intésem,
Kénytelen kikelni világos feddése
Fullánkjai ellen antagonistámnak,
Ki nyomába sem hág jámbor Rózsikámnak.
Hagyja őt az asszony békével hervadni,
Ha szörnyű bosszúmtúl ment akar maradni.
Rágódjon, ha tetszik, tulajdon híremen,
Sejtsen görbeséget minden lépésemen,
Hirdessen felszóval legcsúfabb szemetnek,
Tolvajnak, gyilkosnak, hallatlan szörnyetnek;
De boldogult nőknek ne sértse hamvait,
Kinek halálomig imádom bájait . . . “
Többet szólott volna szent buzgóságában;
De Berki megintvén, hogy nénje házában

Kímélje meg nemét szép ellenségének,
Végét szakasztotta kezdett leczkájének.

Nénje is azonban látván a szolgálkot,
Hogy a vacsorával rakják a táblákat,
A szomszéd szobába viszi vendégeit,
És hogy elszéleszsze Tamás fellegeit,
Kikéri magának nyájas Gyöngyinétül,
Hogy messze ne üljön kedvetlen öcsésétül.
Tamás megdícsérvén szorgalmát nénjének,
Meglepi oldalát mosolygó hölgyének,
S kérlelgetni kezdi már víg mentségekkel,
Már a jövődőrül szent ígéretekkkel.
Nincs talán menyecske széles e világon,
Aki megindulván bármely bosszúságon,
Mélto haragjából töstént ki ne hülne,
S kegyesen mosolygó kedvre ne derülne,
Mihelyt szeretője dícsérvén szépségét,
Új esküvésekkel igéri hűségét.
Gyöngyiné is látván Örömfít hódúlni,
S megismert vétkének kegyelmet koldúlni,
Szerelmes pillantást nyilazott szemébe,
S újra befogadta érzékeny szívébe.

Az egész asztalnál köz lett a vígasság,
S tréfákra fakadván az elmés nyájasság,
Már jegyzéseket tesz a diadalomról,
Már rendeléseket a lakadalomról,
Ammint egy komorna magát bemondatván,
S a kért engedelem töstént megadatván,
Belép a szobába fél lárvás orczával,
S megtiszteli Tamást egy nyílt czédulával.
„Hozod-e már egyszer entré-billétemet?
Vagy még tovább nyújtod hosszú kétségemet?”
Úgymond hozzá Tamás félszeg mosolygással,
S a levélnek esvén figyelmes buzgással,

Olvas, csudálkozik, fejét csóváltatja,
 S örömet egyszersmind azzal árúlgatja,
 Hogy egynehány brávót közbe harsogtatván,
 S írószerszámokat szaporán hozatván,
 Rövid feleletét feljegyzi tollával,
 S átadván, azt mondja nagy energiával:
 Hogy ő mindazokat szentül megigéri,
 Amire asszonya levelében kéri,
 Sőt hogy kész ezeknél sokkal nagyobbakra,
 Tűz-víz-veszélyekre, mord viadalmakra,
 Csak szemben lehessen egy olyan szépséggel,
 Ki szívét már régen gyötri a kétséggel.

A komorna elmegy. Suttog a gyanúság.
 Pözsög Gyöngyinében a komor bosszúság,
 Ki Másnak látván új hűtelenségét,
 S meg nem zablázható méltó heveségét:
 „És ezeket, úgymond, szememnek láttára?
 Ennyi tisztelendő tanúknak trucczára,
 Kik imént vígadván kibékéllesem,
 Méltán bosszankodnak új sértődésem?”

„Elég, úgymond Tamás. Félre a gyanúkkal,
 Félre, szép kincsecském, a mérges bosszúkkal!
 Gyöngyinét az olyan meg nem előzheti,
 Ki nőmnek védelmét szememre vetheti!
 De mivel hetedik hónapja kezdődik,
 Hogy mély rejtekéből utánam leskődik;
 Mivel a mely szókat azóta ejtettem,
 Amit kint vagy itthon nyilván cselekedtem,
 Esteivel együtt új amourjaimnak
 Kezdetétől fogva özvegy napjaimnak,
 Pontosan kitudván friss vizsgaságával,
 Bölcsen feddegette módos írásával.
 S mivel hálafeleként az újságíróknak,
 S a közönségnek is, megígérték, hogy...

Mindeddig nem tudtam rá bírni kétségét,
 Hogy ne tartsa tovább rejtekben szépségét;
 Szívemből örülök mai levelének,
 Melylyel végét szegi remeteségének.
 Lázítgatják ugyan gyanakodásomat,
 Amikhez kapcsolja látogatásomat:
 Nagy dolgokat kíván ajánlott lángjáért,
 Majdnem veszedelmet pusztá látásáért;
 Egypár hű szolgáját, lárvázott orczával,
 Elküldi ma értem ernyes kocsijával;
 Ezektől behagyván kötözni szememet,
 S meg nem nyitván addig szózatra nyelvemet,
 Míg el nem érdelek titkos lakásához,
 Vitessem magamot békével házához.
 Sőt még ott is addig tűrjem vakságomat,
 Míg maga leoldja zomok fátyolomat.
 De mind ezek engem el nem ijesztenek,
 Csak e bűbájosnak házához vigyenek,
 Kit mindekkoráig ki nem fűtyézhettem,
 Bátor erre nézve mindent elkövettem.“

„Egy ösmeretlenhez így lebecsátkozni,
 Annyi mint árnyékért mindent riszkirozni,
 Feleli Gyöngyiné enyhültebb szózattal,
 Tusakodván titkon ama gondolattal,
 Hogy nem lehetetlen Tamást megrontani,
 Ha egy oly szépségre találna botlani,
 Ki majmozásához a hű barátságnak
 Bájait kapcsolná a friss nyájasságnak.
 „Csak azért is, úgymond folytatván szavait,
 Hogy oly mély titokkal üzte fortélyait,
 Méltó énelöttem fontos gyanúságra,
 Hogy szíve nem czéloz tiszta barátságra.
 Mert aki nem keres rút nyereségeket,
 Nincs oka, mért járjon setét ösvényeket.
 Én e történetet akár mint vizsgálom,
 Dámáját ~~alacsony léleknek találom.~~

Ki a férfiaknak azért hány leseket,
Hogy szentebb frigyektől elvonja szíveket.“

„Ez mind igaz lehet, úgymond módossággal
Örömfí viszontag: de ha igazsággal
Akarom itélni magaviselését,
Nincs okom gyanúba venni emberségét.
Levelei soha senkit sem sértettek,
Engem pedig mindég csak jóra intettek.
Ma is illetlennek mondván írásomot,
Melylyel három szépnek rajzoltam lángomot,
Gyöngyiné sérelmét kiváltkép sajnálja,
Kinek szívét hozzám igaznak találja;
Szurdokinét pedig azzal mentegeti,
Hogy ő tán Rózsímot jobban ösmerheti,
Mint én, ki hölgyemet oly vakon szerettem,
Hogy még hibáját is erkölcsnek nézhettem.
Nem merészlem tehát róla gyanítani,
Hogy a férfiakot kívánná rontani,
Vagy hogy plánumai titkolódásának
Jó szívhez illetlen tárgyra czéloznának.“

„Ah! úgymond Gyöngyiné, csupa tetetések!
Kitelnek asszonytúl az ilyen lépések,
Mihelyt szükségesek annak győzésére,
Kit fel akar fűzni mocskos bilincsére.
De ami a veszélyt leginkább hirdeti,
Az, hogy kedvessének szemét bekötteti,
Olyformán akarván vitetni házához,
Mint a bűnöst szokták az akasztófához.
Hátha szövetségben van oly gyilkosokkal
Vagy bandában élő titkos tolvajokkal,
Kik csak azért csalják az urat magokhoz,
Hogy könnyen jussanak kívánt prédájokhoz?
Ah! ha még egy szikra van nemes szívében
A hű szerelemből, melyet életében
Lángolni mutatott drága Rózsijához,
Ne menjen el, kérem, e gyanús rókához!“

Örömfí ezekre nagyon megindulván,
S ily kegyes hölgyéhez új tüzekre gyúlván :
„Már ez hozzám, úgymond, oly remek szívesség,
Hogy viszontagolnom több mint kötelesség.
Az ösmeretlenhez igérvén magamot,
Böcstelenség volna megszegni szavamot.
Legyen bár eszköze titkos gyilkosoknak,
Legyen czimborása ravasz tolvajoknak,
Készebb vagyok végső veszélylyel harczolni,
Mint ígéretemet csúfúl megmásolni.
De hogy Gyöngyiném is lássa készségemet,
Melylyel bizonyítván hozzá hűségemet,
Hálálni akarom szorgalmatosságát,
S úgy viszontagolni szíves barátságát,
Ammint tudom olyan férjfihez illeni,
Kinek fő dücsője, nemesen érzeni.
A társaság előtt nyilván azt fogadom,
Hogy más asszonyságnak szívemet nem adom ;
Sőt mivel a szépet, kinek ma kináját
Azért fogadtam el, hogy lássam orcáját,
Jó szívű Gyöngyiném ravasznak állítja,
Leshányó tolvajnak, gyilkosnak gyanítja,
Többféle fegyverrel megtöltöm zsebemet,
Melyekkel csak azért óhassam éltemet,
Hogy visszaérkezvén a veszedelemből,
Mint az ó vitézek a győzedelemből,
Gyöngyiném lábához tehessem kardomot,
S úgy ölelhessem meg, mint örök páromot.
Egy szó, mint száz, kincsem ! ha tetszek szemének,
Állandó hűséget esküszök szívének !
Itt kezem hitemmel ! kezdjük el alkunkot,
Mely holnap jobb rendbe szedvén szándékunkot,
Egybekelésünknek végezzen módjárúl,
S a lakodalomnak ragyogó napjárúl.“

Gyöngyiné viszontag bájosan pirulván,
S titkos tekintettel Berkihez fordulván,

Mintha meg akarná tőle tudakozni,
 Szabad-e házában frígyre bocsátkozni?
 Ammint meghallotta ennek biztatását,
 S az egész asztalnak vidám unszolását,
 Becsapta szép kezét Tamásnak kezébe,
 Néma szeméremmel mosolygván szemébe.

Zengett az ebédlő az örömlármátúl,
 S elvégre felkelvén a víg vocsorátúl,
 Kiki elővette minden módosságát,
 Hogy nagynak mutatván nászos vidámságát,
 A zavart seregből előre hathasson,
 S a szerelmes párnak szépséget mondhasson.
 Csak maga Berkiné látszott szomorkodni,
 Kihez a menyasszony, nem tudván nyugodni
 Kelepezéje miatt riválisnéjának,
 Melyet azon éjjel vethet Tamássának,
 Titkon folyamodott buzgó kérésével,
 Ne hagyja játszani öcscsét életével;
 S hátán tekintete semmit sem használna,
 Sem szíves tanácsa helyet nem találna,
 Legalább rendeljen hozzá segedelmet,
 Mely megelőzhessen minden veszedelmet.
 Berkiné ellenben nyugodott elmével :
 „Légy, barátném, úgymond, eziránt békével!
 Teszek én előre jó rendeléseket,
 Hogy útja ne szüljön gyászos eseteket.
 Ammint elmegy, úgy fog meg haza fordúlni,
 S csak egy hajsza sem fog fejről mozdulni.
 Nagyobb gondom ennél a te nyugodalmad,
 Ha tán elenyészne kívánt lakadalmad.
 Ösmered Örömfít. Ne bizzál szavában:
 Hús szerető néki nem elég napjában.“

Csak ezt mondhatta ki, s íme! a lárvások,
 Rezeikről függvén az égő lámpások,
 Módos tisztelettel a szobába lépnek,
 S megkérdezik Tamás nevével a szépnek,

Kész-e megtartani ma tett ígéretét?
 Ő viszont igennel adván feleletét,
 Elhozatja töltve két pár pisztolkáit,
 Melyekkel megtömi előtök táskáit,
 S végre kardot kötven, meginti őreit,
 Hogy, ha kedvek tartja, kötnék be szemeit.
 Megteszi az egyik vékony fátyolkával,
 Mely végig volt szegve veres pántlikával,
 S megfogván bal kezét, némán elvezeti,
 S az udvarban álló hintóba ülteti.
 Maga is végtére szemközt ül hozzája,
 Hogy előtte lévén Tamásnak orczája,
 Szemkötő fátyolát szüntelen láthassa;
 Sőt, hogy az utakat jól eltitkolhassa,
 Az üvegajtóknak bevonja sergéit,
 Szorosan benyomván záró kilincskéit;
 Míg társa előre beadván lámpását,
 S a hátulsó bakon választván állását,
 Jelt ad, hogy a kocsis megintvén lovait,
 Járja el lassankint kiszabott útjait.

Berkiné azalatt Gyöngyinét szólítván,
 S a vendégek előtt mellyéhez szorítván :
 „Ismét mondom, úgymond, ne féltsd Tamásodot,
 S mértékeld meg hozzá, ha lehet, lángodot,
 Mely nagy bút okozhat érzékeny lelkednek,
 Ha nagyon hízelkedsz új reménységednek.
 Valljon kész volnál-e arrúl lemondani,
 Akivel ma frígyre kezdettél szállani,
 Ha másnak több jussa volna birtokához,
 Mint teneked lehet szerelmes lángjához?
 Gyöngyiné elhűlvén váratlan szavára :
 „Mit feleljek, úgymond, e nehéz próbára?
 Mondd ki egyenesen vég veszedelmemet,
 S ne gyötörd kétséggel erőtlen szívemet!“

Berkiné viszontag folytatván szavait,
 S közelebbre intvén menyecske társait,

Hogy, ha barátnéja talán elájúlna,
 Több legyen, ki vele a sínlőhöz nyúlna :
 „Meg ne ijedj, úgymond, ha riválisnédot,
 Néhány hónap előtt legjobb barátnédot,
 Kit régen rothadni gondoltál sírjában,
 Elevenen látod veled e szobában.
 Örömfínét értem.“ — „Tamás Rózsikáját?“
 Kérdezi Gyöngyiné. — „Öcsémnek mátkáját,“
 Feleli Berkiné nagy álmélgodással,
 Mely meg volt egyítve szelíd mosolygással,
 Gyöngyinének látván nem várt bajnokságát,
 S orczáján derülő bájos vídamságát :
 „Igen is, barátném! Tamás Rózsikáját,
 Örömfí hitvesét, öcsémnek mátkáját,
 Kinek az oltárnál esküdött hűséget,
 S ki el nem bírhatván a szörnyű kétséget,
 Mely érzékeny szívét szokta volt gyötreni,
 Mikor férjét mással látta enyelgeni,
 Kihíreszteltette nálunk temetését,
 Hogy Tamásnak lássa magaviselését.“

„Ah! de hol van tehát, hogy átkulcsolhassam,
 S Tamássát ölébe viaszszolgáltassam?“
 Kiáltja Gyöngyiné. Jer! vezess hozzája!
 Vagy mondd meg, hol lakik? melyik az utcája?
 Örömfí már talán ájúlhat ölében,
 Talán helyemet is elveszi szívében!
 Ah! mikint irígylem Tamás boldogságát!
 Oda vetném érte Krözus gazdagságát,
 Ha én adván vissza Tamást Rózsikának,
 Ezt pedig viszontag kedves Tamássának,
 Tamás szívességét visszafizethetném,
 Rózsi szívét pedig lekötelezhetném!
 „Jer! talán még Tamást meg lehet előzni,
 Kinek nemes szívét szeretném meggyőzni!“

„Meggyőzted, jó lélek! betelt kívánságod,
 S ezzel enyimnél is nagyobb boldogságod!“

Ügymond Örömfiné, aki szobájából
Csendesen kilépvén, Gyöngyiné szájából
Örömmel hallgatta érzékenykedését,
Mint barátságának legfőbb hevülését ;
S végre átkulcsolván bájos karjaival,
Megrakta orcáját tüzes csókjaival.
Mint mikor a hajnal egünkre tódulván,
S a fellegek között sokáig pirulván,
Az érkező napnak látja fényességét :
S felejtteni kezdi tulajdon tisztségét :
Ájúl rózsaszíne lassankint orcáján,
Sárgúlnak a fodrok talabor ruháján ,
Míg megegyesülvén az ég királyával,
Megvegyül rubinja ennek aranyjával.
Úgy a két menyecske egymásnak karjában
Változott lassankint tulajdon voltában,
Míg öszveolvadván érzékenységeik,
Egygyé lettek végre dobogó szíveik.

Majd azután Rózi megtérvén magához,
A többi dámáknak megfordul sorához,
S ölébe szorítván egyenkint társait,
Egytül sem kíméli barátságos csókjait.
Öröm éledezik az egész szobában,
Pörög a nyájasság a sereg szájában,
S míg ezek cifrázzák az üdvözléseket,
Megduplázzák mások az öleléseket.
Gyöngyiné azalatt nem győzvén hallgatni,
Barátnéját kezdi nyájasan vallatni :
Mint ejtette módját színlett halálának ?
Hol élte napjait magányosságának ?
Miféle híreket hoz a más világból ?
Az ösmerősöktől mi jót mennyországból ?
Unalmas sírjában kikkel lombrázgatott,
Míg halottaiból meg feltámadhatott ?
Örömfiné tehát egy szófára dülvén,
A többiek pedig elejébe gyűlvén :

„Én, úgymond, Füreden orvoslást kerestem,
S régi nyavalyámnál nagyobb bajba estem.
El nem viselhetvén Tamás furcsaságát,
Ki paradicsomnak vallván házasságát,
Úgy futkosott mégis egyéb asszonyokhoz,
Mint a szomjú szarvas a fris patakokhoz :
Aggódni kezdettem érzékeny keblemben,
És ez nagy változást tett egészségemben.
Ez volt egész oka füredi útamnak,
Hol újabb botlást szemlélvén uramnak,
A gyógyulás helyett nőni nyavalyámot,
S közelgetni láttam halálos órámot.
Nagy volt ugyan hozzám Örömfői jósága,
Sőt meg kell vallanom, hogy csapodársága,
Elejétől fogva velem szőtt frigyének,
Meg nem változtatta tüzeit szerelmének;
De én sem hűségét víg természetével,
Mely több asszonyoknak játszdogál szívével,
Nem tudván magamban öszvefértkeztetni,
Sem fejemet arra nem akarván vetni,
Hogy szemére hányván kétséges útjait,
Eloltsam örökre mutatott lángjait,
Inkább csak mellembe zártam bánatomot,
Mely bennem forralni kezdte halálomot.
Az orvos megvetvén minden mesterségét,
S hasztalannak látván minden segítségét:
Nagyságodnak, mondá, nem ott kell szenvedni,
Honnan eddig baját vallotta eredni.
Szívepedés lesz tán a vélt mellyszorosság,
Mely ellen a kertben nem terem orvosság.
Legyen szolgálájához annyi bizodalma,
S mondja meg, miből áll belső viadalma?
Sokszor az orvosnak szíves barátsága
Többet vihet végbe, mintsem orvossága,
Én pedig kész vagyok véretem ontani,
Csak nagyságod baját lássam eloszlani.“
„Több ily ajánlással megnyervén kedvemet,
Megnyitottam neki végtére szívemet,

S hallván, hogy Örömfít nagyon védelmezi,
Hogy hűségét hozzám remeknek nevezi,
És hogy ártatlannak mondván vídámságát,
Hittel pecsételni kész e tanuságát;
Én neki ellenben azért esedeztem,
Hogy mivel titkomot neki felfedeztem,
Tegye meg kedvemért azt a kegyességet,
S mondja Örömfinek: hogy a betegséget,
Mely bennem elterjedt, meg nem gyógyíthatja;
És ha ezzel szívét arra lágyíthatja,
Hogy félbe szakasztván szokott mulatságít,
S miattam elhagyván gyanús társaságít,
Igazán kesergő bánatra fakadjon,
S legalább egykét nap mellettem maradjon,
Akkor én viszontag neki azt fogadom,
Hogy minden gyanúmat örökre feladom“

„Meglett. De Tamásom elhűlvén szavára,
S komorság terjedvén ránczos homlokára,
Vad szavakkal kezdte az orvost készítetni,
Ne késne másokhoz tanácsért sietni,
S hozatná ki töstént bölcsőbb pajtássait,
Kik Fürednek lakják szomszéd várassait,
S hallván az orvostúl, hogy nincs segedelem;
Mivel oly hatalmas már a veszedelem,
Melyet mánál előbb senki sem várhatott,
Hogy, bátor már rajtam eret is vágatott,
Nem reményli mégis, hogy addig élhessek,
Míg más orvosoktól tanácsot vehessek;
Az egekre vetvén könyező semeit,
S előre kulcsolván magátúl kezeit,
Az ő életétül függ, úgymond, életem;
És én e nagy csapást el nem viselhetem,
Ha karjai közül messze nem távozok,
S a zörgő világban addig nem habozok,
Míg megszokja szívem annak veszteségét,
Kiben e világon lelte üdvösségét.“

„El is ment, kezembe adván egy levelet,
Melyre lehetséges nem volt más felelet,
Hanem hogy felülvén töstént a postára,
Némely irásokkal siessen Budára.
Forró volt, megvallom, végső búcsúzása,
Jóllehet nem szívből eredt biztatása.
Könyhullatásokkal áztatta mellyemet,
Míg heves csókokkal megrakta kezemet.
De minthogy elhagyott halálos ágyamban,
Újra kételkedni kezdettem magamban,
Ha csak azért megy-e messze oldalomtól,
Mivel gyengesége rémül halálomtól?
Elvégeztem tehát megvett orvosommal,
Hogy vég próbát teszek színlett halálommal.“

„Ő ezt kihirdette gyász-követségekkel,
S hogy baja ne legyen ama vendégekkel,
Kik Füreden látván megmeredt testemet,
Késérni akarnák tán temetésemet,
Hagyottnak mondotta testamentomomban,
Hogy őseim mellé tegyen jószágomban,
S hogy e végből maga hozzon le Budára,
Postákat fogadván férjem contójára.
Azután előre küldvén inasomot,
Aki valóságnak hitte halálomot,
Hogy a státiókon jöttünköt hirdesse,
S titkunkot egyszersmind észre ne vehesse.
Maga egy koporsót kocsira tetetett,
Melybe testem helyett más terhelőt vetett,
S a másik postának mesterét ismervén,
Segedelmét pedig jó pénzzel megnyervén,
A koporsót vele titkon eltemette,
S hogy én vagyok benne, könnyen elhitette.
Mit fáradjak, mondá ezen barátjához,
E lelketlen testtel familiájához.
Itt is elnyughat ő, úgy mint a kriptában;
Az itt is az isten, aki jószágában.

Én pedig azonban azt írom férjének:
 Hogy e falu mellett folyó vizecskének
 Megtelve hirtelen essőkkel ágai,
 S az egész térségre kiütve árai,
 A vakmerő posta neki ment habjának,
 S ott vesztette testét meghalt asszonyának.
 Megüzenem azt is postárul postára,
 Hogy a halott többé nem mehet Budára,
 S elhagyott házamhoz meg visszasietek,
 Hol a betegektől tíz annyi nyerhetek,
 Mint egy holt dámának késérgetéséből;
 Kit ki nem vonhattam a halál körméből.“

„Meglett, amit végzett biztos barátjával.
 Én pedig azalatt e hű komornával,
 Kit dámaruhában jobbmra ültettem,
 Más úton egy pesti hóstyába siettem,
 Hol mint kapitányné, Berkiném tudtával,
 Kit megterheltem volt szívemnek titkával,
 Általhatatlan rejtekben mulattam,
 S Tamás lépéseit fontra rakogattam.
 Fogytak itt lassankint régi kétségeim,
 Gyógyulni kezdettek halálos sebeim,
 Mikor Tamásomat miattam bánkodni,
 S új szerelmeiben álhatatlankodni
 Sokszor e szobákban tulajdon szájából
 Vagy hű kémjeimnek hallottam szavából.
 De amit ma mondott hű barátságomról,
 S érette lobogó szerelmes lángomról,
 Arra győzte töstént kétkedő szívemet,
 Hogy újra megnyissam számára ölemet.“

Erre az asszonyok ismét örvendezni,
 S bajnoknénk fortélyán kezdve nevetkezni,
 Sokféle bonmókkal mulatják magokat,
 S elmondják egymásnak ama fortlyokot,
 Melyekkel már ők is próbálták férjeket,
 S igaznak találták magokhoz szíveket;

Ammint véletlenül a kocsit zörgeni,
 S Örömfinek hallják szózatját zengeni.
 Mint mikor a mester kis oskolájában
 Zajt hallván, egy nagyot ordít ambójában,
 A zúgó gyermekek töstént elnémúlnak,
 S a tőle feladott leczkéhez fordulnak;
 Úgy csendesedtek le mind az asszonyságok,
 Hogy Tamás szavátúl megrendült szobájok.
 Ő bevezettetvén lárvázott őrijétül,
 Ki a némaságnak szoros törvényétül
 Azon pillantásban felszabadította,
 Mikor a kocsibúl lábra bocsátotta:
 „Soha, úgymond, annyit sem nem vakoskodtam,
 Sem mióta élek, így nem némáskodtam.
 Jó egy órája már, hogy kocsin kóborlok,
 A nélkül, hogy tudjam, mely felé vándorlok?
 Don Quichotte sem végzett ily nagy vitézséget,
 Mikor átnyargalván sok hegyet, térséget,
 Óriás harcokkal kedvét dámájának,
 S halhatatlanságát kereste karjának.
 Ősmeretlen szépség! engedje szememnek,
 Hogy láthassa tárgyát dobogó szívemnek!“

„Nem, úgymond viszontag tetetett szózattal
 Remegő bajnoknének! ezen ábrázattal
 Mindaddig Örömf meg nem ösmerkedik,
 Míg egy végső próbán át nem verekedik,
 Melyet itt szobámban . . . — Tessen parancsolni,
 Úgymond hamar Tamás; kész vagyok harcolni
 Még óriással is; s erősítésére
 Itt kezem!“ — s magáét rá csapván kezére
 Hirtelen az asszony: „e kezet ösmerem!
 Úgymond ismét Tamás; esküvéssel merem
 Mondani: ösmerem! De nem! — Rózsikának
 Volt csak ilyen keze, ily hossza ujjának,
 Bótolts tenyerének ilyen szélessége. . . .
 S a próba miből áll?“ — „Annyi merészsége,

Úgymond Örömfine, lesz-e nagy szívének,
 Hogy egy régen meghalt jó ösmerősenek
 Kicitált lelkével szóba ereszkedjen? . . . “
 „Ah! ily tét-tétre ki ne vetemedjen,
 Úgymond reá Tamás, hogy a más világrúl,
 S kivált az oly híres mennybéli országrúl
 Egy odavalótúl bizonyost hallhasson,
 S magának előre kvártélyt fogadhasson! . . .
 Szavát is úgy látszik, hogy többször hallottam.“

Erre Örömfine : „de azt nem mondtam,
 Úgymond, még az úrnak, hogy Rózsikájárúl,
 S több más asszonyoknál volt multságárúl,
 Ezen lélek előtt úgy tegye vallását,
 Hogy kajcsnak ne lelje valamely mondását.“
 „Hm! úgymond Örömfine, e végső szavai
 Rózsikámnak voltak szakasztott hangjai!
 Asszonyom! én tovább ezt ki nem állhatom,
 S engem úgy segéljen! töstént leszaggatom
 Ezt az egész fátyolt bekötött szememről . . . “
 „Tamás, meg ne ijedj! Leveszed szívemről,
 Úgymond Örömfine, ezen fátyoloddal
 A malomkövet is, melyet vígságoddal . . . “
 „Ö!“ úgymond viszontag, beesvén szavába
 Ámuló Örömfine, s felkapván karjába,
 Viszi környöskörül, mint aki bódúlni,
 Vagy táncz által akar sírjába fordúlni.
 „Az én kedves Rózsime!“ s rá tűzvén csókjait,
 Ah! ki hitte volna, hogy élő szavait
 Még e földön halljam!“ Erre a szálábúl
 Szobájába szalad, görnyedő nyakábúl
 Csöcsömöske gyanánt csüggő asszonyával,
 S meg visszafordulván hangos hahotával :
 „Szép dámáim, úgymond, ma megbocsássatok,
 Hogy veletek tovább itt nem mulathatok.
 Dolgom van. Kivánok gyönyörű álmokat.
 Holnapra elvárom ide nagyságtokat.“

„Lakadalmat tartsunk. — De nem Gyöngyinével!“
Kiáltja Berkiné kaczagó igével.

„Vele is, veled is, az egész világgal!“

Rikótja Örömfí, s ugró vídamsággal

Elviszi Rózsiját. Búcsúkot mondtak

Egymásnak a dámák, s ők is eloszlottak.

